

Oppiaine	Yritysjuridiikka	Päivämäärä	31.12.2019
Tekijä(t)	Vili Mattila	Matrikkelinumero	-
		Sivumäärä	74
Otsikko	Liikesalaisuuslaki, käyttöhyvityksen ja -korvauksen määrittäminen		
Ohjaaja(t)	Matti Sillanpää		

Tiivistelmä

Suomessa ei ollut ennen syksyä 2018 erillislakia liikesalaisuuden suojasta. Muista immateriaalioikeuksista, kuten patenteista ja tekijänoikeuksista oli säädetty jo tätä ennen erillislaeissa. Tämä on johtunut siitä, että liikesalaisuuksia lukuun ottamatta muissa immateriaalioikeuksissa haltijalla on yksinoikeus suojan kohteeseen. Liikesalaisuuden haltijalla tätä yksinoikeutta ei ole, vaan liikesalaisuus voi olla laillisesti useamman haltijan hallussa samanaikaisesti. Tämä erityispiirre tekee liikesalaisuussäätelystä erityisen haastavaa.

Tutkielman tavoitteena on selvittää miten syksyllä 2018 voimaantullut liikesalaisuuslaki on muuttanut liikesalaisuuksien suojaa Suomessa. Muutoksia on tullut muun muassa liikesalaisuuden määritelmään sekä liikesalaisuuden oikeudettomaan käyttöön, hankkimiseen ja ilmaisemiseen.

Merkittävä uudistus on vahingonkorvauksen yhteydessä, tietyissä tilanteissa maksettava käyttöhyvitys tai -korvaus. Sen määrittämistä käsitellään niukasti liikesalaisuuslaissa ja sen esitöissä. Käyttöhyvityksen ja -korvauksen määrittäminen on erityisen haastavaa, kun otetaan huomioon liikesalaisuuden erityispiirteet muihin immateriaalioikeuksiin verrattuna. Tutkielman toisena tavoitteena on selvittää mitä tekijöitä liikesalaisuudesta maksettavan käyttökorvauksen tai -hyvityksen määrittelyssä tulisi ottaa huomioon.

Asiasanat	Liikesalaisuuslaki, käyttöhyvitys, käyttökorvaus
Muita tietoja	

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

LIIKESALAISUUSLAKI

Käyttökorvauksen ja -hyvityksen määrittäminen

Yritysjuridiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija(t):
Vili Mattila

Ohjaajat:
Professori Matti Sillanpää

31.12.2019
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Sisällys

Lyhenteet.....	7
1 Johdanto	8
1.1 Johdatus aihepiiriin	8
1.2 Tutkielman tarkoitus ja rajaukset	11
1.3 Tutkielman metodi	11
1.4 Tutkielman rakenne.....	12
2 liikesalaisuuden määritelmä	13
2.1 Esimerkkejä liikesalaisuuksista.....	13
2.2 Yleinen määritelmä	14
2.2.1 Tiedon salaisuus	17
2.2.2 Tiedon taloudellinen arvo eli salassapitointressi.....	18
2.2.3 Tiedon salassapito	20
3 Liikesalaisuuden Lakisääteinen suoja	23
3.1 Liikesalaisuuden siviilioikeudellinen suoja	24
3.1.1 Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen 3 §	25
3.1.2 Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen 4 §.....	26
3.1.3 Väärinkäytösten paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen 5 §	28
3.1.4 Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle 6 §	31
3.1.5 Teknisen ohjeen oikeudeton käyttö ja ilmaiseminen 7 §	32
3.2 Siviilioikeudelliset seuraamukset liikesalaisuusloukkauksissa.....	33
3.2.1 Kielto ja korvaavat toimenpiteet 8§	33
3.2.2 Väliaikainen kielto 9 §	36
3.2.3 Käyttökorvaus 10 §	37
3.2.4 Hyvitys ja vahingonkorvaus 11 §.....	38
3.2.5 Tuomion julkistaminen 12 §	41
3.3 Liikesalaisuuden rikosoikeudellinen suoja	41
3.3.1 Yritysvakoilu RL 30:4 §	41
3.3.2 Yrityssalaisuuden rikkominen RL 30:5§	43
3.3.3 Yrityssalaisuuden väärinkäyttö RL 30:6 §.....	44
4 Salassapitosopimukset	46
4.1 Salassapitosopimukset yleisesti	47

4.2	Salassapitosopimusten oikeudelliset kysymykset	48
4.3	Salassapitosopimuksen tulkinnasta	51
4.4	Salassapitosopimuksen kilpailuoikeudellisia kysymyksiä	53
5	Käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen määrittäminen	57
5.1	Tavanomaisen lisenssimaksun määrittäminen liikesalaisuudelle	58
5.2	Siirtohinnoittelumenetelmien käyttö käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen määrittelyssä.....	62
6	Johtopäätökset ja yhteenveto	66
6.1	Liikesalaisuuden määritelmästä	66
6.2	Liikesalaisuuden oikeussuojakeinoista	67
6.3	Käyttökorvauksesta ja -hyvityksestä.....	68
6.4	Salassapitosopimuksista.....	69
6.5	Yhteenveto	70
	Lähdeluettelo.....	71

KUVALUETTELO

Kuva 1 Liikesalaisuuden käsite.....	16
-------------------------------------	----

LYHENTEET

EU	Euroopan Unioni
HE	Hallituksen esitys
LaVL	Laki valiokunta
LSL	Liikesalaisuuslaki
KKO	Korkein oikeus
OECD	<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>
OikTL	Lakivarallisuus oikeudellisista oikeustoimista
PL	Suomen perustuslaki
RL	Rikoslaki
SopMenL	Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa
VilpKilL	Laki vilpillisen kilpailun ehkäisemiseksi

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aihepiiriin

Suomessa ei ollut ennen 10.08.2018 voimaantullutta liikesalaisuuslakia, säädetty erikseen liikesalaisuuksista ja niiden suojasta. Muita immateriaalioikeuksia, kuten tekijänoikeuksia, patenttioikeuksia ja mallioikeuksia säädettiin erillislaeissa, mutta liikesalaisuuden suoja oli hajautettu muun muassa rikoslakiin, työsopimuslakiin ja lakiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Syynä tähän oli liikesalaisuuden muita immateriaalioikeuksia haastavampi määrittely ja liikesalaisuuden muista immateriaalioikeuksista erottava liikesalaisuuden haltijan yksinoikeuden puuttuminen. Liikesalaisuus voi siis olla samanaikaisesti useamman tahon hallussa ja muilla tahoilla tulee olla mahdollisuus hankkia salainen tieto muuta kautta laillisesti haltuunsa. Liikesalaisuus voikin olla lähes minkälaista tietoa tahansa ja sen heterogeenisuus on yksi syy sille, miksi se ei tuota haltijalleen yksinoikeussuojaa.¹

Koska liikesalaisuus on ollut lainsäädännöllisesti eräänlaisessa väliinputoajan asemassa ja aiheesta on kehkeytnyt vähän keskustelua ja kirjallista materiaalia, ovat liikesalaisuudet jääneet tähän asti useilta yrityksiltä vähälle huomiolle muihin immateriaalioikeuksiin verrattuna. Kuitenkin käytännön yrityselämässä juuri liikesalaisuuksiin kuuluva *know-how* on usein yksi tärkeimpiä yrityksen kilpailijoista erottavia ja kilpailuetua antavia yksittäisiä tekijöitä.

Euroopan unionin vuonna 2016 antama liikesalaisuusdirektiivi ja sen pohjalta syksyllä 2018 eduskunnan hyväksymä ja voimaan tullut liikesalaisuuslaki muuttaa liikesalaisuuksia koskevaa oikeustilaa Suomessa ja EU:n jäsenmaissa. Tämä antaa yrityksille mahdollisuuden nähdä liikesalaisuudet tasavertaisina muiden immateriaalioikeuksien rinnalla ja arvokkaana osana yritysten immateriaalioikeuksia.

Kuten edellä mainitaan, liikesalaisuus voi olla hyvin heterogeenista tietoa. Näihin kuuluvat muun muassa valmistustiedot, asiakaslistaukset, hinnoittelutiedot, know-how, talousennusteet, markkinainformaatio ja kilpailijaselvitykset. Myös niin sanottu negatiivinen tieto eli esimerkiksi tieto siitä, että jokin valmistusmenetelmä ei toimi, voi olla liikesalaisuus. Liikesalaisuuden tulee kuitenkin täyttää seuraavat liikesalaisuutta määrittelevät edellytykset. Liikesalaisuudeksi määriteltävän tiedon tulee olla salaista. Tämän lisäksi tiedolla tulee olla haltijalleen taloudellista arvoa, ja haltijan on tullut tehdä kohtuullisissa määrin toimenpiteitä tiedon salassapitämiseksi.²

Liikesalaisuuksien suojaamisen taso on Suomessa ollut ennen liikesalaisuuslain voimaantuloakin hyvä. Yrityssalaisuuden loukkaaminen oli jo ennestään säädettyä

¹ Vapaavuori 2016, s. 29.

² HE 49/2018, s. 22.

rikoslaissa rangaistavaksi, mikä antoi tehokkaan suojan liikesalaisuuksien loukkaamista vastaan. Koska liikesalaisuuksien suoja oli kuitenkin hajautettu useisiin eri lakeihin, oli suoja muodostunut hajanaiseksi, epäyhtenäiseksi ja kokonaisuutena vaikeasti hallittavaksi.

Myös liikesalaisuuksien liittyvät käsitteet ovat olleet Suomessa edellä mainitusta hajanaisuudesta johtuen vaihtelevia ja vaikeasti tulkittavia. Laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa kerrotaan liikesalaisuudesta, viranomaisen toiminnan julkisuutta käsittelevässä laissa käytettiin termiä liike- ja ammattisalaisuus ja rikoslaki käytti termiä yrityssalaisuus. Ainoastaan rikoslaissa termi oli määritelty: ”yrityssalaisuudella tarkoitetaan luvussa liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle”.³ Koska voimaantulleessa liikesalaisuuslaissa puhutaan yksinomaan liikesalaisuudesta, käytetään tässä tutkielmassa termiä liikesalaisuus viitattaessa aiemmin käytettyihin käsitteisiin yrityssalaisuudesta, liike- ja ammattisalaisuudesta sekä ammatti- ja liikesalaisuudesta.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi muutokset yhteiskunnassa ja yritysten toimintatavoissa vaativat selkeämpää ja yhtenäisempää liikesalaisuuksien oikeussuojaa, johon liikesalaisuuslailla pyritään vastaamaan. Globalisoituneessa tietoyhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen myötä ovat salassa pidettävän tiedon määrä ja sen merkitys kasvaneet nopeasti. Aikaisemmin yrityksen merkittävintä pääomaa olivat koneet, laitteet ja kiinteistöt. Kun taas nykyään arvokkainta pääomaa monella alalla ovat henkilökuntaan sitoutunut henkinen pääoma ja pitkällä aikavälillä hankittu tietotaito. Usein tuotetta tai palvelua koskeva tieto on huomattavasti arvokkaampaa kuin tuote tai palvelu itse. Vuonna 1978 yhtiöiden markkina-arvosta 80% koostui kiinteästä omaisuudesta ja 20% aineettomasta omaisuudesta, mutta vuoteen 2009 tultaessa tämä jako oli kääntynyt vastakkaiseksi.⁴

Verkostoituneessa yhteiskunnassa yritysten rajat ovat hämärtyneet ja valmistusketjut ovat muuttuneet monimutkaisiksi. Tietyn tuotteen valmistamiseen saatetaan käyttää kymmeniltä eri yrityksiltä tulevia tuotteita ja palveluita. Nykyään myös strategisten toimintojen ulkoistaminen on arkipäivää ja yrityksen ulkopuolisille sopimuskumppaneille on usein tarpeellista jakaa myös salaista tietoa. Samalla tällaisen salaisen tiedon liiallinen leviäminen tulisi estää, jotta tieto ei menetä liikesalaisuuden asemaa ja vapaudu kaikkien vapaasti hyödynnettäväksi. Teknologinen kehitys on osaltaan tehnyt tietojen, myös salassapidettävien tietojen, kopioimisesta ja siirtämisestä helpompaa. Pilvipalveluissa säilytettävään dataan pääsee käsiksi mistä vain ja nopeat tietoliikenneyhteydet mahdollistavat suurienkin datamäärien kopioimisen tai siirtämisen

³ Rikoslaki 30 luku 11 §.

⁴ Sullivan & Sullivan 2000, s. 328.

sekunneissa. Tiedon helppo siirrettävyys ja hallinta vaikuttavat myös ihmisten asenteisiin, kun tieto siirtyy toiselle puolelle maapalloa ulkopuolisen henkilöön haltuun muutamalla hiiren klikkauksella. Tällöin työntekijällä olla vaikeaa hahmottaa, että hän toimii laittomasti jakaessaan salaista tietoa. Mikäli työntekijän olisi pitänyt kopioida papereita salassa ja salakuljettaa ne fyysisesti ulos yrityksestä, olisi toiminnan moitittavuus tullut mieleen helpommin.

Samaan aikaan on nähtävissä, että perinteinen uskollisuus työnantajan ja työntekijän välillä on heikkenemässä. Työntekijät vaihtavat työpaikkaa ja työnantaja sopeuttaa henkilöstömäärää entistä herkemmin. Näissä tilanteissa, ja varsinkin kun kyseessä on yhtiön avainhenkilöihin kuuluva työntekijä, on liikesalaisuuksien suojalla valtava merkitys työnantajalle. Toisaalta työntekijän on saatava seuraavassa työpaikassa käyttää hänelle kehittyntä tietotaitoa, mutta tietyissä tilanteissa rajanveto työntekijän tietotaidon ja edellisen työnantajan liikesalaisuuden välillä on kuin veteen piirretty viiva. Ensin mainitun hyödyntäminen on luonnollisesti sallittua myös seuraavan työnantajan palveluksessa, mutta jälkimmäisen ei.

Liikesalaisuuksien suojaaminen on erityisen tärkeää liiketoiminnan kilpailukyvyyn sekä innovoinnin ja tutkimus- ja kehitystyön suorituskyvyn kannalta ja se täydentää teollis- ja tekijänoikeuksia tai näyttäyty niiden vaihtoehtona.⁵

Näiden syiden takia Euroopan unioni päätti harmonisoida jäsenmaiden lainsäädäntöä liikesalaisuuksien suojaamisen osalta ja antoi kesällä 2016 liikesalaisuusdirektiivin, jonka säädöksiä jäsenmaat ovat implementoineet kansalliseen lainsäädäntöön. Ennen implementointia liikesalaisuuksien suojassa oli jäsenmaiden välillä merkittäviä eroja. Joissakin jäsenmaissa liikesalaisuudella ei ollut määritelmää eikä sen laittomasta hankinnasta, käytöstä tai ilmaisemisesta ollut säädöksiä. Vahingonkorvauksien määrittämiseen ja liikesalaisuuksien suojaamiseen oikeudenkäynnin yhteydessä liittyvät säädökset sisälsivät merkittäviä eroja. Myös liikesalaisuuksien laittomaan hankkimiseen liittyvät oikeussuojakeinot ovat poikenneet merkittävästi jäsenmaiden välillä ja joidenkin valtioiden lainsäädännöstä ne puuttuivat kokonaan. Lisäksi peruskysymys siitä, onko kyseessä rikos- vai siviilioikeudellinen asia vaihteli maittain.

Merkittävimpinä muutoksina uuden liikesalaisuuslain myötä pidän uuden liikesalaisuuslain aikaansaamaa liikesalaisuuden tarkempaa määrittelyä, liikesalaisuuksia koskevia muuttuneita salassapitovelvollisuuksia, lain laajaa soveltamisalaa sekä muista immateriaalioikeuksista tutun käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen tuomista osaksi liikesalaisuuslainsäädäntöä.

⁵ HE 49/2018, s. 11.

1.2 Tutkielman tarkoitus ja rajaukset

Tutkielman tarkoituksena on tutkia syksyllä 2018 voimaantullutta liikesalaisuuslakia sekä yleisesti että syventyä siinä esitettyjen käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen määrittämiseen liikesalaisuusloukkauksissa. Uudessa laissa on useita suomalaisesta lainsäädännöstä ennen puuttuneita pykäläiä, joiden vaikutusta ja tarkoitusta pyrin selvittämään. Erityisen mielenkiintoiseksi tutkielman tekee sen ajankohtaisuus. Uusi liikesalaisuuslaki jättää esitöissään varsinkin käyttöhyvityksen ja käyttökorvauksen määrittämisen huomattavan vähälle huomiolle ja jättää näin tuomioistuimelle runsaasti harkintavaltaa näissä tapauksissa. Tarkastelen tutkimuksessani käyttökorvauksen ja -hyvityksen määrittämisessä huomioon otettavia seikkoja tarkastelemalla vastaavia oikeussuojakeinoja muiden immateriaalioikeuksien tapauksissa.

Tutkimuksessani pyrin osoittamaan vastaukset seuraaviin kysymyksiin sinä laajuudessa kuin kysymyksiin voi opinnäytetyössä vastata:

- Mitä uudistuksia liikesalaisuuslaki on tuonut suomalaiseen oikeusjärjestykseen?
- Mitä tekijöitä tulisi ottaa huomioon määritettäessä käyttökorvausta ja käyttöhyvitystä?

1.3 Tutkielman metodi

Tutkielman lähtökohtana on ollut uuden liikesalaisuuslain tutkiminen oikeusdogmaattista lähestymistapaa hyödyntäen. Tämän lisäksi olen tutkinut aiheeseen liittyvää oikeuskirjallisuutta ja jo aiemmin olemassa olleiden säännösten soveltamista, joista olen analogiaa hyödyntäen pyrkinyt löytämään tulkinnallista apua liikesalaisuuslain syvällisempään ymmärtämiseen. Koska liikesalaisuuslaki on uusi ja oikeuskäytäntöä ei ole, on oikeuskirjallisuudella ja liikesalaisuuslain esitöillä tutkimuksessani merkittävä asema oikeuslähteenä.

Jossain määrin voidaan nähdä, että tutkimuksessani on myös teleologisia vivahteita, sillä olen pyrkinyt tietyin osin myös selvittämään uuden lainsäädännön objektiivista tarkoitusta.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu kuudesta luvusta, joista neljä on varsinaisia käsittelylukuja.

Luvussa kaksi tarkastelen liikesalaisuuden käsitettä. Pääpaino luvussa on liikesalaisuuden kolmen tunnusmerkin esittämisessä ja tunnusmerkkien sisällön sekä merkityksen tutkimisessa. Pyrin luvussa myös selventämään, mikä merkitys liikesalaisuuden määritelmällä on käytännön kannalta, sekä konkretisoimaan liikesalaisuuden käsitettä esimerkkien muodossa.

Luvussa kolme avaan liikesalaisuuslain antamaa suojaa analysoimalla liikesalaisuuslain merkittävimpiä pykäläiä. Ensin käsittelen liikesalaisuuslain tarjoamaa siviilioikeudellista suojaa ja luvun jälkimmäisessä osiossa esittelen liikesalaisuuslain tarjoamia oikeussuojakeinoja ja rikosoikeudellista suojaa. Luvun tarkoituksena on selvittää minkälaisen kokonaissuojan liikesalaisuuslain pykälät muodostavat.

Luvun neljä aiheena ovat salassapitosopimukset. Keskityn luvussa salassapitosopimusten ja liikesalaisuuslainsäädännön liittymäkohtiin, salassapitosopimusten käyttöalaan ja tarpeellisuuteen sekä salassapitosopimusten tärkeimpiin periaatteisiin ja tulkintaan. Luvun lopuksi tarkastelen salassapitosopimusten ja kilpailulainsäädännön välistä suhdetta.

Tutkielman viidennessä luvussa keskityn käyttöhyvitykseen ja -korvaukseen ja pyrin esittämään seikkoja, joiden tulisi ohjata näiden määrittämistä. Luvussa tutustutaan myös Yhdysvalloissa kehitettyihin ratkaisumalleihin, joita voi hyödyntää käyttöhyvitystä ka - korvaista arvioitaessa. Tämän lisäksi nostan esille siirtohinnoittelumenetelmien mahdollisuudet osana liikesalaisuuden arvonmäärittäystä.

Viimeisessä luvussa teen johtopäätöksiä tutkielman käsittelyluvuista sekä tiivistän tutkielman yhteenvetoon.

2 LIIKESALAISUUDEN MÄÄRITELMÄ

2.1 Esimerkkejä liikesalaisuuksista

Liikesalaisuuden käsite on tärkeä elementti paitsi teoreettisesti mutta myös käytännön liike-elämän kannalta. Mikäli liikesalaisuuden tunnusmerkit eivät täyty, on tarpeetonta edes selvittää, täyttyvätkö liikesalaisuuden loukkaamista koskevien tekojen tunnusmerkit tai onko kyseessä sopimusrikkomus. Käsittelen liikesalaisuuden määritelmää tässä luvussa laajasti pyrkien antamaan opinnäytetyön luonteen rajoissa monipuolisen käsityksen liikesalaisuuden määritelmästä, sillä liikesalaisuuksia koskevissa oikeudenkäynneissä vastaaja lähes poikkeuksetta kiistää tiedon ylipäättään olevan liikesalaisuus.

Liikesalaisuudet voivat olla yrityksen toimialasta ja kilpailutilanteesta riippuen hyvin erilaisia ja juuri liikesalaisuuksien heterogeenisyys tekee niiden määrittämisen hankalaksi. Yleinen tapa on jaotella liikesalaisuudet teknisiin ja taloudellisiin liikesalaisuuksiin; tämän jaottelun tarkoitus on kuitenkin vain jäsentää liikesalaisuuksia helpommin sisäistettävään muotoon eikä sen tarkoitus ole asettaa liikesalaisuuden käsitteelle rajoitteita. Tietyissä tapauksissa heikommin salaiseksi luokiteltava tekninen tieto saattaa olla niin sanottu tekninen ohje, jolla ei ole liikesalaisuutta vastaavaa tiedon salaisuus -vaatimusta. Tämän kaltaista ”vähemmän salaista” tietosuojan muotoa ei ole taloudelliselle tiedolle. Tekniset tiedot ovat, toisin kuin taloudelliset, tietyin edellytyksin patentoitavissa.⁶

”Tyypillisiä esimerkkejä teknisistä liikesalaisuuksista ovat esimerkiksi:

- Tuotanto-, valmistus- ja kokoonpanopiirustukset
- Testitulokset
- Tuotteiden rakenne, spesifikaatio ja koostumus
- Valmistusohjeet ja -reseptit
- Valmistuksen laatuvaatimukset ja toleranssit
- Käsikirjat ja käyttöohjeet
- Tuotanto-, käsittely- tai säilöntämenetelmät
- Kemiallisten yhdisteiden koostumukset
- Konemallit
- Prototyypit

⁶ Hemmo 2003, s. 611-612.

- Tietokoneohjelmistot ja näiden lähdekoodi, rakenne, logiikka, määrittely, algoritmit tai tietokannat
- Tekoälyn algoritmit
- Tuotekehityksen tulokset

Tyypillisiä taloudellisia liikesalaisuuksia ovat:

- Tuotekehitys-, yhteistoiminta- ja yrityskauppasopimukset sekä muut liiketoimintasopimukset
- Yritysten välisiä suhteita koskevat tiedot
- Asiakasrekisterit ja -tiedot
- Hankintahinnat
- Toimittaja- ja alihankkijatiedot
- Katetiedot
- Alennuspolitiikat
- Hinnastot
- Strategia-, liiketoiminta- ja markkinointisuunnitelmat
- Talousennusteet
- Myyntitiedot
- Yrityskauppasuunnitelmat
- Julkaisematon mainoskampanja materiaali
- Kilpailija-analyysit
- Yrityksen organisaatiotiedot
- Henkilöstötiedot
- Myynti ja hinnoittelutiedot⁷

Edellä mainitut listat ovat vain esimerkkejä ja niissä mainitut tiedot eivät ole automaattisesti liikesalaisuuksia. Samanlainen tieto voi olla toiselle yhtiölle salaista ja toiselle julkista. Esimerkiksi hinnastot voivat olla julkisia tai salaisia, riippuen yhtiön hinnoittelupolitiikasta.⁸ Listausta ei myöskään ole tarkoitettu tyhjentäväksi esitykseksi liikesalaisuuksista vaan heterogeenisen luonteensa vuoksi liikesalaisuuden muotoja on lukemattomia.

2.2 Yleinen määritelmä

Liikesalaisuus on määritelty vuoden 2016 liikesalaisuusdirektiivissä ja sen pohjalta vuonna 2018 voimaantulleessa liikesalaisuuslaissa. Tämän lain määritelmää käytetään

⁷ Lista lainattu: Vapaavuori 2019, s. 61.

⁸ Vapaavuori 2019, s. 62.

laajasti myös muussa lainsäädännössä, sekä sopimuksissa määrittelemään liikesalaisuuden käsitettä.

Liikesalaisuusdirektiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan

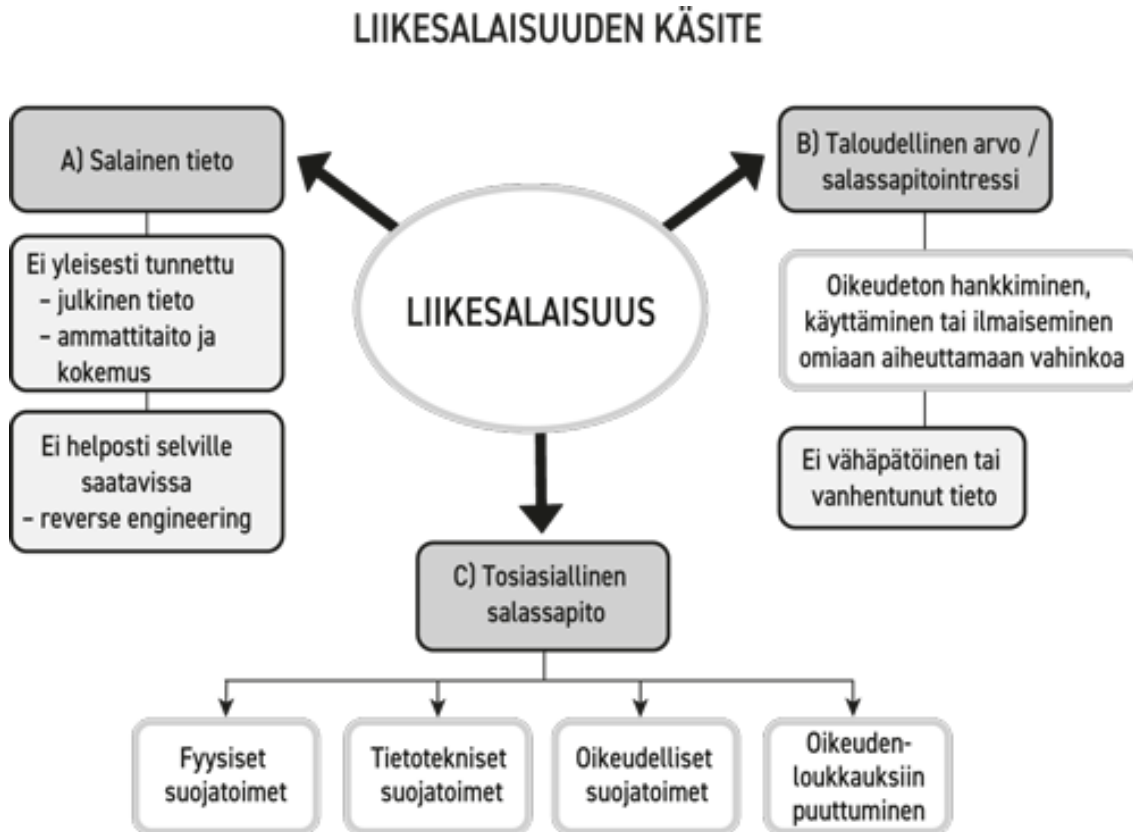
Tässä direktiivissä tarkoitetaan liikesalaisuudella tietoa, joka täyttää seuraavat vaatimukset:

- a. Se on salaista siinä mielessä, että se ei ole kokonaisuudessaan tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä sellaiseen henkilöpiiriin kuuluvien henkilöiden, jotka yleensä käsittelevät tällaisia tietoja, yleisesti tiedossa tai helposti saatavissa;
- b. Sillä on kaupallista arvoa koska se on salaista;
- c. Henkilö, jolla on tieto laillisesti hallussaan, on ryhtynyt vallitsevissa olosuhteissa kohtuullisiksi katsottaviin toimenpiteisiin sen pitämiseksi salaisena.

Liikesalaisuuslain 2 §:n 1 kohdan mukaan:

1. Liikesalaisuudella tarkoitetaan tietoa:
 - a. Joka ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa;
 - b. Jolla a alakohdassa tarkoitettujen ominaisuuksien vuoksi on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa; ja
 - c. Jonka laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimenpiteisiin sen suojaamiseksi

Näin ollen voidaan todeta liikesalaisuuden määritelmän 3 peruspilaria: a. tiedon salaisuus, b. tiedon taloudellinen arvo ja siitä johtuva salassapitointressi ja c. kohtuulliset toimet tosiasialliseen salassapitoon.

Kuva 1 Liikesalaisuuden käsite

Liikesalaisuuden määritelmän ongelmallisuus tulee esille sitä sovellettaessa tosielämän kaikissa mahdollisissa tilanteissa. Erilaisia tilanteita ja liikesalaisuuksia on lukematon määrä, mutta liikesalaisuuden määritelmiä on vain yksi. Vaikka määritelmiä on vain yksi, tulee liikesalaisuuden käsitettä sovellettaessa ottaa huomioon kunkin tapauksen erikoispiirteet. Sama tieto voi olla työntekijän työsuhteen voimassaoloaikana liikesalaisuus ja työsuhteen päätyttyä sen voidaan nähdä olevan osa työntekijän kokemusta ja ammatillista osaamista. Myös sillä, ilmaistaanko vai käytetäänkö tietoa, ja minkälainen teko on kokonaisuudessaan, on merkitystä, kun pyritään määrittelemään, onko tieto liikesalaisuus vai kuuluuko se yksilön ammattitaidon ja -tiedon piiriin. Liikesalaisuuden merkityksellinen sisältö voi myös vaihdella, kun kokonaisuutta arvioidaan eri tahojen välisissä oikeus- ja sopimussuhteissa sekä voimassa olevan markkinatilanteen näkökulmasta.¹⁰ Seuraavissa luvuissa selvennän, mitä kullakin liikesalaisuutta määrittävällä kriteerillä käytännössä tarkoitetaan liikesalaisuuslaissa.

⁹ Kuva lainattu Vapaavuori 2019, s. 69.

¹⁰ Vaasan HO 17.05.2005, dnro R 03/1245.

2.2.1 *Tiedon salaisuus*

Liikesalaisuuslain 2 §:n 1a kohdan mukaan tiedon ensimmäinen tunnusmerkki, jotta se voidaan katsoa liikesalaisuudeksi, on tiedon salaisuus. Lainkohtaan ei varsinaisesti ole kirjattu, että tiedon tulee olla salaista vaan asia on ilmaistu negaation avulla: liikesalaisuudeksi katsottava tieto ei saa olla yleisesti tunnettua tai helposti selville saatavissa. Jos tieto olisi helposti saatavissa se olisi yleisesti tunnettua eli julkista ja jos se olisi helposti saatavissa, se kuuluisi esimerkiksi kokemuksen tai ammattitaidon piiriin.

Lakia koskeneessa mietinnössä a-kohdan kriteeri oli vielä kirjattu direktiiviä mukaillen: liikesalaisuudella tarkoitetaan tietoa, joka on salaista, koska se ei ole kokonaisuutena tai osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville yleisesti tunnettua tai helposti saatavissa.¹¹ Vaikka salaisuus-termiä ei ole katsottu tarpeelliseksi kirjata lakiin, on lain esitöiden ja direktiivin tarkastelun jälkeen todettava, että tiedon salaisuuden on tulkittava olevan liikesalaisuuden ensimmäinen tunnusmerkki.¹²

Se miten salaisuus-termi määritellään, on yksi perustavan laatuista kysymyksistä, kun puhutaan liikesalaisuudesta. Lain esitöiden mukaan liikesalaisuuden tunnusmerkki on, että salaisuus on tiedossa vain rajoitetulla henkilöpiirillä, eikä se näin ole julkista tietoa. Salassapidon ei kuitenkaan tarvitse olla täydellistä, vaan on riittävää, että tiedon hankkiminen vaatisi resursseja kuten aikaa ja pääomaa.¹³ Liikesalaisuuden suojan piiriin kuulumisen edellytyksenä ei kuitenkaan näytä myöskään se, että rajoitettu piiri olisi suppea tai että rajoitettuja piirejä olisi vain yksi, vaan on mahdollista, että sama liikesalaisuus on samanaikaisesti tunnettua useammassa yrityksissä. 80-luvulla yrityssalaisuusrikosten esitöissä on mainittu, että vaikka monet kilpailijat tuntevat tiedon, se voi silti säilyä liikesalaisuutena, jos tiedon haltijan etujen mukaista on estää tiedon välittyminen pahimmalle kilpailijalleen, joka ei tietoa vielä tuntisi.¹⁴ Näin ollen voidaan todeta, että liikesalaisuus on ennemminkin suhteellinen kuin absoluuttinen salaisuus.¹⁵

Liikesalaisuuden salaisuuden poistavia tekijöitä on tunnistettavissa kolme. Ensimmäinen liikesalaisuuden suojan poistava seikka on liikesalaisuuden kuuluminen työntekijän ammattitaidon ja kokemuksen piiriin. Vaikka liikesalaisuus on aina tapauskohtaisesti arvioitava, antavat uuden liikesalaisuuslain esityöt konkreettisen keinon piirtää raja työntekijän ammattitaidon ja kokemuksen ja liikesalaisuuden välille. Hallituksen esityksen mukaan tiedon kuulumista liikesalaisuuden suojan piiriin voitaisiin arvioida muun muassa tarkastelemalla onko tieto ollut muistinvaraisessa vai tallennetussa

¹¹ Liikesalaisuusmietintö 2018, s.179.

¹² HE 49/2018, s. 123-124.

¹³ Czapracka 2018. Sosnova 2016, S.51

¹⁴ HE 66/1988, s.93.

¹⁵ Vapaavuori 2019, s.74.

muodossa, kuinka yksityiskohtaista tieto on ja kuinka tunnettua tieto on alan yrityksissä yleisesti. Jos tieto olisi tallennettua ja se olisi tunnettua vain harvoissa alan yrityksissä, olisi tieto ennemmin liikesalaisuuden suojaamaa kuin työntekijän ammattitaitoa ja kokemusta.¹⁶

Toinen liikesalaisuuden suojan poistumiseen johtava seikka on tiedon helppo saatavuus *reverse engineeringillä*¹⁷. Liikesalaisuuslain 2 §:n 1a kohdan mukaisesti helppoa saatavuutta katsotaan nimenomaisesti kyseisiä tietoja tavanomaisesti käsittelevien alan ammattilaisten kannalta. Helppo saatavuus *reverse engineeringillä* tarkoittaa myös, että jos toimeen käytetään rahaa, aikaa ja muita resursseja siten, että helppo saatavuus ei enää täyty, voidaan *reverse engineeringillä* saavutettua tietoa edelleen pitää liikesalaisuutena.

Kolmantena liikesalaisuuden suojaaja määrittelevänä kohtana liikesalaisuuslain 2 §:n 1a kohdassa mainitaan tieto, joka ei ole osiensa täsmällisenä kokoonpanona ja yhdistelmänä tällaisia tietoja tavanomaisesti käsitteleville henkilöille yleisesti tunnettua tai helposti saatavissa. Tämä tarkoittaa, että vaikka itsenäiset osat ovat yleisesti tunnettuja, on ne voitu järjestää tavalla, joka itsessään tekee kokoonpanosta liikesalaisuuden suojan alaisen. Esimerkkitalanteessa yhtiöllä on tallenne, jonka tiedot on kerätty erinäisistä julkisista lähteistä ja se on kokonaisuutena uudella tavalla järjestelty ja koottu ja siten tallenne saa liikesalaisuuden suojan.

2.2.2 Tiedon taloudellinen arvo eli salassapitointressi

Liikesalaisuuden toisen tunnusmerkin mukaan liikesalaisuuslain 1a kohdassa tarkoitettulla tiedolla (salaisuudella) on taloudellista arvoa elinkeinotoiminnassa. Tiedon taloudellinen arvo tarkoittaa, että tiedon haltijalla on salassapitointressi kyseiseen tietoon.

Liikesalaisuuslain esitöissä on todettu, että taloudellinen arvo ilmenee siten, että tiedon ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa. Tiedolla olisi siis taloudellista arvoa, kun sen ilmaiseminen tai väärinkäyttö heikentäisi liikesalaisuuden laillisen haltijan asemaa markkinoilla.¹⁸ Näin ollen liikesalaisuuden suojan ulkopuolelle jäävät vähäpätöiset ja -merkitykselliset tiedot, koska niillä ei voida nähdä olevan määritelmän edellyttämää taloudellista arvoa. Tiedon vähäpätöisyydestä ei kuitenkaan voi tehdä liian pitkälle meneviä päätelmiä sillä, kuten edellä käsitellyn tiedon salaisuus -vaatimuksenkin osalta, on tilannetta arvioitaessa katsottava tapauskohtaisia

¹⁶ HE 49/2018, s. 83.

¹⁷ Reverse engineeringillä tarkoitetaan sananmukaisesti käänteismallinnusta, eli valmiista tuotteesta pääteltävissä olevaa tuotteen valmistustapaa, materiaaleja tms.

¹⁸ HE 49/2018, s. 83.

erityispiirteitä, sama tieto voi olla yhdentekevä suuryritykselle, mutta pienelle yritykselle se voi olla taloudellisesti erittäin merkittävä. Luonnollisesti taloudellista merkitystä pitää katsoa objektiivisesti, eivätkä henkilökohtaiset syyt pitää tietoja salaisina tee niistä välttämättä taloudellisesti merkittäviä.¹⁹

Edellä todettua taloudellista arvoa ja sitä kuvaavaa kilpailuasemaa ja kilpailukykyä, jota tieto välillisesti aiheuttaa on katsottava suhteessa kilpailijoihin, joille tiedon ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan lailliselle tiedon haltijalle vahinkoa. Jos sama tieto ilmaistaisiin muulle taholle ei taloudellista vahinkoa todennäköisesti tapahtuisi, koska tiedon arvoa ei ymmärrettäisi eikä sen hyödyntämiseen olisi edellytyksiä. Salaisuusvaatimus on siis suhteellinen käsite.²⁰

Lain esitöiden mukaan taloudellinen arvo elinkeinotoiminnassa ei sinällään edellytä, että tieto olisi elinkeinonharjoittajan hallussa, vaan tiedon haltija voi yhtä hyvin olla luonnollinen henkilö tai muu oikeushenkilö. Tiedon taloudellisen arvon vaatimuksessa ei ole edellytystä, että tietoa hyödynnettäisiin, vaan riittävää on, että taloudellinen arvo on mahdollista. On jokseenkin epäloogista, että tiedon taloudellisen arvon määrittelyssä on viittauksia kilpailuetuun ja kilpailukykyyn, mutta liikesalaisuusdirektiivissä todetaan, että liikesalaisuus voi olla vaikka elinkeinotoimintaa harjoittamattoman luonnollisen henkilön hallussa, kunhan itse salaisuudella on liityntä elinkeinotoimintaan.²¹

Huomionarvoista on, että on olemassa monia liikesalaisuuksia, joista ei ole lailliselle haltijalleen taloudellista hyötyä, kuten esimerkiksi yrityksen oma taloudellinen tilanne.²² Salassapitointressin lähtökohta on siis se, että tiedon luvaton käyttö, hankkiminen tai ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa tai se todennäköisesti aiheuttaisi taloudellista vahinkoa, vaikka vahinko jäisi jostain syystä syntymättä tai sitä ei voitaisi näyttää toteen.²³

Liikesalaisuudelle ei sinällään ole uutuusvaatimusta kuten patentille, mutta tästä huolimatta tiedon vanhentuminen voi johtaa siihen, ettei tieto enää saa liikesalaisuuden suojaa. Tiedon vanheneminen vähentää sen taloudellista arvoa tai saattaa poistaa sen kokonaan.²⁴ Tämä voi tulla kyseeseen, mikäli tiedot koskevat vanhentunutta ja sen takia hyödyttöä tekniikkaa tai tekniikkaa, joka on jo poistunut käytöstä tai yhtiön jo vanhentuneita strategisia tai taloudellisia tietoja. Asia on aikanaan kirjattu SopMenL:a koskeviin esitöihin, joissa mainitaan: ”Vaikka liikesalaisuus on monesti juuri uutuutensa vuoksi yritykselle tärkeä, uutuus käsityksellä ei ole tässä yhteydessä samaa merkitystä, kuin jos kyseessä olisi patentoitava keksintö.”²⁵ Kumuloitunut tieto luo erityispiirteitä tiedon uutuuden määrittelemiseen. Esimerkiksi tuotekehitys perustuu usein havainnoille

¹⁹ HE 66/1988, s. 93 ja Nyblin 1998, s. 18.

²⁰ Castren 1999, s. 718 ja Castren 1990, s. 14.

²¹ HE 49/2018, s. 81-84.

²² Castren 1973, s. 26.

²³ Liikesalaisuusdirektiivi 943/2016, 14. johdantokappale.

²⁴ Vaasan HO 25.05.2004 R 03/1074.

²⁵ HE 114/1978, s. 14.

havaintojen perään ja tieto rakentuu edellisen kerroksen päälle, kuin rakennettaisiin tiiliseinä. Kyseessä on tiedon kumuloituminen, mikä johtaa aina uusien havaintojen johdosta parempiin tuotteisiin. Tällainen tuotekehitysdokumentaatio saattaa säilyttää taloudellisen arvonsa hyvinkin pitkään. Myös pitkään käytetty *proven technology*, joka saattaa olla teknologisessa mielessä vanhentunutta, voi olla salaista ja arvokasta yhtiölle ja säilyttää siten liikesalaisuuden suoja, olettaen ettei se ole yleisesti tunnettua. Myös valmistuksesta poistuneiden tuotteiden tuotekehitys on vaatinut taloudellisia uhrauksia, joita kilpailijat eivät välttämättä ole tehneet, ja siksi niillä on taloudellista arvoa. Ne säilyttävät asemansa liikesalaisuuksina mikäli niistä ei ole sittemmin tullut yleisesti tunnettua tietoa.²⁶ Oikeuskäytäntö kuitenkin osoittaa, että liikesalaisuuden asema on mahdollista menettää melko nopeasti.²⁷

Salassapitointressiä on käsitelty myös korkeimmassa oikeudessa. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2013;17 tiedon salassapitointressiä perusteltiin kahdella tavalla. Ensinnäkin, moottorikelkkapuvun suunnitteluun oli mennyt useita kuukausia. Tämä kertoo, että tuotekehityksellä oli yritykselle taloudellista arvoa. Toiseksi Asianomistajayhtiön edustaja oli ilmoittanut kaavoihin liittyvän taloudellisen arvon vuoksi ehdottoman salassapitointressin.

*”10. Asiassa on todistaja Y:n kuulemisella selvitetty, että B Oy:n uuden SX-moottorikelkkapuvun suunnitteluun oli mennyt useita kuukausia. Asianomistajayhtiön edustaja on ilmoittanut kaavoihin liittyneen niiden taloudellisen arvon vuoksi ehdottoman salassapitointressin. Korkein oikeus katsoo, että SX-moottorikelkkapuvun valmistuksessa käytetyt kaavat ovat olleet rikoslain 30 luvun 11 §:ssä tarkoitettu B Oy:n yrityssalaisuus.”*²⁸

Merkittävää tapauksessa on, että korkeimman oikeuden mukaan taloudellinen panostus osoittaa suoraan salassapitointressin ja asianomistajan näkemys asiasta oli ratkaisevassa asemassa.²⁹

2.2.3 Tiedon salassapito

Liikesalaisuuden kolmas vaatimus on liikesalaisuuslain 2 §:n 1c kohdan mukaisesti se, että tiedon laillinen haltija on ryhtynyt kohtuullisiin toimiin sen suojaamiseksi. Kuten tekstissä aikaisemmin mainituista seikoista voi päätellä, on tiedon salaisuus 1a kohta, ja tiedon taloudellinen intressi 1b kohta huomattavasti helpompia näyttää kuin kohtuulliset toimet tiedon salassa pitämiseksi. Liikesalaisuuslain esitöiden mukaisesti myös tiedon

²⁶ Vapaavuori 2019, s. 82.

²⁷ HE 114/1978, s. 14.

²⁸ KKO 2013;17.

²⁹ Vapaavuori 2019, s. 83.

haltijan toimenpiteiden laajuutta tiedon salassapitämiseksi on katsottava tapauskohtaisesti, riippuen käytännön mahdollisuuksista tehdä salassapitotoimia ja siitä minkälaisia perusteltuja tarpeita salaisuuden haltijalla on ollut tiedon salassapitämiseksi. Keinot salassa pitämiseksi ovat huomattavan erilaisia riippuen siitä onko kyseessä yrityksen sisäinen vai yrityksen ulkopuolinen salaisuus ja onko se digitaalisessa vai fyysisessä muodossa. Vaatimus kohtuullisista toimista salaisuuden suojaamiseksi ei tarkoita, että asiakirjoja ja tiedostoja pitäisi erikseen merkitä luottamuksellisiksi.³⁰

Pohdittaessa kohtuullisten toimenpiteiden sisältöä on pidettävä mielessä nykyaikaiset, verkostoihin pohjautuvat liiketoimintamallit, joissa yhtiöt käyttävät enenevässä määrin kumppaneita eri toimintojen ulkoistamiseen, varsinaisen ydinorganisaation ollessa ohut. Lisäksi tiedon tallentaminen on siirtynyt yritysten sisäisistä arkistoista palvelun tarjoajien pilvipalveluihin. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa liikesalaisuudet ovat levinneet laajalle, mutta tiedon salassa pitämisen tarve ei ole ainakaan laskenut. Koska varsinaista oikeuskäytäntöä sopimuskumppaneiden välisistä liikesalaisuuksien loukkauksista on vähän, jää asiassa paljon tilaa tulkinnalle ja tapauskohtaiselle arvioinnille. Vaadittava salaisten tietojen suojaamisen taso on myös riippuvainen tiedon salattavuuden tasosta, huippusalaisia tietoja on tosiasiallisesti suojattava tarkemmin kuin vähemmän salaisiksi arvioitavia tietoja.³¹ Oikeuskäytännössä on katsottu, että tiedon yleinen tunnettavuus relevanteilla markkinoilla toimivien tahojen piirissä sekä tiedon mahdollinen tunnetuksi tuleminen esimerkiksi lisensoinnin myötä, vaikuttavat siihen millaisia tosiasiallisia keinoja liikesalaisuuden haltijan on mahdollista toteuttaa. Erityisesti alan kilpailutilanne ja tiedon merkitys kilpailukeinona ovat merkityksellisiä arviointiperusteita.³² Tiedon tosiasiallisen salaamisen osalta oikeuskäytännössä on myös todettu, että merkitystä on sillä, onko tieto siirrettävissä vain tallenteena vai onko se myös muistinvaraista. Tiedon ollessa muistinvaraista ei tiedon salassapitämiseksi ole tehtävissä muuta kuin varmistua, että tiedon haltijat ymmärtävät, että tieto on salaista ja salaamiselle on perusteltava syy. Tässä oikeustapauksessa todettiin, että yrityksen työntekijöiden voitiin perustellusti olettaa tietävän, että tietyt kaupalliset tiedot olivat salassapidettäviä ja ymmärtävän salassapidon syyn, tämä tieto salassapidosta ja ymmärrys sen syystä korostui yhtiön avainhenkilöiden kohdalla.³³

Toimenpiteiden riittävyttä liikesalaisuuden tosiasialliseksi salaamiseksi on arvioitu tapauksessa *Jostens v. National Computer Systems, Inc.* Tapauksessa kantaja ei pystynyt näyttämään huolehtineensa riittävästä toimenpiteistä tiedon salaamiseksi, vaikka tiedolla itsessään olisikin voitu katsoa olevan liikesalaisuuden asema.³⁴

³⁰ HE 49/2018, s. 85.

³¹ Vapaavuori 2019, s. 88.

³² Vaasan HO 25.05.2004, dnro 03/1074.

³³ Helsingin HO 18.12.2017, dnro R 16/2036.

³⁴ Sosnova 2016, s. 53.

*”but (plaintiff) had allowed tours of its plant, approved publication of an article about the system and failed to identify... (the) crucial elements of the potential secret. The court compared this behavior with various forms of reasonable efforts, such as protecting sensitive information with passwords and explaining to employees which items are important secrets”*³⁵

Ajankohtainen aihe internetin ja sosiaalisen median aikakaudella, jossa kuka vain voi ladata internettiin sisältöä parilla klikkauksella, on liikesalaisuuden joutuminen verkkoon ja mahdollisesti julkiseen jakoon. Sablemanin mukaan tällaisessa tilanteessa liikesalaisuuden aseman säilyttämiseksi on erityistä merkitystä sillä, kuinka laajalle tieto on verkossa ehtinyt levitä ja minkälaisiin toimiin liikesalaisuuden haltija on ryhtynyt vuodon estämiseksi. Vuonna 1999 katsottiin tapauksessa, jossa dvd-levyn salauspurkuohjelmisto levisi internetin peer to peer -palveluun, että liikesalaisuuden haltija ryhtyi välittömästi toimenpiteisiin ohjelmiston edelleen jakamisen estämiseksi. Oikeus katsoi ohjelmiston pysyneen liikesalaisuutena, koska ohjelmistolla oli vuodosta huolimatta edelleen lailliselle haltijalleen taloudellista arvoa, vaikka oli selvää, että tietoa oli ainakin joiltain osin levinnyt internetin välityksellä.³⁶ Tästä esimerkistä on pääteltävissä, että joissain tapauksissa riittävät toimenpiteet liikesalaisuuden salassapitämiseksi voivat säilyttää liikesalaisuuden aseman, vaikka ne tehtäisiin takautuvasti liikesalaisuuden vuotamisen jälkeen. Samalla asiassa on nähtävissä, että tässä tapauksessa liikesalaisuudesta tietoisten henkilöiden piiri pääsi laajentumaan, mutta koska liikesalaisuudella oli edelleen taloudellista arvoa haltijalleen, liikesalaisuus nähtiin edelleen subjektiivisesti tarkastellen salaisuudeksi eikä yleiseksi tiedoksi.

³⁵ Jostens, Inc. V. Nat'l Computer Sys, Inc, 318 N.W.2d 691, 700 (Minn.1982).

³⁶ Ks. Sableman 2016.

3 LIIKESALAISUUDEN LAKISÄÄTEINEN SUOJA

Liikesalaisuuksia koskeva siviilioikeudellinen suoja on asetettu 15.08.2018 voimaantulleessa liikesalaisuuslaissa. Lain myötä SopMenL:ssa aiemmin olleet liikesalaisuuksia koskeneet suojaavat säännökset siirrettiin osaksi liikesalaisuuslakia. Kuten aiemmin mainittiin liikesalaisuuslailla toimeenpantiin EU:n liikesalaisuusdirektiivi, joten liikesalaisuuslaki noudattaa pääosin direktiivin säännöksiä. Tässä luvussa keskityn esittelemään liikesalaisuuslain antamaa siviilioikeudellista suojaa, eli millä tavalla liikesalaisuuksien käyttäminen, hankkiminen ja ilmaiseminen on siviilioikeudellisesti kiellettyä. Koska siviili- ja rikosoikeudellinen sääntely antavat kuitenkin kokonaiskuvan liikesalaisuuksien suojasta, luvussa esitellään rikosoikeudellinen suoja katsauksen omaisesti.

Liikesalaisuuslain perusteella on asetettu kiellot liikesalaisuuden oikeudetonta hankintaa sekä oikeudetonta käyttämistä ja ilmaisemista koskien. Nämä koskevat sekä luonnollista henkilöä että oikeushenkilöä. Merkille pantavaa on, että säännösten soveltamisen edellytyksenä on, että tieto täyttää edellisessä luvussa esitellyn liikesalaisuuden määritelmän. Mikäli tieto katsotaan liikesalaisuudeksi, voi liikesalaisuuden haltija, kieltojen tahallisen tai huolimattomuudesta johtuvan rikkomisen seurauksena vaatia loukkaavaa toimintaa kiellettäväksi, korjaavia toimenpiteitä, käyttöhyvitystä ja vahingonkorvausta käräjäoikeudessa tai markkinaoikeudessa nostettavalla kanteella. Koska rikoslaki koskee lähtökohtaisesti vain luonnollisen henkilön toimintaa, on liikesalaisuuslailla erityinen merkitys oikeushenkilöiden välisten salassapitovelvoitteiden asettajana. Vaikka opinnäytetyö käsitteleekin pääsääntöisesti liikesalaisuuslain siviilioikeudellista puolta, on kokonaisuuden ymmärtämiseksi hyvä tuoda ilmi liikesalaisuuslain loukkauksien melko kattava rikosoikeudellinen suoja. Käytännössä tämä tarkoittaa, että loukattaessa tahallisesti toisen yhtiön liikesalaisuutta on kyseessä usein myös rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Rikoslain mukaisia seuraamuksia yrityssalaisuusrikoksista ovat sakkorangaistus tai enintään kaksi vuotta vankeutta, rikoshyödyn menettäminen ja mahdollisuus tuomita liiketoimintakieltoon. Yritysvakoilusta ja yrityssalaisuuden väärinkäytöstä on myös mahdollista tuomita oikeushenkilö. Huomionarvoista on, että yrityssalaisuusrikoksissa ei ole erikseen törkeää tekemuotoa. Rikosasioiden yhteydessä tarkastellaan usein myös liikesalaisuuslain yksityisoikeudellisia seuraamuksia, kuten esimerkiksi vahingonkorvauksia.³⁷

³⁷ Vapaavuori 2019, s. 151-153.

3.1 Liikesalaisuuden siviilioikeudellinen suoja

EU:n liikesalaisuusdirektiiviin pohjautuva uusi liikesalaisuuslaki korvasi SopMenL:n huomattavasti suppeammat määräykset liikesalaisuuksien suojasta ja yhtenäisti samalla liikesalaisuuksien suojaa koko EU alueella. Koska kyseessä on laki, josta ei juuri ole aikaisempaa oikeuskirjallisuutta eikä oikeuskäytäntöä, pyrin tässä luvussa käsittelemään asiaa laaja-alaisesti opinnäytetyön sallimissa rajoissa.

Liikesalaisuuslaki on lyhyt laki, eikä siinä ole lukujaottelua, mutta sen voi havaita jakautuvan neljään eri osaan. Ensimmäisen osan muodostavat lain soveltamisala 1 § ja laajasti sovellettava ja hyvin olennainen liikesalaisuuden määritelmä 2 §. Toisen osan muodostavat liikesalaisuuden ja teknisen ohjeen salassapitoa koskevat säännökset, jotka ovat lain ydinsisältöä. Näihin säännöksiin kuuluvat liikesalaisuuden hankkimista, käyttämistä ja ilmaisemista koskevat kiellot ja kieltojen poikkeukset, sekä vastaavat kiellot koskien teknistä ohjetta 3-7 §. Kolmannessa osassa käsitellään liikesalaisuuden haltijan käytössä olevia oikeussuojakeinoja ja oikeudenloukkaajan siviilioikeudellisia seuraamuksia, kuten väliaikainen kieltä, käyttöhyvitys, käyttökorvaus ja vahingonkorvaus 8-12 §. Neljännessä osassa käsitellään prosessimääräyksiä ja rikosoikeudellisia seuraamuksia. Näihin kuuluvat kanneaikaa, asianosaisjulkisuuden rajoittamista oikeushenkilössä, rikosoikeudellisia seuraamuksia, toimivaltaista tuomioistuinta, asiantuntijoita ja siirtymäsäännöksiä koskevat säännökset 8-12 §.³⁸

Liikesalaisuuslaki on yleislaki, jota sovelletaan sekä tavaroita että palveluita koskeviin liikesalaisuuksiin. Laki tulee siis sovelletuksi liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuuksiin ja liikesalaisuuden hankkimiseen ja ilmaisemiseen liikesuhteessa, työsuhteessa ja muissa mahdollisissa tilanteissa. Soveltamisalan kannalta merkittävää on, että liikesalaisuudella tai teknisellä ohjeella on yhteys elinkeinotoimintaan, eli niitä tulisi olla mahdollista hyödyntää nykyisessä tai tulevassa elinkeinotoiminnassa. Liikesalaisuuslaki käytännössä kieltää edellä mainittujen oikeudettoman hankinnan, ilmaisun ja käyttämisen, tahallisen tai huolimattomuudesta johtuvan rikkomisen, koska tästä seuraa maksu- ja vahingonkorvausvelvollisuus. Liikesalaisuuslaki on pääosin dispositiivista lainsäädäntöä, eli osapuolet voivat halutessaan sopia myös toisin, mutta tietyiltä osin laissa on myös pakottavaa sääntelyä. Pakottavaa sääntelyä ovat 2 §:n määritelmät, 5 §:n säännökset väärinkäytösten paljastamisesta ja sananvapauden käytön turvaamisesta sekä 6 §:n säännökset liikesalaisuuden ilmaisemisesta työntekijän edustajalle. Pakottavuus on osin suhteellista ja esimerkiksi liikesalaisuuden määritelmästä osapuolet voivat sopia toisin. Tällöin liikesalaisuuden määritelmän ulkopuoliseksi jäävän osan kohdalta ei voida soveltaa kuitenkaan liikesalaisuuslakia.³⁹ Koska liikesalaisuuslaki on yleislaki, syrjäyttää muussa

³⁸ Vapaavuori 2019, s. 187-188.

³⁹ Vapaavuori 2019, s. 157.

laissa erityissäännöksen asemassa oleva lainkohta liikesalaisuuslain vastaavan lainkohdan.

Uuden liikesalaisuuslain soveltamisen ymmärtämiseksi on tärkeää ymmärtää liikesalaisuuden haltijan ja oikeudenloukkaajan käsitteet, joiden osalta liikesalaisuuslaki on muuttanut oikeusjärjestystä. Käsitteistä molemmat on määritelty liikesalaisuusdirektiivissä mutta vain ensimmäinen on määritelty liikesalaisuuslaissa. Liikesalaisuuden haltijana voi liikesalaisuuslain 2 §:n 2 kohdan mukaan olla luonnollinen tai oikeushenkilö, joka on itse kehittänyt liikesalaisuuden tai jollain muulla tavalla saanut siihen määräysvallan. Oikeudenloukkaaja on oikeudettomasti ja liikesalaisuuden haltijan oikeuksia loukaten hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä. Uuden liikesalaisuuslain mukaisesti oikeudenloukkaaja voi olla luonnollinen tai oikeushenkilö. Laajat haltijan ja oikeudenloukkaajan määritelmät johtavat siihen, että lakiin perustuvia vaatimuksia voi esittää laajemmin, kun kantajaa ja vastaajaa ei ole tarkemmin rajattu. Liikesalaisuuslakia edeltävässä lainsäädännössä oikeudenloukkaajan tuli olla elinkeinonharjoittaja.⁴⁰ Tältä osin pidän perusteltuna todeta, että liikesalaisuuden haltijan asema on uuden lainsäädännön myötä paremmin turvattu.

3.1.1 Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen 3 §

Liikesalaisuuslain 3.1 §:n mukaan liikesalaisuutta ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia. Tämä poikkeaa ilmaisu- ja käyttökiellosta siten, että hankintakiellon ei tarvitse pohjautua asemaan, tehtävään, sopimussuhteeseen tai työsuhteeseen kuten ilmaisu- ja käyttökiellon. Liikesalaisuuden hankkii siis lähtökohtaisesti sellainen henkilö, jonka käyttöön liikesalaisuus ei ole tarkoitettu ja jolla ei ole tiedonhankkimiseen oikeutta. Rikosoikeuden puolella tätä kutsutaan yritysvakoiluksi. Liikesalaisuuden laillisella haltijalla on oikeus määrätä, kenellä on oikeus hankkia liikesalaisuus käyttöönsä, ja yleensä onkin kyse siitä, että liikesalaisuus on hankittu ilman laillisen haltijan lupaa.

Liikesalaisuuslain hankintakieltoa koskeva osuus koostuu 3.2 §:n luettelosta oikeudettomista hankintakeinoista ja 3.3 §:n seuraavassa portaassa tapahtuvasta oikeudettomasta hankinnasta sekä 3.4 §:n ei-oikeudettomista eli toisin sanoen sallituista hankintakeinoista.

Liikesalaisuuden hankinta on 3.2 §:n mukaan oikeudetonta, jos se tapahtuu 1 kohdan mukaisesti anastamalla. Toisessa kohdassa luetellaan erinäisiä luvattomia kopiointi- ja havainnointitapoja, sekä eri muotoja joissa tietoa voidaan säilyttää. Siinä myös todetaan, että luvaton kopiointi, havainnointi, jäljennys näistä erinäisistä tietomuodoista on

⁴⁰ Vapaavuori 2019, s. 159.

oikeudetonta hankkimista. Kolmannessa kohdassa todetaan, että liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta myös muulla kuin ensimmäisessä ja toisessa kohdassa esitetyllä hyvän liiketoiminnan vastaisella menettelyllä. Kolmas kohta varmistaa, että listaus oikeudettomista hankintakeinoista kestää aikaa; esimerkiksi toisessa kohdassa mainittujen tallennuskeinojen muuttumisen, kuten myös hyvän liiketoiminnan käsitteen kehittymisen ajan myötä. Samalla kolmas kohta kuitenkin tekee hankintakiellosta vaikeasti ennakoitavan ja tulkinnanvaraisen. Oletettavasti lähes kaikki ilman liiketoiminnan laillisen haltijan lupaa tapahtuva liikesalaisuuksien hankinta onkin näin ollen kiellettyä. 11.2 §:n vahingonkorvaussääntelystä, jossa korvausvastuun perustaa tahallinen tai huolimaton menettely, on Vapaavuoren mukaan mahdollista päätellä, että liikesalaisuuslain 3 §:ssä kielletään nimenomaan kieltojen vastainen liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen tahallisella tai huolimattomalla menettelyllä. Liikesalaisuuslain mukaan liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta myös, jos henkilö on liikesalaisuuden hankkiessaan tiennyt tai tämän olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti siltä, joka on oikeudettomasti käyttänyt tai ilmaissut liikesalaisuutta liikesalaisuuslain 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Kyse on Suomessa uudenaikaisesta sääntelystä, joka tuli liikesalaisuuslain mukana voimaan. Ennen on ollut kiellettyä vain seuraavassa portaassa tapahtuva liikesalaisuuden oikeudeton ilmaiseminen ja käyttäminen, mutta ei sen hankinta. Kiellon soveltaminen edellyttää, että liikesalaisuuden hankkija ei ole ollut vilpittömässä mielessä, eli hän on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että aikaisempi porras on oikeudettomasti käyttänyt tai ilmaissut liikesalaisuutta. Liikesalaisuuslain 3.3 §:ssä on lainsäädännölle epätyypillisesti selostettu ne hankintatoimet, jotka eivät ole laittomia. Liikesalaisuuslain kohdalla on nähty tarpeelliseksi korostaa liikesalaisuuden poikkeuksellista luonnetta immateriaalioikeutena, joka ei ole yksinoikeus ja joka voi olla useamman tahon hallussa samanaikaisesti. Käytännössä tässä kohdassa onkin selostettu ne hankintatoimet, joilla liikesalaisuus yleensä saadaan haltuun, ja täten tarkennettu liikesalaisuuden määritelmää.⁴¹

3.1.2 Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen 4 §

Liikesalaisuuslain 4 §:ssä on monilta osin kyse siitä, että tietyillä henkilöillä on liikesalaisuuden haltijan suostumuksella tiedossaan liikesalaisuus, ja pykälä kieltää

⁴¹ Vapaavuori 2019, s.161-163.

tietyssä asemassa, tehtävässä tai sopimussuhteessa olevaa oikeudettomasti käyttämään tai ilmaisemaan tätä tietoa. Käyttämällä tarkoitetaan laissa liikesalaisuuden käyttämistä omiin tarpeisiin tai toisen eduksi, käytettävällä ei sinällään ole tässä yhteydessä merkitystä. Ilmaisemisella puolestaan tarkoitetaan samaa kuin paljastamisella, eli käytännössä liikesalaisuuden luovuttamista suullisesti tai tallenteena ulkopuoliselle. Muutamissa pykälän lainkohdissa henkilöllä ei kuitenkaan ole liikesalaisuuden haltijan suostumusta, mutta kielto liikesalaisuuden käyttämiseen ja ilmaisemiseen on asetettu pohjautuen aikaisempaan liikesalaisuuden haltijan oikeuden loukkaukseen.⁴²

Useimmissa liikesalaisuuden loukkaustapauksissa liikesalaisuuslain kieltojen soveltaminen on melko selvää. Liikesalaisuuslaissa on kuitenkin useita kieltoja, joita sovelletaan vain mikäli henkilö tietää tai hänen olisi pitänyt tietää taikka henkilö on tietynä hetkenä tiennyt tai tämän olisi tietynä hetkenä pitänyt tietää tietystä asiasta. Näissä tapauksissa on käytännössä kyse siitä, että aikaisemmin on jonkun toisen henkilön toimesta tapahtunut liikesalaisuuden oikeudeton hankinta, käyttö tai ilmaiseminen. Näissä tapauksissa liikesalaisuuslaki on ottanut lähtökohdan, että mikäli henkilö on tiennyt liikesalaisuuden aikaisemmasta oikeudettomasta hankinnasta, käytöstä tai ilmaisemisesta, ei myöskään hän saa tätä liikesalaisuutta hankkia, käyttää tai ilmaista. Kieltojen ketjuttaminen kyseisellä tavalla suojaa liikesalaisuuden haltijaa liikesalaisuuden leviämiseltä ja samalla se suojelee liikesalaisuuden haltijasta täysin ulkopuolista henkilöä, joka ei voi havaita, että tiedon käyttämistä, hankintaa tai ilmaisemista rasittaa jonkin toisen henkilön oikeus. Tiedon saastuminen⁴³ on kuitenkin suhteellista, sillä se koskee vain niitä tahoja, jotka eivät ole perustellussa vilpittömässä mielessä aikaisemmasta oikeudenloukkauksesta. Perusteltu vilpityn mieli tarkoittaa, että henkilöllä on jonkin asteinen selonottovelvollisuus aikaisemmasta oikeudettomasta menettelystä. Kieltoa ei siksi sovelleta, mikäli henkilöllä ei ole asianmukaisen selonoton jälkeenkään tietoa liikesalaisuuden aikaisemmasta oikeudettomasta ilmaisemisesta, hankinnasta tai käytöstä. On siis mahdollista, että aikaisemmasta oikeudenloukkauksesta tietämätön saa hyödyntää salaista tietoa ja toinen henkilö, joka tietää tai jonka pitäisi tietää aikaisemmasta oikeudenloukkauksesta ei saa. Toisaalta jos aikaisemmasta oikeudettomasta menettelystä toistaiseksi tietämättömän henkilön tietoon tulee tiedon asema liikesalaisuutena esimerkiksi tiedon laillisen haltijan toimesta, tulee myös aikaisemmin tietämättömän henkilön tiedon hyödyntäminen jatkossa kielletyksi.

Liikesalaisuuslain säännöksiä, jotka koskevat seuraavaa porrasta oikeuden alkuperäisestä loukkaajasta eteenpäin ovat:

⁴² Vapaavuori 2019, s. 225-228.

⁴³ Tiedon saastumisella tarkoitetaan tiedon käyttämisen estymistä siksi, että tiedetään tiedon tulleen hankituksi liikesalaisuuslailla kielletyllä tavalla. Tällöin myöskään henkilö, joka tietää tiedon hankintatavasta ei voi käyttää tietoa.

- 3.3 §, *liikesalaisuutta ei saa hankkia, jos liikesalaisuutta on aikaisemmin oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu*
- 4.4 §, *liikesalaisuutta ei saa oikeudettomasti käyttää eikä ilmaista, jos sitä on aikaisemmin oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu*
- 7.2 §, *teknistä ohjetta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista jos sitä on aikaisemmin oikeudettomasti ilmaistu*⁴⁴

Huomionarvoista on, että oikeudettoman käytön tai ilmaisun kannalta ei ole merkityksellistä, onko tämä tapahtunut tietoa henkilölle välittävän henkilön toimesta vai jollain aikaisemmalla portaalla saantoketjussa. Tähän viittaa lainkohdissa maininta tiedon saamisesta suoraan tai välillisesti oikeudenloukkaajalta. Täsmälleen vastaava tietoisuusvaatimus on liikesalaisuutta tai teknistä ohjetta loukkaavien tuotteiden kielloissa. Koska liikesalaisuutta tai teknistä ohjetta loukkaava tuote on kuitenkin mahdollista valmistaa vain liikesalaisuuden oikeudettoman hankkimisen, käytön tai ilmaisemisen myötä, on vilpittömän mielen kohde kuitenkin viime kädessä aina alkuperäinen oikeudenloukkaus.⁴⁵

3.1.3 Väärinkäytösten paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen 5 §

Liikesalaisuuslain 5 ja 6 §:ssä on säädetty väärinkäytösten paljastamisesta, sananvapauden käyttämisestä ja liikesalaisuuden ilmaisemisesta työntekijän edustajalle, jotka tekevät 3 ja 4 §:ssä mainitusta liikesalaisuuden oikeudettomasta hankinnasta, ilmaisusta tai käyttämisestä sallittua eli oikeudellista. Liikesalaisuusdirektiivin mukaan nämä kohdat vaativat jäsenvaltioilta täysharmonisointia, eli jäsenvaltiot eivät voi säätää tätä laajemmasta tai suppeammasta suojasta. Tämä voidaankin nähdä perustelluksi, sillä kyse on hyvin perustavanlaatuisista oikeuksista. Tämän takia sääntely on myös pakottavaa liikesalaisuuslakia sovellettaessa, eli siitä ei voida sopimalla poiketa. On hyvä huomioida, että kyseessä on hyvin ajankohtainen ja tärkeä kokonaisuus. Niin sanottuja *whistle blowereita* on viime vuosina ilmaantunut huomattavan paljon ja heidän merkityksensä yritysten väärinkäytösten paljastamisessa on kasvanut suureksi. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa EU:lle näyttää olevan erityisen tärkeää turvata heidän oikeutensa, ja se näkyykin liikesalaisuusdirektiivin ja liikesalaisuuslain esitöiden mittavissa perusteluissa.⁴⁶

⁴⁴ LSL 3-7 §.

⁴⁵ Vapaavuori 2019, s. 161.

⁴⁶ Vapaavuori 2019, s. 255.

Liikesalaisuuslain 5 §:än ensimmäisen virkkeen mukaisesti liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen, ilmaiseminen tai käyttäminen ei ole oikeudetonta, jos liikesalaisuus on hankittu, sitä on käytetty tai sitä on ilmaistu yleisen edun suojaamista varten väärinkäytösten tai laittoman toiminnan paljastamiseksi.⁴⁷ Säännöksen tarkoituksena on siten suojata ilmiantajaa,⁴⁸ joka hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden tai käyttää liikesalaisuutta yleisen edun nimissä tai väärän tai laittoman toiminnan paljastamiseksi.

Ilmiantamisen kirjaaminen liikesalaisuuslakiin liikesalaisuuden hankinnan, ilmaisemisen ja käyttämisen oikeuttavaksi perusteeksi on periaatteellisesti merkittävä uudistus. Vallitsevaan oikeustilaan sillä on kuitenkin vähän merkitystä, sillä SopMenL:n esitöissä on jo 1929 mainittu, että hankittaessa tai ilmaistaessa liikesalaisuus rikoksen tai väärinkäytöksen paljastamiseksi kyse ei ole oikeudettomasta toiminnasta, ja tällaiseen toimintaan on tietyissä tapauksissa jopa velvollisuus. Liikesalaisuuslain esitöiden mukaan ilmiantaminen voi kohdistua laittoman toiminnan lisäksi myös muihin väärinkäytöksiin, jotka ovat vastaan yhteiskunnan muuttuvia arvoja.⁴⁹

5 §:n soveltamisen edellytyksenä on ilmiantajan tarkoitus suojata yleistä etua hankkiessaan, ilmaistessaan tai käyttäessään liikesalaisuutta ilman liikesalaisuuden haltijan suostumusta. Hallituksen esityksessä todetaan, ettei yleiselle edulle ole helppoa antaa selkeää määritelmää. Yleinen etu on riippuvainen tilannekohtaisista olosuhteista, ajasta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä. Yleinen etu voi kuitenkin liittyä esimerkiksi kansanterveyteen, kuluttajansuojaan, ympäristönsuojeluun tai yleiseen turvallisuuteen. Lain esitöiden mukaan ilmiantajan lähipiiri tai muuten hyvin rajattu henkilöpiiri ja niiden suojaaminen ei vielä oikeuta pykälän mukaisiin toimiin, koska etu saattaisi olla ilmiantajalle enemmän henkilökohtainen kuin yleisen edun mukainen. Erikseen on myös todettu, että ilmiantaminen kostoksi irtisanomisesta ei ole yleisen edun turvaamista. Liikesalaisuuslaissa ei myöskään ole määritelty, kenelle väärinkäytös tai laitton toiminta tulee paljastaa. Hallituksen esityksessä todetaan, että paljastaminen voisi tapahtua viranomaiselle, muulle asianmukaiselle taholle tai tuomalla asia julkisuuteen. Erikseen todetaan, että liikesalaisuuden paljastamista laillisen haltijan kilpailijalle ei voida nähdä yleisen edun mukaisena toimintana. Hallituksen esityksessä myös todetaan, että mikäli yrityksellä on toimiva ja turvallinen väärinkäytösten ilmoituskanava, jonka kautta pystyy ilmoittamaan luottamuksellisesti ja anonyyminä, ei henkilöllä ole lähtökohtaisesti tarvetta paljastaa väärinkäytöstä yhtiön ulkopuoliselle taholle. Toisaalta todetaan myös, että mikäli väärinkäytös tai laitton toiminta koskee suoraan omaa esimiestä tai yrityksen ylintä

⁴⁷ LSL 5 §

⁴⁸ Yleisesti käytetty englannin kielinen termi on *whistle blower*, joka ei kuitenkaan käänny suomen kielelle niin, että termin sisältö täysin välittyisi. Suomen kielessä onkin päädytty yleisesti käyttämään termiä ilmiantaja, huolimatta termin negatiivisesta sävystä.

⁴⁹ HE 49/2018, s. 91-91.

johtoa, on hyväksyttävää ilmoittaa viranomaisille yrityksen sisäisen ilmoittamisen sijaan.⁵⁰

Myös *whistle blower* -pykälää sovellettaessa pitää kokonaisvaltaisesti harkita oliko ilmiantaminen oikeutettua. Toisella puolella vaakaa on yrityksen liikesalaisuus ja sen paljastuminen ja toisella väärinkäytös tai laiton toiminta ja yleinen etu. On selvää, että väärinkäytösten paljastaminen aiheuttaa yritykselle vakavaa mainehaittaa, ja siksi ilmiantajalla tulee olla painava syy paljastamiselle. Täten vähäiset perusteet tai niihin perustuva epäily eivät ole riittävä syy paljastaa yrityksen liikesalaisuutta, vaan ilmiantajalla tulee olla tietoa tai perusteltu epäily todellisista olosuhteista, jotka osoittavat, että laiton toiminta tai väärinkäytös on tapahtunut ja, että yleisen edun suojaamiseksi liikesalaisuuden ilmaiseminen on tarpeellista. Esimerkiksi ihmisten terveyden tai turvallisuuden vaarantuminen voisi yleensä olla oikeutettu peruste paljastaa liikesalaisuus ulkopuoliselle. Säännöksen soveltumisen edellytyksenä on myös, että väärinkäytöksestä tai laittomasta toiminnasta ei ole mahdollisuutta ilmoittaa paljastamatta liikesalaisuutta. Esimerkki tästä voisi olla, että ympäristörikoksesta ilmoittaminen vaatisi käytännössä sitä, että ilmoituksen yhteydessä paljastettaisiin teknisiä liikesalaisuuksia tuotantoprosessista⁵¹

Liikesalaisuuslain 5 §:n toisen lauseen mukaan liikesalaisuuden hankkiminen, ilmaiseminen tai käyttäminen ei myöskään ole oikeudetonta, jos se ei ylitä sitä mitä voidaan pitää hyväksyttävänä sananvapautena. Tässä yhteydessä on hyvä todeta, että tätä poikkeusta tulisi käytännössä soveltaa lähinnä tiedotusvälineiden toiminnan osalta. Lisäksi lain esitöissä todetaan, ettei säännöksen ole tarkoitus muuttaa nykyistä kansallista oikeustilaa liikesalaisuuksien ja sananvapauden suhteesta. Käytännössä tämä edellyttää intressien punnintaa, jossa on otettava huomioon sananvapauden käyttäminen demokraattisessa yhteiskunnassa. Punninnassa on oikeudenmukaisen tasapainon löytämiseksi tunnistettava ja arvioitava seikkoja, jotka ovat merkityksellisiä arvioitaessa liikesalaisuuden suoja, sananvapauden käyttöä ja muita tilannekohtaisia oikeuksia ja intressejä, esimerkkinä muista intresseistä, jo edellä mainittu, yleinen etu. Oikeudetonta ei siis olisi jos liikesalaisuus paljastetaan yleisen edun kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi, jos liikesalaisuuden ilmaiseminen, ottaen huomioon sen sisältö, toisten oikeudet ja muut seikat, ei ylitä sitä, mitä voidaan tällaisessa tilanteessa pitää hyväksyttävänä sananvapauden käyttämisenä.⁵² Vapaavuoren mukaan tämä lain perustelulausuma on tärkeä, sillä sen mukaan medialla ei ole mitään lähtökohtaista oikeutusta olla noudattamatta liikesalaisuussääntelyä. Erityisesti on esitetty, ettei

⁵⁰ HE 49/2018, s. 92.

⁵¹ HE 46/2018, s. 92-93.

⁵² HE 49/2018, s. 93-94.

sananvapautta voi käyttää yleisenä oikeuttamisperusteena muutoin rangaistavaan yritysvakoiluun, yrityssalaisuuden rikkomiseen tai yrityssalaisuuden väärinkäyttöön.⁵³

3.1.4 Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle 6 §

Liikesalaisuusdirektiivi edellytti, että jäsenvaltiot säätävät kansallisessa lainsäädännössään työntekijän liikesalaisuuden ilmaisun oikeutuksesta, kun ilmaisemisen kohde on työntekijän edustaja. Lain kansallisissa esitöissä todetaan, että työntekijä voi kuitenkin ilmaista liikesalaisuuden vain sellaiselle työntekijän edustajalle, jonka voidaan kyseisessä asiassa katsoa edustavan työntekijää. Liikesalaisuuden ilmaisemisen tulee myös olla välttämätöntä edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Esimerkkinä tästä on mainittu työntekijän irtisanominen perusteella, jolla on liittymäkohtia liikesalaisuuden oikeudettomaan käyttämiseen, sekä edustajan toimiminen työntekijän asiamiehenä työsuhtekeksintöön liittyvässä palkkakiistassa. Mikäli asia kuuluu yhteistoimintalain soveltamisalaan, määräytyy työntekijän edustajan tiedonsaantioikeus yhteistoimintalain mukaisesti. Koska henkilöstöllä on erilaisia tehtäviä, tulee liikesalaisuuden ilmaisemisen välttämättömyys huomioida tapauskohtaisesti. Lain esitöiden mukaisesti säännös ei myöskään oikeuta työntekijän edustajana toimivaa luottamusmiestä, luottamusvaltuutettua tai muuta edustajaa ilmaisemaan tai käyttämään liikesalaisuutta muuhun tarkoitukseen kuin edustajan lain tai työehtosopimuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Työntekijän edustajaa siis koskevat yleiset ja työehtosopimusten mukaiset salassapitovelvoitteet, eikä hänellä ole oikeutta ilmaista työntekijältä tämän säännöksen mukaisesti saamaansa liikesalaisuutta muille.⁵⁴

Lain esitöiden mukaan sääntely ei ole tyhjentävää eikä siinä yleisesti linjata kenelle ja missä yhteydessä työntekijällä on oikeus ilmaista liikesalaisuus. Pykälällä ei myöskään ole tarkoitus muuttaa nykytilaa siitä, missä tilanteissa työntekijällä on oikeus asiamiestä tai edustajaa käyttäessään ilmaista tälle työnantajan hallitsema liikesalaisuus.⁵⁵

⁵³ Vapaavuori 2019, s. 263.

⁵⁴ HE 49/2018, s. 94-95.

⁵⁵ HE 49/2018, s. 95.

3.1.5 *Teknisen ohjeen oikeudeton käyttö ja ilmaiseminen 7 §*

Teknisen ohjeen suojaaminen osana liikesalaisuuslakia ei ole liikesalaisuusdirektiiviin perustuva säännös vaan kansallisen lisäys, joka perustuu SopMenL:n aikaan ja joka haluttiin lainsäädännössä säilyttää. Teknisen ohjeen suoja ulottaa liikesalaisuuden haltijan teknisen tiedon suojan laajemmalle tasolle, sillä suoja perustuu teknisen ohjeen luottamukselliseen uskomiseen.⁵⁶ Liikesalaisuuslain eduskuntakäsittelyssä lakivaliokunta painotti teknisen ohjeen suojan suurta käytännön merkitystä, koska se antaa yrityksille mahdollisuuden luottamuksellisuuden säilyttämiseen myös ilman salassapitosopimuksia, vaikka tieto ei täyttäisikään liikesalaisuuden määritelmää. Toisaalta lakivaliokunta katsoi, että tekninen ohje voi sinänsä täyttää myös liikesalaisuuden määritelmän ja tällöin kyseessä on liikesalaisuus. Tarkoituksenmukaista ei ole, että samaa menettelyä pidettäisiin sekä liikesalaisuuden että teknisen ohjeen loukkauksena⁵⁷

Liikesalaisuuslain esitöiden mukaan säännös asettaa salassapitovelvoitteen toimeksisaajalle ja liikesuhteen osapuolelle, jolle liikesalaisuus on uskottu. Esitöiden mukaan toimeksisaaja voi olla esimerkiksi yrityksen yhteistyökumppani, alihankkija, konsultti tai muu edellä mainittuihin verrattava taho. Säännöstä voidaan soveltaa myös elinkeinonharjoittajan omiin työntekijöihin.⁵⁸ Liikesalaisuuslain sanamuodon, lain perustelulausuman ja aiemman SopMenL:n aikaisen oikeuskäytännön perusteella teknisen ohjeen uskominen työntekijälle työn suorittamista varten aiheuttaa työntekijälle salassapitovelvoitteen, joka on verrannollinen salassapitovelvollisuuteen, kun tekninen ohje on uskottu liikekumppanille. Käytännössä teknisen ohjeen aiemmasta salaisuusasteesta johtuen, voi olla vaikeaa erottaa onko kyse teknisestä ohjeesta vai työntekijän ammattitaidosta.⁵⁹

Liikesalaisuuslain 7 §:n toisen momentin mukaan teknistä ohjetta ei saa oikeudettomasti käyttää tai ilmaista se, joka tietää tai jonka pitäisi tietää, että sille uskottu tekninen ohje on saatu suoraan tai välillisesti siltä, joka on ilmaissut ohjeen oikeudettomasti. Tämä kielto vastaa hyvin pitkälle liikesalaisuuslain 4.4 §:n kieltoa liikesalaisuuden oikeudettomasta ilmaisemisesta tai käytöstä. Vapaavuoren mukaan on hyvä pitää mielessä, että vaikka lakiteksti ja lain esityöt koskien teknisen ohjeen oikeudetonta käyttöä ja ilmaisua ovat hyvin samannäköisiä liikesalaisuuslain 4.4§:n vastaavien rikkomusten kanssa, on tekninen ohje pitänyt uskoa kiellon kohteena olevalle viimeisellekin käyttäjälle. Tämä liittyy teknisen ohjeen ominaispiirteeseen siitä, että vain

⁵⁶ Vapaavuori 2019, s. 268.

⁵⁷ LaVL 8/2018, s. 5.

⁵⁸ HE 49/2018, s. 96.

⁵⁹ LaVL 8/2018, s. 6.

työn tai tehtävän suorittamiseksi tai muuten liiketarkoituksessa uskottu tekninen ohje on määritelmältään tekninen ohje. Tämä koskee myös teknisen ohjeen uskomis-ketjussa olevaa viimeistä henkilöä, vaikka hänelle teknisen ohjeen uskoisikin taho, joka ilmaisee teknisen ohjeen sen oikeudellisen haltijan kannalta oikeudettomasti.⁶⁰

Muilta osin liikesalaisuuslain 7 §:ssä viitataan soveltuvin osin siihen mitä liikesalaisuuksia koskevassa 4.4 §:ssä on mainittu.

3.2 Siviilioikeudelliset seuraamukset liikesalaisuusloukkauksissa

3.2.1 *Kielto ja korvaavat toimenpiteet 8§*

Immateriaalioikeudellisia asioita koskevien kieltojen oikeussuojakeinona on tyypillisesti oikeudenhaltijan mahdollisuus saada tuomioistuimen asettama kieltomääräys. Tiedon haltijan oikeuksia loukkaava toiminta voidaan näin saada loppumaan tai jo ennakolta ehkäistä sen tapahtuminen. Käytännössä liikesalaisuuden haltija vaatiikin usein useampaa eri seurausta oikeudenkäynnissä. Vaikka oikeudenloukkaajan toiminta onkin jo lain mukaan kiellettyä ennen oikeuden määräämää kieltä, on käytännön tilanteessa tärkeää, että saadaan oikeuden haltijaa suojaava, täytäntöönpanokelpoinen kieltomääräys ja sitä tehostava uhkasakko. Tämä on erityisen tärkeää liikesalaisuuden loukkaustilanteessa, kun otetaan huomioon liikesalaisuuden ominaispiirteet ja mahdollisuus koko liikesalaisuuden statuksen menettämiseen, jos tieto tulee yleisesti tunnetuksi. Toisaalta kieltä ja uhkasakko yleensä estävät myös muita liikesalaisuuden haltijan kannalta vahingollisia tapahtumia, kuten tiedon päätymistä kilpailijan tietoon.⁶¹

8 §:n ensimmäisen momentin ensimmäisen kohdan mukaan sitä, joka vastoin 3 tai 4 §:n säännöksiä on hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, voi tuomioistuin liikesalaisuuden laillisen haltijan vaatimuksesta kieltää ryhtymästä liikesalaisuutta loukkaavaan tekoon tai jatkamasta tai toistamasta loukkaavaa tekoa.⁶² Lain esitöiden mukaan kyseisen lain kohdan soveltaminen edellyttää, että henkilö on jo oikeudettomasti hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai jo käyttänyt sitä, ja on siten jo konkreettinen oikeudenloukkaaja. Lain kohdassa mainittu kieltä ryhtymästä loukkaavaan tekoon on suomalaisessa lainsäädännössä uusi ja antaa selkeästi laajemmat valtuudet kieltää oikeudenloukkaus kuin SopMenL aikaisemmin. Jos oikeudenloukkaaja on jo hankkinut liikesalaisuuden oikeudettomasti, voi tuomioistuin ennaltaehkäisevästi

⁶⁰ Vapaavuori 2019, s. 273.

⁶¹ Vapaavuori 2019, s. 277.

⁶² LSL 8 §.

kieltää oikeudenloukkaajaa ilmaisemasta tai käyttämästä liikesalaisuutta. Toteutuneen lakia rikkovan menettelyn ja kiellon kohteen ei näin tarvitse olla sama. Lain esitöissä myös mainitaan, että ennaltaehkäisevä kiello on tarpeen, koska liikesalaisuuden loukkauksissa yhtä tekoa seuraa usein toisen tyyppinen liikesalaisuuden loukkausteko. Liikesalaisuuden haltijalla on näin suurempi intressi estää oikeudenloukkaajaa ilmaisemasta tai käyttämästä liikesalaisuutta, kuin estää tätä kieltomääräyksellä hankkimasta sitä uudelleen.⁶³

Ensimmäisen momentin toisessa kohdassa todetaan, että tuomioistuin voi liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta määrätä sitä, joka on vastoin 3 ja 4 §:n säännöksiä hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, vetämään liikesalaisuutta loukkaavan tuotteen pois markkinoilta tai määrätä se muutettavaksi tai hävitettäväksi.⁶⁴ Tällä toimenpiteellä saadaan liikesalaisuuden loukkauksen ”saastuttama” tuote pois markkinoilta ja voidaan näin rajoittaa liikesalaisuuden haltijalle koituvaa vahinkoa. Vapaavuoren mukaan mahdollisuus kohdistaa korjaava toimenpide liikesalaisuutta loukkaaviin toimenpiteeseen voi johtaa pitkälle ulottuviin ja vaikeasti ennakoitaviin seurauksiin. Liikesalaisuusloukkauksen vaikutus seuraa tuotetta koko sen jalostus- tai vaihdantaketjun ajan, toimijoiden liikesalaisuusrikkomuksesta tietoisuuden täytyessä liikesalaisuuslain 4.5 §:n mukaisesti luvussa 3.1.2 esitetyllä tavalla. Toimenpiteiden kohteena olevan toimijan ei siten pidä varmuudella tietää, että liikesalaisuutta on aiemmin loukattu, vaan on riittävää, että tällä on perusteltua syytä epäillä mahdollista loukkausta ja tämä on laiminlyönyt asian tarkemman selvittämisen. Tämän konkreettisena vaikutuksena voi olla se, että yhtiön koko tuotevarasto voi olla saastunut ja se määrätään hävitettäväksi tai vedettäväksi markkinoilta. Tämä luonnollisesti johtaa mittaviin vahinkoihin. Vapaavuoren mukaan rajujen seurausten takia tulisi käytössä olevista keinoista (takaisin veto, muuttaminen, hävittäminen) valita se, joka täyttää vähimmällä puuttumisella oikeuden haltijan intressin. Muutoin oikeudenloukkaajalle saattaa aiheutua kohtuuttoman suurta haittaa oikeudenloukkaukseen suhteutettuna.⁶⁵ Taloustieteelliseltä kannalta tämä vaikuttaa perustellulta, sillä näin sääntelyn vaikutus markkinoiden itsenäiseen toimintaan on vähäistä.

Liikesalaisuuslain 8 §:n ensimmäisen momentin kolmannen kohdan mukaan sitä, joka on vastoin 3 ja 4 §:n säännöksiä hankkinut tai ilmaissut liikesalaisuuden tai käyttänyt sitä, voi tuomioistuin liikesalaisuuden haltijan vaatimuksesta määrätä kokonaan tai osittain tuhoamaan liikesalaisuutta sisältävät tai sen käsittävät asiakirjat, esineet, materiaalit, aineet tai sähköiset tiedostot tai luovuttamaan ne kokonaan tai osittain liikesalaisuuden haltijalle. Usein liikesalaisuuden haltijalle on tärkeää, ettei liikesalaisuuden loukkaajalle

⁶³ HE 49/2018, s. 97-98.

⁶⁴ LSL 8 §.

⁶⁵ Vapaavuori 2019, s. 282.

jää liikesalaisuuden sisältäviä tallenteita ja näiden kautta uutta mahdollisuutta liikesalaisuuden loukkaukseen. Lain esitöissä mainitaan, että tilanteet, joissa liikesalaisuus on oikeudettomasti hankittu, on erotettava tilanteista, joissa liikesalaisuus on luottamuksellisesti luovutettu ja sitä on sittemmin oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu. Oikeudettoman hankinnan ollessa kyseessä, on tuhoaminen tai luovuttaminen perusteltua, mutta jos kyseessä on luottamuksellisesti luovutettu liikesalaisuus, tämä ei välttämättä johda siihen, että mainittuihin toimiin olisi perusteltua ryhtyä.⁶⁶ Käytännössä tämän pykälän toteuttaminen voi olla haasteellista. Digitaalisessa liiketoimintaympäristössä liikesalaisuuden tiedot voivat olla tallennettuina useisiin eri paikkoihin ja niiden sisältöjä on voitu muuttaa. Vapaavuori myös toteaa, että ajan kuluessa liikesalaisuuksia on voitu jatkojalostaa ja niihin on voitu yhdistää oikeudenloukkaajan omia liikesalaisuuksia.⁶⁷

Liikesalaisuus lain 8 §:n toisen momentin mukaan kiellosta tai kieltämisestä tai käyttää liikesalaisuutta voidaan kohdistaa myös siihen, joka on saanut tiedon liikesalaisuudesta 4 §:n momenteissa 2-4 esitellyissä olosuhteissa (luottamussuhde liikesalaisuuden haltijaan), jos on ilmeistä, että tämä on ryhtynyt toimenpiteisiin ilmaistakseen tai käyttääkseen liikesalaisuutta oikeudettomasti.⁶⁸ Tämän säännöksen taustalla on korkeimman oikeuden vuoden 2013 linjaus, että työpaikkaa vaihtaessaan yrityssalaisuuksia mukaan ottava työntekijä, jolla on luvallinen pääsy yrityssalaisuuksiin, ei syyllisty tiedon luvattomaan hankintaan eli yritysvakoiluun mutta työntekijää voidaan syyttää yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksestä.⁶⁹ Liikesalaisuuslain esitöissä on todettu, että liikesalaisuuslain 8 §:n säännöksen perusteella voidaan esimerkiksi liikesalaisuuden käyttäminen kieltää siinä vaiheessa kun henkilön tekemät toimet olisivat rangaistavia rikoslain 30.5 §:n perusteella yrityssalaisuuden rikkomisen yrityksenä.⁷⁰

8 §:n kolmannen momentin ensimmäisen lauseen mukaan kiellosta tai korvaavasta toimenpiteestä ei saa aiheutua turvattavaan etuuteen nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Hallituksen esityksen mukaan tämä edellyttää tuomioistuimelta intressipunnintaa ottamalla huomioon seuraavia seikkoja: liikesalaisuuden arvo ja sen muut erityispiirteet, liikesalaisuuden suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet, oikeuden loukkaajan liikesalaisuuden hankinnan, käytön tai ilmaisemisen yhteydessä käyttämä toimintatapa, liikesalaisuuden oikeudettoman käytön tai ilmaisemisen vaikutukset, osapuolten oikeudet edut sekä vaikutus, joka toimenpiteiden hyväksymisellä tai hylkäämisellä voisi olla osapuoliin, kolmansien osapuolten edut, yleinen etu sekä perusoikeuksien turvaaminen. Kiellon tai korvaavan toimenpiteen

⁶⁶ HE 49/2018, s. 98.

⁶⁷ Vapaavuori 2019, s. 285.

⁶⁸ LSL 8 §.

⁶⁹ KKO 2013:20.

⁷⁰ HE 49/2018, s. 98.

käyttämisen intressipunninnassa yleisen edun ja kolmansien osapuolien edun huomioimien on tarpeellista esimerkiksi tilanteessa, jossa tiettyjen tuotteiden saatavuus tietyllä maantieteellisellä alueella olennaisesti vaikeutuisi.⁷¹

Liikesalaisuuslain 8 §:n kolmannen momentin loppuosa käsittelee kiellon tai määräyksen tehostamista uhkasakolla, ellei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Uhkasakon asettamiseen ja tuomittavaksi maksamiseen sovelletaan uhkasakkolakia.

3.2.2 Väliaikainen kiello 9 §

Liikesalaisuuslain 9 § rinnastuu oikeudenkäymiskaaren 7 luvun kattaviin yleisiin turvaamissäännöksiin, joista erityisesti 7.3 § on hyvin soveltuva liikesalaisuuksiin. Koska lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa pidettiin kuitenkin epäselvänä, tarvitaanko erillisen turvaamistoimissäännöksen lisäämistä liikesalaisuuslakiin ja koska väliaikaisen kiellon määräämisen edellytykset eroavat tietyiltä osin oikeudenkäymiskaaren 7.3 §:n yleisestä turvaamistoimesta, katsottiin tämän erityissäännöksen ottaminen liikesalaisuuslakiin tarpeelliseksi⁷². Vapaavuoren mukaan liikesalaisuusasioiden turvaamistoimista säättäminen kahdessa eri laissa ei ole optimaalinen ratkaisu ja liikesalaisuuslakia lukeva saa helposti harhaanjohtavan käsityksen turvaamistoimista. Olennaista olisikin katsoa turvaamissääntelyä kokonaisuutena⁷³

9 §:n ensimmäisen momentin mukaan aikaisemmin käsitelty 8 §:n kiello voidaan määrätä väliaikaisena, jolloin kiello on voimassa niin kauan kuin asia on lopullisesti ratkaistu. Liikesalaisuuslain mukainen turvaamistoimi on siis mahdollista hakea vain 8.1 §:n ensimmäisen kohdan kielloa koskevassa asiassa. Lain esitöiden mukaan, jos oikeudenkäynnissä on kysymys vain liikesalaisuuden hankkimisen, käyttämisen tai ilmaisemisen kieltämisestä, tuomioistuin voi määrätä väliaikaisen kiellon vain 9 §:n perusteella. Kielloa ei tällöin voi määrätä oikeudenkäymiskaaren 7:3 §:n perusteella, koska väliaikainen kiello liittyy pysyvän kiellon määräämistä koskevaan vaatimukseen.⁷⁴

Liikesalaisuuslain 9 §:n mukainen väliaikainen kiello voidaan määrätä jos kantaja saattaa todennäköiseksi, että liikesalaisuus on olemassa, ja että kantaja on liikesalaisuuden haltija sekä kantajan oikeutta loukataan tai oikeudenloukkaus on välittömästi toteutumassa. Lain esitöissä todetaan, että oikeus voi vaatia näiden osalta kohtuullisilla toimilla saatavissa olevaksi arvoitua näyttöä.⁷⁵

⁷¹ HE 49/2018, s. 99.

⁷² LaVL 8/2018, s. 9.

⁷³ Vapaavuori 2019, s. 294.

⁷⁴ HE 49/2018, s. 100.

⁷⁵ HE 49/2018, s. 100.

Liikesalaisuuslain 9 §:n kolmannen momentin ensimmäisen lauseen mukaan väliaikaisesta kiellosta ei saa aiheutua turvattavaan etuuteen ja muihin kieltovaatimukseen liittyviin olosuhteisiin nähden kohtuutonta haittaa vastaajalle, muiden oikeuksille tai yleiselle edulle. Tämä on rinnastettavissa jo aiemmin käsiteltyyn 8 §:n kolmannen momentin ensimmäiseen lauseeseen.

Liikesalaisuuslain 9 §:n kolmannen momentin loppuosassa todetaan, että väliaikaisen kiellon hakemiseen, määräämiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan muutoin mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa ja ulosottokaaren 8 luvussa säädetään turvaamistoimen hakemisesta, määräämisestä ja täytäntöönpanosta.

3.2.3 Käyttökorvaus 10 §

Käyttökorvausta koskeva lainkohta on uusi niin liikesalaisuuksien suojaamisessa kuin muussakaan immateriaalioikeuksia koskevassa lainsäädännössä. Käyttökorvaus on vastaajan puolustautumiskeino tilanteissa, joissa kantaja vaatii toiminnan kieltämistä ja/tai korvaavia toimenpiteitä, kuten loukkaavien tuotteiden muuttamista tai hävittämistä. Kyseessä onkin periaatteessa eräänlainen pakkolisensointi. Vaikka kyseisestä lainkohdasta tämä ei suoraan ilmene, on laissa kyse tilanteesta, jossa liikesalaisuutta on jo aikaisemmassa vaiheessa oikeudettomasti käytetty tai ilmaistu, ja vastaaja on alkanut käyttää liikesalaisuutta tämän jälkeen. Jos vastaaja ei ole liikesalaisuuden saadessaan ja sen käytön aloittaessaan tiennyt, että aikaisemmin liikesalaisuutta on käytetty tai ilmaistu oikeudettomasti, voi vastaaja vaatia oikeutta käyttää liikesalaisuutta maksamalla liikesalaisuuden lailliselle haltijalle korvausta. Koska vastaajan on lainkohdan mukaan täytynyt olla perustellussa vilpittömässä mielessä⁷⁶ alkaessaan käyttää liikesalaisuutta, on käytännössä kyse siitä, että vastaaja ei ole tiennyt käyttämänsä tiedon olevan liikesalaisuus ja on saanut tämän tietoonsa vasta myöhemmin. Koska käyttökorvaus määrätään kiellon tai korjaavan toimenpiteen sijaan, ei sitä voida määrätä taannehtivasti vaan vasta tuomioistuimen ratkaisun antamisesta alkaen.⁷⁷

Käyttökorvausta vaatiessaan vastaaja siis puolustautuu kantajan vaatimaa 8 §:n mukaista kieltoa ja/tai korjaavia toimenpiteitä eli takaisin veto-, muuttamis- tai hävittämisvaatimusta vastaan. Siksi edellytyksenä lainkohdan soveltamiselle on, että vastaaja on jossain vaiheessa menetellyt tavalla, joka mahdollistaa kieltojen tai/ja korjaavien toimenpiteiden hakemisen. Koska vastaajan on puolestaan täytynyt olla

⁷⁶ Perusteltu vilpittömän mielen edellyttää selonottovelvollisuutta eli tässä tapauksessa vastaaja ei olisi huolellisestikaan toimien tiennyt aikaisemmasta oikeudettomuudesta. Selonotto velvollisuuden laajuuden voidaan katsoa olevan olosuhde sidonnainen, jos henkilön on objektiivisesti arvioiden täytynyt epäillä laitonta toimintaa on selonottovelvollisuus laajemmin kuin tilanteessa jossa epäilystä ei olisi.

⁷⁷ HE 49/2018, s. 101-102.

perustellussa vilpittömässä mielessä aikaisemmasta oikeudenloukkauksesta aloittaessaan liikesalaisuuden käytön, on käytännössä kyse siitä, että vastaaja on saanut tiedon oikeudenloukkauksesta jo käyttäessään liikesalaisuutta. Vastaaja ei siten aluksi toiminut lain kieltojen vastaisesti, mutta saatuaan tiedon oikeudenloukkauksesta ja jatkaessaan liikesalaisuuden käyttöä vastaaja rikkoo liikesalaisuuslain 4.4 §:n kieltoa, jolloin kantaja voi hakea kiello ja/tai korjaavia toimenpiteitä ja vastaaja voi puolestaan puolustautua käyttökorvausvaatimuksella. Käyttökorvauksen tarkoituksena on siis välttää vastaajan kannalta kohtuuttomat tilanteet, kun perustellussa vilpittömässä mielessä saatu tieto paljastuu oikeudenloukkauksella saaduksi liikesalaisuudeksi. Tällöin liikesalaisuuden käytön jatkaminen vastaisuudessa saattaa olla perusteltua.⁷⁸

Käyttökorvauksen määräämisen edellytyksinä vastaajan vilpittömän mielen lisäksi ovat kiellon tai korjaavan toimenpiteen vastaajalle aiheuttama kohtuuton haitta ja käyttökorvauksen arvioiminen liikesalaisuuden haltijalle kohtuulliseksi. Käyttökorvaus on poikkeuksellinen toimenpide ja lähtökohtana on 8 §:n mukaisen kiellon tai korjaavan toimenpiteen määrääminen, mutta lain esitöiden mukaan vastaajalle aiheutunut kohtuuton haitta voi olla esimerkiksi vastaajan vilpittömässä mielessä ja liikesalaisuuden perusteella tekemät mittavat investoinnit, jotka osoittautuisivat hyödyttömiksi jos liikesalaisuuden hyödyntäminen kielletään. Lain mukaan myös haltijan on päästävä kohtuulliseen asemaan saamalla kiellon sijasta rahallisen käyttökorvauksen liikesalaisuutensa hyödyntämisestä. Lain esitöiden mukaan käyttökorvauksen tuomitseminen voi olla kantajan kannalta kohtuutonta, jos esimerkiksi liikesalaisuuden laillisen haltijan oma yritys ei voisi toimia sen hetkellä markkina-alueella, mikäli vastaajalle myönnettäisiin oikeus hyödyntää liikesalaisuutta käyttökorvausta vastaan kiellon sijaan. Samoin tilanne voi olla kohtuuton, jos vastaajan liikesalaisuuden käytön jatkaminen johtaisi liikesalaisuuden tulemiseen yleisesti tunnetuksi.⁷⁹

3.2.4 Hyvitys ja vahingonkorvaus 11 §

Liikesalaisuusloukkauksen toisena seuraamuksena kiellon ja korjaavien toimenpiteiden ohella tulee oikeudenloukkaajan korvausvelvollisuus. Liikesalaisuuden ollessa kyseessä ensimmäinen korvausvastuuseen vaikuttava merkittävä seikka on se, ettei liikesalaisuus ole fyysinen esine tai yksinoikeus. Käytännössä liikesalaisuus on usein sähköisessä muodossa, ja oikeudenloukkaaja vie haltijalta kopion tiedoista eikä alkuperäistä tallennetta. Loukkaaja saa täten tiedon hallintaansa ja merkittävän hyödyn

⁷⁸ Vapaavuori 2019, s. 301-302.

⁷⁹ HE 49/2018, s. 101-102.

liikesalaisuudesta mutta haltijan vahinko ei välttämättä ole tähän suoraan verrattavissa, sillä hänelle jää myös tieto käyttöönsä. Myös vahingon osoittaminen on jo lähtökohtaisesti vaikeaa. Toinen merkittävä seikka on yksinoikeuden puuttuminen. Liikesalaisuuden hallussapito ja sen hyödyntäminen eivät vielä osoita, että liikesalaisuus olisi saatu haltuun lainvastaisesti. Se on esimerkiksi voitu kehittää itse tai saada selville *reverse engineeringillä*. Vahingonkorvauksen myöntämiseksi on nimenomaan siis loukattava vahingonkorvauksenvaattijan oikeutta. Kolmas merkittävä asia on, että pelkkä toisen liikesalaisuuden hallussapito ei ole liikesalaisuussääntelyn vastaista ja siten korvausvastuun aiheuttavaa. Koska myöskään sen hankinta ei ole välttämättä ollut liikesalaisuuslain vastaista, on käytännössä löydettävä näyttöä liikesalaisuuden oikeudettomasta käytöstä tai ilmaisemisesta. Vaikka asia liittyy enemmän liikesalaisuusloukkauksen toteennäyttämiseen, on asialla vaikutusta myös vahingonkorvaukseen⁸⁰

Liikesalaisuuslain 11 §:n ensimmäisen momentin mukaan, joka tahallaan tai huolimattomuuttaan käyttää liikesalaisuutta 4 §:n vastaisesti, on velvollinen suorittamaan liikesalaisuuden haltijalle kohtuullisen hyvityksen liikesalaisuuden käyttämisestä sekä korvauksen vahingosta, jonka loukkaus aiheuttaa.⁸¹ Huomattavaa edellä mainitussa on, että liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen johtaa muiden immateriaalioikeuksien tapaan myös hyvitykseen liikesalaisuuden käytöstä, mikä ei ole riippuvainen aiheutetusta vahingosta. Tämä kohta on johdettu liikesalaisuusdirektiivistä, jonka mukaan korvauksen peruste voitaisiin määritellä vaihtoehtoisella perusteella ja Suomessa otettiin käyttöön hyvitys. Lain esitöiden mukaan hyvitys tulee suorittaa, vaikka loukattu ei osoittaisi kärsineensä tappioita teon johdosta. Hyvitys on siten riippumaton niistä taloudellisista menetyksistä, joita oikeudeton käyttäminen olisi saattanut aiheuttaa. Tämä parantaa selkeästi liikesalaisuuden haltijan mahdollisuuksia saada hyvitystä liikesalaisuusloukkauksissa, kun hyvitys on täysin erotettu kärsitystä vahingosta. Hallituksen esityksen mukaan se, ettei liikesalaisuuksien osalta ole ehdotettu tuottamuksesta riippumatonta käyttöhyvitystä, selittyy liikesalaisuuden luonteella. Liikesalaisuus ei ole yksinoikeus, joten se voi olla samanaikaisesti useiden tahojen käytössä.⁸²

Käyttöhyvityksen määrästä hallituksen esityksessä todetaan, että laskennallisena perusteena voidaan useimmissa tapauksissa pitää tavanomaista käyttökorvausta eli lisenssimaksua tai maksua, joka olisi jouduttu maksamaan, jos oikeudenloukkaaja olisi pyytänyt lupaa kyseisen liikesalaisuuden käyttämiseen. Korvaus voitaisiin vahvistaa sellaisen tavanomaisen lisenssimaksun suuruiseksi, johon osapuolet olisivat päätyneet vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa. Jos kyseessä on tuote, johon tavanomaisesti

⁸⁰ Vapaavuori 2019, s. 311.

⁸¹ LSL 11 §.

⁸² HE 49/2018, s. 103.

myönnetään lisenssi, voitaisiin maksu vahvistaa tavanomaisesti käytetyn lisenssimaksun suuruiseksi. Jos taas lisenssisopimuksia tuotteeseen ei ole tehty, on tuomioistuimen arvioitava, millaiseen lisenssisopimukseen olisi vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa todennäköisesti päädytty. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon muun muassa liikesalaisuuden arvo osapuolille sekä osapuolten asema.⁸³ On selvää, että käyttöhyvityksen määrittelemisen liikesalaisuuden kaltaiselle tuotteelle on vähintäänkin haastavaa. Syvennyn tämän aihepiirin ongelmallisuuteen syvemmin seuraavassa pääluvussa.

Ensimmäisen momentin mukaisesti oikeudenloukkaajan tulee käyttöhyvityksen lisäksi korvata kaikki vahinko, jonka loukkaus aiheuttaa. Kuten Suomen vahingonkorvausoikeudessa yleensäkin, korvausvelvollisuus syntyy vain tahallisen tai huolimattoman toiminnan seurauksena ja korvattavaksi tulee koko tosiasiallinen vahinko täysimääräisenä. Vahingonkorvauksen määrää arvioitaessa tulee ottaa huomioon kaikki tapauksessa esiin tulevat seikat, kuten vahinkoa kärsineelle aiheutuneet kielteiset taloudelliset vaikutukset, oikeudenloukkaajan mahdollinen perusteeton hyöty ja tarvittaessa muut taloudelliset vahingot, kuten esimerkiksi vahingonkärsijälle mahdollisesti aiheutunut aineeton vahinko. Koska kärsittyjen vahinkojen osoittaminen on yleensä erittäin vaikeaa, lain esitöissä todetaan, että oikeudenloukkaajan saamaa voittoa tai muuta perusteetonta hyötyä voidaan käyttää apuna vahingonkorvauksen määrittelyssä. Myös esimerkiksi liikesalaisuuden kehittämiskustannuksia voidaan käyttää apuna arvioitaessa vahingonkorvausta.⁸⁴ Liikesalaisuusdirektiiviin perustuva oikeudenloukkaajan saaman hyödyn arvioiminen on merkittävä parannus liikesalaisuuden haltijan asemaan vahingonkorvausta määritettäessä, sillä lähtökohtaisesti oikeudenloukkaajan saama etu on helpommin näytettävissä kuin vahingonkärsijän taloudellinen menetys.

Liikesalaisuuslain 11 §:n toisen momentin mukaan, joka tahallaan tai huolimattomuuttaan hankkii tai ilmaisee liikesalaisuuden 3 tai 4 §:n vastaisesti, on velvollinen korvaamaan liikesalaisuuden haltijalle kaiken vahingon, jonka loukkaus aiheuttaa.⁸⁵ Toisin kuin ensimmäisessä momentissa toisessa ei mainita lainkaan hyvitystä. Tämä on luonnollista, koska kyseessä on ensimmäisessäkin momentissa käyttöön perustuva hyvitys, ja jos liikesalaisuus vain hankitaan tai ilmaistaan, ei sen käyttöä voida hyvittää. Kuten ensimmäisessä momentissa on kuvattu, myös toisen momentin mukaisesti vahingonkorvaus tulee maksaa vahingonkärsijälle täysimääräisenä.

Liikesalaisuuslain 11 §:n kolmannen momentin mukaan, jos ensimmäisessä tai toisessa momentissa tarkoitettu huolimattomuus on ollut lievää, korvausta voidaan sovittaa. Lain esitöiden mukaan huolellisuutta tulee arvioida vahingonkorvauslain

⁸³ HE 49/2018, s. 103-104.

⁸⁴ HE 49/2018, s. 103.

⁸⁵ LSL 11 §.

yleisten periaatteiden ja yleisen oikeuskäytännön perusteella. Sovittelun ei myöskään tule olla automaation kaltainen ratkaisu lievän huolimattomuuden tilanteissa, vaan lisäksi tulee edellyttää, että korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi huomioon ottaen loukkaajan ja loukatun varallisuusolosuhteet. Täysi korvausvelvollisuus on pääsääntö, eikä sovitteluun tule ryhtyä pelkästään siksi, että loukatun ja loukkaajan varallisuusolot ovat huomattavan erilaiset.⁸⁶

3.2.5 Tuomion julkistaminen 12 §

Liikesalaisuuslain 12 §:n mukaisesti liikesalaisuuden haltija on oikeutettu korvaukseen niistä kustannuksista, jotka tälle ovat aiheutuneet tämän julkistaessa tietoja lainvoimaisesta tuomiosta, jossa vastaajan todetaan menetelleen lainvastaisesti. Pykälä vastaa SopMenL:ssa ollutta vastaavaa määräystä ja noudattelee pitkälti muihin immateriaaliasioihin sisältyviä määräyksiä tuomion julkistamisesta. Tämä pykälä perustuu liikesalaisuusdirektiivin täytäntöönpanon vaatimukseen ja on sikäli erikoinen, että lain esitöissäkin todetaan, ettei tuomion julkistamisia käytännössä määrätä ja julkistamisesta ei ole tarkoitukseen tulla säännönmukainen menettely. Koska säännöksen soveltaminen jää hyvin harvinaiseksi, ei sitä käsitellä opinnäytetyössä tämän enempää.

3.3 Liikesalaisuuden rikosoikeudellinen suoja

3.3.1 Yritysvakoilu RL 30:4 §

Yritysvakoilussa on kyse liikesalaisuuden oikeudettomasta hankinnasta, eli lähtökohtaisesti yritysvakoilussa liikesalaisuuden hankkii haltuunsa sellainen henkilö, jonka tietoon liikesalaisuutta ei ole tarkoitettu ja jolla ei ole tiedon saamiseen oikeutta. Kyseessä voi siis olla täysin yhtiön ulkopuolinen taho, joka hankkii laittomin keinoin tietoja yhtiöstä, tai yritykseen sopimussuhteessa oleva henkilö, joka hankkii oikeudettomasti tietoja, jotka eivät hänelle sopimussuhteeseen perustuen kuulu.⁸⁷ Yritysvakoilun tunnusmerkkejä on kolme, joista kaikkien on täytyttävä, jotta kyseessä olisi yritysvakoilu:

⁸⁶ HE 49/2018, s. 104.

⁸⁷ Viljanen 2018, s. 721-740.

- 1) Tekijä hankkii oikeudettomasti toiselle kuuluvan liikesalaisuuden.
- 2) Tekijän tarkoituksena on oikeudettomasti käyttää tai ilmaista tällaista liikesalaisuutta.
- 3) Hankkiminen tapahtuu laissa nimenomaisesti esitetyllä tavalla.

Merkittävää on, että käytännössä yrityksen ulkopuolisten henkilöiden yritysvakoilutapauksia ei ole käsitelty oikeudessa juuri lainkaan. Luultavin syy tähän on se, että yhtiöille nämä tapaukset eivät ole tulleet ilmi tai niiden intresseissä ei ole puuttuminen tapauksiin negatiivisen julkisuuden vuoksi. Lisäksi yritysvakoilun edellyttämä tarkoitus käyttää tai ilmaista tietoa ei välttämättä ole yhtiöillä tiedossa.⁸⁸ Viime vuosina on kuitenkin tullut merkittävä korkeimman oikeuden linjanveto työpaikkaa vaihtaneiden työntekijöiden yritysvakoilusta. Korkeimpaan oikeuteen vuosina 2013 ja 2015 päätyneissä tapauksissa työpaikkaa vaihtaneet työntekijät olivat työsuhteidensa loppuaikoina kopioineet yrityssalaisuuksia sisältäneitä tietoja, joihin heillä ei enää ollut työtehtäviinsä liittyviä tarpeita. Tiedot olivat kuitenkin sinällään työntekijöiden tiedonhankkimisoikeuksien rajoissa. Molemmissa tapauksissa kyse oli tietojen kopioimisesta oikeudettomaan käyttöön uudessa työssä. Kuitenkin molemmissa tapauksissa korkein oikeus katsoi, ettei kyseessä ollut yritysvakoilu, koska työntekijöillä oli työsuhteeseen perustuva oikeus hankittuun tietoon eli tiedonhankinta ei sinällään ollut oikeudetonta. Nämä oikeustapaukset selventävät linjanvetoa yritysvakoilun ja liikesalaisuuden rikkomisen välillä. Yrityssalaisuuden rikkomisena rangaistaan liikesalaisuuden oikeudeton hyödyntäminen ja yritysvakoilussa korostuu liikesalaisuuden oikeudeton hankinta.⁸⁹

Vaikka yritysvakoilussa on kyse tiedon oikeudettomasta hankinnasta, tulee hankkijalla olla myös tarkoitus oikeudettomasti käyttää tai ilmaista hankittua tietoa. Ilmaisemisella tarkoitetaan esimerkiksi tiedon myymistä tai luovuttamista toiselle ja käyttämisellä tiedon hyödyntämistä omiin tarkoituksiin.⁹⁰ Huomionarvoinen seikka yritysvakoilussa on kaksinkertainen oikeudettomuus edellytys, eli pelkkä tarkoitus oikeudettomasti ilmaista tai käyttää tietoa ei johda yritysvakoilun tunnusmerkitön täyttymiseen, vaan tiedon hankinnan on täytynyt olla niin ikään oikeudetonta.⁹¹

Kolmas yritysvakoilua määrittävä tekijä on tiedonhankintatapa. Laissa on määritelty kolme eri tekotapaa, jotka ovat:

⁸⁸ Vapaavuori 2016, s. 378.

⁸⁹ Ks. Nyblin 2016.

⁹⁰ HE 66/1988, s. 84.

⁹¹ Viljanen 2018, s. 735.

- 1) Tunkeutuminen ulkopuolisilta suljettuun paikkaan tai ulkopuolisilta suljettuun tietojärjestelmään.
- 2) Asiakirjan tai muun tallenteen haltuun hankkiminen tai jäljentäminen tai näihin rinnastettava tekotapa.
- 3) Teknisen erikoislaitteen käyttäminen liikesalaisuuden hankinnassa.

Tunkeutumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä fyysisen pääsyn hankkimista lukittuun tai muuten ulkopuolisilta suljettuun paikkaan tai tilaan. Pääsyn hankkiminen voi tapahtua esimerkiksi murtautumalla tai ulkopuolista henkilöä erehdyttämällä. Tärkeä huomio on, että pelkkä kielto mennä tilaan ei ole riittävää, jotta tila katsottaisiin lain vaatimalla tavalla suljetuiksi, vaan tila pitää olla fyysisesti suljettu. Asiakirjan tai tallenteen hankkimiseen tai jäljentämiseen rinnastetaan esimerkiksi digitaalisten tallennusvälineiden käyttö, ja vaikka lainkohta on yli 30 vuotta vanha, se kattaa myös teknologian mukanaan tuomat tekotavat.⁹² Teknisiksi erikoislaitteiksi luokitellaan esimerkiksi kiikarit ja kaukoputket, kuuntelulaitteet ja äänen ja kuvan tallennusvälineet, sekä kaikki välineet, joilla hankitaan ihmisen aistimiskyvyn ulottumattomissa olevaa tietoa.⁹³

3.3.2 Yrityssalaisuuden rikkominen RL 30:5§

Yritysvakoilusta poiketen yrityssalaisuuden rikkomisessa henkilöllä on täysin luvallisesti, liikesalaisuuden haltijan suostumuksella hallussaan liikesalaisuus. Tämä luvallinen hallinta perustuu esimerkiksi työsuhteeseen, hallitustyöskentelyyn tai muuhun luottamukselliseen liikesuhteeseen haltijan kanssa. Yrityssalaisuuden rikkomisena rangaistavaksi jää näin tiedon oikeudeton ilmaiseminen tai käyttäminen hyötymis- tai vahingoittamistarkoituksessa.

Yrityssalaisuuden rikkominen on toisen alaisuudessa työskennelleille rangaistavaa kahden vuoden ajan, muille tekijäryhmille osalta yrityssalaisuuden rikkominen on periaatteessa rangaistavaa rajattoman ajan. Käytännössä rangaistavuus kuitenkin lakkaa, kun tieto tulee yleisesti tunnetuksi ja liikesalaisuuden tunnusmerkit eivät enää täyty.

Yrityssalaisuuden rikkomisen kriteerit, joiden kaikkien tulee täytyä, ovat RL 30:5 §:n mukaan seuraavat:

- 1) Tekijä on saanut tiedon haltuunsa lain mainitsemassa luottamussuhteessa yhtiöön.
- 2) Tekijä oikeudettomasti ilmaisee tai käyttää toiselle kuuluvaa liikesalaisuutta.

⁹² Vapaavuori 2019, s. 385.

⁹³ HE 66/1988, s.84.

- 3) Tekijän tarkoitus on hankkia itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai vahingoittaa toista.

Laissa mainittava luottamussuhdeluettelo on tyhjentävä, eli muissa kuin laissa mainituissa luottamussuhteissa ei voi syyllistyä yrityssalaisuuden rikkomiseen. Laissa mainitut asemat ja tehtävät ovat seuraavat:

- Toisen palveluksessa työskentely
- Toiminta yhteisön tai säätiön hallintaneuvoston jäsenenä, toimitusjohtajana, tiintarkastajana tai selvitysmiehenä taikka niihin rinnastettavassa tehtävässä
- Suorittaessa tehtävää toisen puolesta tai muuten luottamuksellisessa suhteessa
- Yrityksen saneerausmenettelyn yhteydessä toimiminen

On kuitenkin huomattavaa, että pelkästään kyseisessä tehtävässä toimiminen ei ole riittävää, vaan oikeudettomasti ilmaistu tai käytetty liikesalaisuus on saatu kyseisen aseman tai tehtävän perusteella. Toinen huomionarvoinen seikka on yrityssalaisuuden rikkomisen edellyttämä korostettu tahallisuus, tekijällä on tiedon ilmaistessaan tai sitä käyttäessään täytynyt olla tarkoituksena hankkia taloudellista hyötyä itselleen tai toiselle tai vahingoittaa toista. Esimerkiksi yritysvakoilussa ei ole vastaavaa vaatimusta⁹⁴

3.3.3 Yrityssalaisuuden väärinkäyttö RL 30:6 §

Yrityssalaisuuden väärinkäyttöön syyllistyvä käyttää oikeudettomasti liikesalaisuutta elinkeinotoiminnassa tai hyötymistarkoituksessa ilmaisee toiselle kuuluvan liikesalaisuuden siten, että tieto on aiemmin saatu tai ilmaistu rikoslaissa rangaistavalla tavalla. Yrityssalaisuuden väärinkäytön kieltämisen tarkoituksena on rangaista sellaisia henkilöitä, jotka eivät itse suoranaisesti syyllisty yritysvakoiluun tai yrityssalaisuuden rikkomiseen, mutta hyödyntävät rikoksella saatuja liikesalaisuuksia joko käyttämällä tai myymällä niitä eteenpäin.⁹⁵ Yrityssalaisuuden väärinkäytön lähtökohtana on tilanne, jossa tekijällä on liikesalaisuus hallussaan ilman sen oikean haltijan suostumusta jo ennen liikesalaisuuden väärinkäyttöön ryhtymistä.⁹⁶ Rikoslain mukaan rangaistavalla esiteolla tietoon saadun liikesalaisuuden käyttö on rangaistavaa elinkeinotoiminnassa. Koska

⁹⁴ Vapaavuori 2019, s. 390-404.

⁹⁵ HE 66/1988, s. 86-87.

⁹⁶ Nyblin 2007, s. 247.

rangaistusuhka koskee vain elinkeinotoimintaa, jää yksityinen käyttö ja harrastustoiminta säännöksen ulkopuolelle. Lisäksi rangaistavaa on liikesalaisuuden ilmaiseminen taloudellisessa hyötymis- tai hyödyntämistarkoituksessa. Ilmaiseminen ilmenee tällaisessa tapauksessa yleensä liikesalaisuuden myyntinä tai julkistamisena.⁹⁷

Yrityssalaisuuden väärinkäytön edellytys on, että liikesalaisuus on saatu tietoon rikoslaissa rangaistavaksi säädetyllä teolla. Tärkeä huomio on, että esirikoksen ei tarvitse olla yrityssalaisuusrikos vaan oikeuskäytännössä on vedottu esimerkiksi tekijänoikeusrikoksiin esirikoksina. Tämä on luontevaa, sillä esimerkiksi yrityksen tekniset piirustukset saattavat ylittää teoskynnyksen.⁹⁸ Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on esitetty, etteivät tekijänoikeusrikokset ainakaan kaikissa tekemuodoissaan kelpaa yrityssalaisuuden väärinkäytön esirikokseksi.⁹⁹ Esirikoksesta ei myöskään tarvitse tuomita tai olla aikaisemmin tuomittu ketään, vaan riittävää on, että voidaan osoittaa tällaisen rikoksen tapahtuneen. Myöskään esirikoksen mahdollisella vanhentumisella ei ole asiassa merkitystä. Rikokseen kuuluva tahallisuus edellyttää, että tekijä tietää tiedon saamisen tai ilmaisun tapahtuneen mainitulla rikoksella, sinällään ei ole väliä saadaanko tieto suoraan rikoksen tekijältä vai välikäsiä kautta.¹⁰⁰

Hallituksen esityksestä selviää, että lainsäätäjän lähtökohtana on ollut, ettei yritysvakoilusta tai yrityssalaisuuden rikkomisesta tuomittua tuomittaisi enää yrityssalaisuuden väärinkäytöstä. Mikäli liikesalaisuuden käyttäminen perustuisi huomattavasti myöhemmin tekijän päätökseen käyttää yritysvakoilulla tai yrityssalaisuuden rikkomisella saamaansa liikesalaisuutta, tällaista väärinkäyttöä tuskin voitaisiin nähdä lain esityöt huomioiden liikesalaisuuden hankkimiseksi tehdyn rikoksen jälkitekona.¹⁰¹

⁹⁷ HE 66/2018, s. 87.

⁹⁸ Nyblin 2007, s. 283-284.

⁹⁹ Viljanen 2018, s. 760.

¹⁰⁰ HE 66/1988, s. 87.

¹⁰¹ Viljanen, s. 763-764 ja HE 66/1988, s.87.

4 SALASSAPITOSOPIMUKSET

Syksyllä 2018 voimaan saatettu liikesalaisuuslaki koskee ainoastaan liikesalaisuuksien siviilioikeudellista suojaa ja siviilioikeudellisia suojakeinoja.¹⁰² Siviilioikeudellinen suoja ja suojakeinot tulevat kuitenkin kyseeseen vain, jos tieto täyttää luvussa kaksi esitellyn liikesalaisuuden määritelmän. Salassapitovelvollisuus koskien tietoa, jolla on liikesalaisuuden asema, syntyy lakisääteisen suojan perusteella automaattisesti, eikä siis periaatteessa vaadi erityisiä toimenpiteitä. Luovuttaessaan tietoa yhteistyökumppanilleen yhtiön ei tarvitse mainita erikseen jokaisesta dokumentista tai tallenteesta, että se haluaa pitää tiedot salaisina, vaan riittävää on, että tiedot kattavat liikesalaisuuden tunnusmerkistön ja ovat siten katsottavissa salaisiksi. Vastaanottajan tulisikin siksi pystyä itse päättämään, onko kyse liikesalaisuudesta, ja miten tämä rajoittaa tiedon ilmaisua ja muuta käyttöä. Useimmiten yhtiöt kuitenkin solmivat kumppaneidensa kanssa salassapitosopimuksia tai kirjaavat varsinaiseen yhteistyösopimukseen salassapitoehdon, jonka perusteella tietoa vastaanottava sopimuskumppani sitoutuu salassapitoon. Tämä onkin suositeltava vaihtoehto, koska näin varmistutaan siitä, että liikesalaisuuslain oikeussuojakeinot ja seuraamukset ovat tarvittaessa käytössä.¹⁰³

Salassapitosopimuksista on muodostunut vakiintunut tapa liikesuhteissa. Liikekumppanit tekevät salassapitosopimuksen mahdollisesti jo ennen pääsopimusta tai pääsopimuksen sopimusneuvotteluiden yhteydessä.¹⁰⁴ Huhtamäen mukaan sopimukseen perustuvilla vaatimuksilla on lähtökohtaisesti paremmat mahdollisuudet menestyä kuin vaatimuksilla, jotka ovat perustuneet puhtaasti laissa määriteltyyn liikesalaisuuden suojaan.¹⁰⁵ Koska liikesalaisuuksia on perinteisesti varjeltu salassapitosopimuksilla, ja koska uuden liikesalaisuuslain suoja usein parannellaan ja täsmennetään salassapitosopimuksilla, keskityn tässä luvussa esittelemään salassapitosopimusten keskeisiä periaatteita yleisellä tasolla. Koska liikesalaisuuksien suoja koskevat osapuolten väliset sopimukset ovat yritykselle keskeisiä, totesi IPR University Center, ettei liikesalaisuusdirektiivillä voitaisi vaikuttaa näihin sopimuksiin.¹⁰⁶

¹⁰² HE 46/2018, s. 1.

¹⁰³ Vapaavuori 2019, s.154-155

¹⁰⁴ HE 46/2018, s. 33.

¹⁰⁵ Huhtamäki 2014, s.234.

¹⁰⁶ IPR University Center lausunto 24.01.2014, s. 3.

4.1 Salassapitosopimukset yleisesti

Tiedon merkitys yritysten kilpailuetuna ja jopa koko liiketoiminnan perustana on viimeisten vuosikymmenten aikana kokenut mullistuksen globalisaation ja digitalisaation seurauksena. Tämä on liike-elämässä johtanut ilmiöön, jossa lähes kaikkiin merkityksellisiin liikesuhteisiin liittyy sitoutuminen salassapitovelvoitteisiin. Asia liittyy läheisesti liikesalaisuuslakiin, sillä solmittaessa salassapitosopimus tai muu salassapitovelvoitteen aikaansaava oikeustoimi, tulevat liikesalaisuuslaki ja sen haltijalle suosiolliset määräykset sovellettaviksi liikesalaisuuslain 4.2 §:n 4 kohdan mukaisesti.¹⁰⁷ Toisaalta taas liikesalaisuuslaki asettaa tietyissä tilanteissa aikaisempaa oikeustilaa kattavamman lakisääteisen salassapitovelvollisuuden.¹⁰⁸ Keskityn tässä luvussa salassapitosopimuksiin liikesuhteissa ja rajaan työoikeudellisen tarkastelun tämän tutkielman ulkopuolelle.

Salassapitosopimus voi liikesuhteessa täsmentää lakisääteistä luottamuksellisen tiedon suojaa. Mikäli liikesalaisuus paljastuu, on se usein jo menetetty ja korvaamatonta vahinkoa on aiheutunut, pahimmassa tapauksessa liikesalaisuus tulee julkiseen tietoon ja menettää näin asemansa liikesalaisuutena. Salassapitosopimuksen suurin hyöty onkin sen preventiivinen eli ennaltaehkäisevä vaikutus. Se osoittaa luovuttavan osapuolen salassapitointressin ja korostaa salassapidon tärkeyttä. Lisäksi se osoittaa liikesalaisuuden aseman edellytyksenä olevasta tosiasiallisesta salassapidosta huolehtimista. Salassapitosopimukset ovat täysin vapaaehtoisia sopimuksia ja kuuluvat siten sopimusvapauden piiriin. Sopijapuolet voivat niiden avulla halutessaan supistaa tai laajentaa luottamuksellisen tiedon suojaa vapaasti valitsemillaan keinoilla. Tästä johtuen salassapitosopimusten muotoilussa tulee noudattaa erityitä huolellisuutta. Salassapitosopimus vaikuttaa merkittävästi sopijapuolten immateriaalioikeuksiin ja mahdollisuuksiin järjestää liiketoimintansa.¹⁰⁹

Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna salassapitosopimuksia tehdään usein tilanteissa, joissa se ei ole välttämättä tarpeellista, ainakaan niin laajoilla ehdoilla kuin se usein solmitaan. Sopimus solmitaan siis ikään kuin varmuuden varalle. Oikeudelliset ja taloudelliset riskit voivat olla liikesalaisuuden vastaanottavan tahon kannalta varsin huomattavat, joten salassapitosopimuksiin tai ehtoihin ei pidä suhtautua kevyesti. Erityisesti liikesalaisuuslaki on ankaroittanut salassapitovelvoitteiden ja -sopimusten rikkomisen seuraamuksia, kuten luvussa kolme on esitetty. Joskus salassapitosopimukseen sitoutujan todellinen toimintavapaus saattaa vaarantua tarkkojen ja alkuperäiseen tarkoitukseen sopimattomien tekstimuotoilujen perusteella.

¹⁰⁷ ”muulla kuin 1–3 kohdassa tarkoitettulla tavalla, jos häntä sitoo liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus tai velvoite.”

¹⁰⁸ Vapaavuori 2019, s. 453.

¹⁰⁹ Hoffman P. 1996, s. 330.

Sopijapuolten välillä saattaa olla sopimussuhde jo ennen varsinaisen salassapitosopimuksen solmimista esimerkiksi pääsopimuksen (esim. alihankinta- tai tuotekehityssopimus) perusteella. On kuitenkin yleistä, että salassapitosopimus solmitaan jo ennen pääsopimusta, kesken sopimusneuvotteluita, tai ennen niiden alkamista. Mikäli salassapitosopimusta rikotaan, on tietoa luovuttanut osapuoli oikeutettu saamaan sopimusperusteista korvausta, jonka perusteella vahingonkorvauksen vaatiminen on helpompaa kuin pelkän vahingonkorvauslain perusteella. Liikesalaisuuslaki on tehnyt tähän asiaan merkittävän muutoksen. Liikesalaisuuslain perusteella liikesalaisuuden haltija voi vaatia sopimusperusteisesti tai ilman sopimusperustetta vahingonkorvausta, hyvitystä tai muita liikesalaisuuslain suojakeinoja.

Liikesalaisuuksia käsittelevillä yhtiöillä on kaksi erityisen tärkeää syytä solmia salassapito sopimuksia kumppaneidensa kanssa. Ensimmäiseksi yhtiö luonnollisesti suojaa näin yhtiön hallussa olevia yhtiön tai yhtiön kumppaneiden salassapidettäviä tietoja. Toiseksi yhtiö huolehtii solmimalla salassapitosopimuksia, että salassa pidettävät tiedot täyttävät liikesalaisuuden määritelmän osoittaessaan salassapitosopimuksin huolehtivansa tietojen tosiasiallisesta salassa pysymisestä. Näin tieto säilyttää asemansa liikesalaisuutena myös muissa yhteyksissä.¹¹⁰

4.2 Salassapitosopimusten oikeudelliset kysymykset

Kuten edellisessä luvussa mainitaan, Suomessa salassapitosopimuksista ei ole erillistä lakia vaan niitä säädellään yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti.¹¹¹ Salassapitovelvoitteet ovat niin sanottuja negatiivisia velvoitteita, eli ne velvoittavat sopimuksen toista osapuolta olemaan tekemättä tiettyjä asioita, tässä tapauksessa luonnollisesti yleisimmin ilmaisemasta tai käyttämästä salassapidettävää tietoa.¹¹² Liikesalaisuuslaki on merkittävästi muuttanut salassapitosopimukseen sovellettavia oikeusnormeja. Liikesalaisuuslain 4.2§:n 4 kohdan viittaussäännöksen mukaisesti liikesalaisuuslakia sovelletaan, jos on solmittu liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus. Laissa on erinäisiä oikeussuojakeinoja ja seuraamuksia, joita voidaan soveltaa rikottaessa salassapitosopimuksessa olevia liikesalaisuuden käyttämistä ja ilmaisemista rajoittavia negatiivisia velvoitteita. Näitä oikeussuojakeinoja ja velvoitteita on käsitelty luvussa kolme.

¹¹⁰ Vapaavuori 2019, s. 455.

¹¹¹ HE 49/2018, s. 34.

¹¹² Norros 2018, s. 167-172.

Sopimuksen sisällön lisäksi sopimusvapauteen kuuluu muotovapaus, eli sopimuksen osapuolet voivat laatia sopimuksen parhaana näkemässään muodossa. Salassapitosopimuksen kannalta tämä tarkoittaa, että sopimus voidaan tehdä kirjallisesti, joka on muodoista suotavin, suullisesti tai konkludenttisesti tai yhdistelemällä edellä mainittuja muotoja.¹¹³ Esimerkkinä konkludenttisesti voidaan esittää tilanne, jossa tiedon haltija pyytää sähköpostissaan tiedon vastaanottajaa käsittelemään saamaansa tietoa luottamuksellisesti. Käytännössä vakiintunut tapa on liittää pyyntö sähköpostin allekirjoitukseen. Tilanteessa ei varsinaisesti solmita sopimusta ja yleensä sähköpostin vastaanottava taho ei reagoi pyyntöön millään tavalla. Joissain tilanteissa juuri se, että vastaanottaja ei reagoi pyyntöön ja reklamoi, katsotaan muun toiminnan ohella osoittavan, että vastaanottaja sitoutuu salassapitoon.¹¹⁴ Luonnollisesti kirjallinen muoto on ehdottoman suositeltava, muiden muotojen tuottamien näyttövaikeuksien ja epävarmuustekijöiden vuoksi. Jos sopimussuhteen toteennäyttämässä on ongelmia, nämä ongelmat vaikeuttavat myös liikesalaisuuden loukkaamisen toteennäyttämistä. Tässä opinnäytetyössä käsitellään kirjallisia salassapitosopimuksia, jos muuta ei erikseen mainita.

Voidaan myös todeta, että salassapitosopimuksen muuttaminen perustuu samoihin lähtökohtiin kuin salassapitosopimuksen solmiminen; sitä voidaan siis muuttaa vapaasti ilman muotovaatimuksia. Sopimuksen osapuolten tulisikin pitkäaikaisessa yhteistyösuhteessa seurata, miten yhteistyö kehittyy ja miten se vaikuttaa salassapitosopimuksen vaatimuksiin. Jos toimintaympäristössä tai luovutettavassa tiedossa tapahtuu olennaisia muutoksia, on todennäköistä, että liikesalaisuuksien suojan ylläpitämiseksi myös salassapitosopimuksen tulee muuttua. On myös mahdollista, että salassapitosopimus muuttuu pitkän liikesuhteen aikana konkludenttisesti sopimusosapuolten toiminnan seurauksena.

Liikesopimusten osapuolilla on toisiaan kohtaan lojaliteettivelvoite, joka tarkoittaa, että sopimusosapuolten on otettava huomioon myös toisen osapuolen intressit sopimussuhteessa. Tämän vuoksi pelkkä luottamuksellisen tiedon haltijan maininta siitä, että hän haluaa liikesuhteessa jaetun tiedon pysyvän salassa sitä luovuttaessaan, on hyödyllistä, vaikka salassapitosopimusta ei katsottaisikaan syntyneeksi. Mainitsemalla halunsa pitää tietoa salaisena, osoittaa tiedonhaltija intressinsä pitää tietoa salassa ja on mahdollista, että salassapitovelvollisuus syntyy luottamukselliseen liikesuhteeseen perustuen liikesalaisuuslain 4.2§:n 3 kohdan mukaisesti. On myös mahdollista tulkita asiaa toisin ja todeta, että salassapitoehdon jättäminen pois pääsopimuksesta osoittaa, ettei sopijapuolten tarkoituksena ollut tiedon salassapito osana sopimussuhdetta.¹¹⁵

¹¹³ Hemmo 2003, s. 440.

¹¹⁴ Vapaavuori 2019, s. 463-464.

¹¹⁵ Vapaavuori 2019, s. 464-465.

Suomessa on katsottu, että sopimusvapauden periaatteen mukaisesti osapuolet voivat varsin vapaasti sopia keskinäisistä salassapitovelvoitteistaan. On nähty, että osapuolet itse ovat parhaiten kykeneviä huolehtimaan omista eduistaan ja tuntevat omat intressinsä parhaiten. Sopimusvapautta rajoittaa kuitenkin pakottava lainsäädäntö, jolla pyritään asettamaan rajat erityisesti kilpailuoikeudellisiin ja työoikeuteen liittyviin kysymyksiin. Tämän lisäksi sopimusvapautta rajoittaa heikompaa osapuolta suojaava sääntely, kuten sopimusten kohtuullistaminen (OikTL 36§). Sopimus voidaan myös julistaa pätemättömäksi pakottamisen, petollisen viettelyn, kiskomisen tai kunnian vastaisen ja arvottoman menettelyn seurauksena (OikTL 28-33§). Pätemättömyystilanteet ja sovittelu on kuitenkin harvinaista, kun kyseessä on liikesuhde. Lähtökohtaisesti sopijapuolet vastaavat velvoitteistaan. Jos kuitenkin salassapitosopimuksen sovittelua harkittaisiin, tulisi kyseeseen alkuperäinen kohtuuttomuus, jonka osalta sovittelukynnys nähdään hyvin korkeaksi. Oikeustoimilain esitöissä mainitaan: ” Jos sopimuksen sisältöön rauhassa perehtyneet, taloudellisesti toisistaan riippumattomat ja vastuukykyiset osapuolet tekevät sopimuksen, on vaadittava todella merkittävää tasapainottomuutta ennen kuin on yleisen sovittelusäännöksen nojalla aihetta puuttua sopimukseen.”¹¹⁶ Mikäli sopimuksen toinen osapuoli on heikompi, esimerkiksi pienyrittäjä tai yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka on rinnastettavissa yksityiseen ihmiseen, madaltuu sovittelukynnys kohtuuttoman sopimuksen osalta.

On myös katsottu, että jonkinlainen salassapitosopimus kuuluu tiettyjen toimialojen vakiintuneisiin tapoihin jossain määrin, ja on täten katsottu, että salassapitosopimus on osapuolten ilmiselvänä tarkoituksena voimassa, vaikka näin ei ole erikseen sovittu. Vaikka osapuolten välisestä salassapidosta ei olisi sovittu mitään, eikä sellaista olisi muutenkaan lakisääteisesti voimassa, ei tämä siten automaattisesti tarkoita ettei sopimussuhteessa olisi salassapitovelvollisuutta.¹¹⁷ On esimerkiksi huomattava, että tietyillä aloilla ja tietyissä liiketoimintasuhteissa voidaan nähdä alan vakiintuneeksi käytännöksi ja tavaksi salassapitovelvollisuus, vaikka tästä ei nimenomaisesti oltaisi sovittu.¹¹⁸ Tämä kanta on hyväksytty myös kansainvälisesti ja esimerkiksi kanadalaisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että alan yleiset käytännöt voivat velvoittaa tiedon salassapitämiseen, vaikka siitä ei olisikaan erityisesti sovittu.

Huomattavaa on myös että sananvapaudella¹¹⁹ ja elinkeinovapaudella¹²⁰ saattaa perustuslain takaamina oikeuksina olla tietyissä tilanteissa vaikutusta salassapitoa koskevien sopimusehtojen soveltamiseen.¹²¹ Hemmon mukaan salassapitosopimus tai -

¹¹⁶ HE 247/1981, s. 14-15.

¹¹⁷ Vapaavuori 2019, s. 465.

¹¹⁸ Oesch - Sunila 2014, s. 74

¹¹⁹ PL 12§.

¹²⁰ PL 18§.

¹²¹ Hemmo 2003, s. 61.

ehto on kuitenkin nähtävä täysin sallituksi, vaikka se tietyiltä osin rajoittaisikin perusoikeuksia.¹²² Vapaavuori tukee Hemmon näkökantaa toteamalla työsopimuksenkin rajoittavan työntekijän perusoikeuksista ainakin sananvapautta, liikkumisvapautta ja elinkeinovapautta työsuhteen voimassaollessa.¹²³ On myös todettu, ettei pelkällä tiedon salassapidolla ole yhtä vahvaa yhteyttä perusoikeuksiin, kuin esimerkiksi kilpailukieltoehdolla.¹²⁴ Tämän osoittaa muun muassa työsopimuslaki, jossa ei ole otettu erikseen kantaa salassapitosopimusten solmimiseen, mutta on nähty tarpeelliseksi rajoittaa kilpailukiellon sallittavuutta tarkoin edellytyksin.¹²⁵

4.3 Salassapitosopimuksen tulkinnasta

Keskityn tässä luvussa kertomaan salassapitosopimusten tulkintaan liittyvistä erityispiirteistä ja rajaan yleisten sopimusoikeudellisten tulkintakysymysten esittämisen tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

Salassapitosopimusta tulkitaan lähtökohtaisesti kuin mitä tahansa muutakin sopimusta eli ensimmäisenä pyritään selvittämään osapuolten yhteinen tarkoitus. Tässä tärkeimpinä aineistoina toimivat sopimusasiakirjat ja niiden liitteet, koska lähtökohtaisesti sopimusehtoja tulkitaan niiden sanamuodon mukaisesti. Tästä huolimatta sopimusta on pyrittävä tulkitsemaan kokonaisuutena. Sopimustekstin ollessa epäselvä otetaan huomioon myös muu sopimukseen ja sen valmisteluun liittyvä aineisto, sekä osapuolten käyttäytyminen sopimusta solmittaessa ja sitä täytettäessä. Lähtökohtana on, että jokaiselle sopimusehdolle on annettava painoarvoa ja lähdettävä oletuksesta, että osapuolet eivät ole ottaneet mitään sopimusehtoa sopimukseen turhaan.

Mikäli sopimuksessa käytetään termiä, joka on lainsäädännössä määritelty, katsotaan että tällä termillä tarkoitetaan lainsäädännössä määriteltyä, mikäli osapuolet eivät ole toisin sopineet. Salassapitosopimuksissa tälle tulkintaperiaatteelle muodostuu erityinen rooli, koska liikesalaisuus-termi on määritelty liikesalaisuuslaissa. Tästä johtuen, jos salassapitosopimuksessa on käytetty liikesalaisuus-termiä katsotaan termillä tarkoitettavan liikesalaisuuslaissa määriteltyä käsitettä.¹²⁶ Myös liikesalaisuuslain esitöissä todetaan, että vaikka eri laeissa on käytetty eri termejä, on niillä käytännössä tarkoitettu samaa asiaa, ja niitä on myös oikeuskäytännössä tulkittu tämän takia samalla tavalla.¹²⁷

¹²² Hemmo 2003, s. 446.

¹²³ Vapaavuori 2019, s. 465.

¹²⁴ Huhtamäki 2014, s. 42.

¹²⁵ Työsopimuslaki 3:5 §.

¹²⁶ Vapaavuori 2019, s. 467.

¹²⁷ HE 49/2018, s. 82.

Oikeuskirjallisuudessa on perinteisesti katsottu, että negatiivisia velvoitteita, kuten esimerkiksi salassapitovelvoitetta, tulee epäselvässä tilanteessa tulkita ennemminkin supistavasti kuin laajentavasti. Näin negatiivinen velvoite ei kiellä muuten sallituksi jäävää toimintaa ja riski kiellon epäselvyydestä jää kieltoon vetoavan osapuolen kannettavaksi.¹²⁸ Vapaavuori kuitenkin toteaa tämän tulkinnan olevan kyseenalainen, kun kyseessä on salassapitosopimus. Salassapitosopimuksen ollessa kyseessä tiedon vastaanottajalle ei luovutettaisi luottamuksellista tietoa, ellei tämä samalla sitoutuisi sitä koskeviin salassapitoehtoihin. Tietoa vastaanottava osapuoli saa siis joka tapauksessa laajemmat oikeudet luottamukselliseen tietoon solmimalla salassapitosopimuksen kuin olemalla solmimatta sitä.¹²⁹

Salassapitosopimusten negatiivinen ominaispiirre on se, että niihin sitoudutaan rutiininomaisesti ilman ehtojen tarkastelua ja niistä neuvottelua. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa sopimus voi johtaa yllättävään ja osapuolten kannalta epätarkoituksenmukaiseen tilanteeseen. Mikäli sopimuksessa on tarpeettomia, siihen soveltumattomia tai sopimustekstin kanssa ristiriidassa olevia ehtoja, ja voidaan kiistatta osoittaa, että ehdot ovat sopimuksessa vahingossa, voidaan ne sivuuttaa. Sama koskee sopimuksen osana olevia salassapitoehtoja, joista harvoin neuvotellaan erikseen. Tämä sitoutumisen rutiininomaisuus on huomioitava ja otettava huomioon salassapitosopimuksia tulkittaessa. Voi olla mahdollista, että salassapitosopimuksen ehdot tai sopimuksen salassapitoehdot eivät vastaa kummankaan osapuolen intressejä, saati osapuolten yhteisiä intressejä. Tilanteeseen voidaan päätyä, mikäli sopimuksessa salassapitovelvollisuus määritellään hyvin laajasti, esimerkiksi koskemaan kaikkea osapuolten vaihtamaa tietoa. Sopimuksen tulkinnassa voidaan päätyä tilanteeseen, jossa kaiken tiedonvaihdon salassapitovelvollisuudesta jätetään pois yleisesti tunnettu tai vastapuolella jo oleva tieto. Usein nämä rajataan kuitenkin nimenomaisilla sopimusehdoilla salassapitovelvollisuuden ulkopuolelle.¹³⁰ Sopimuksen tulkinnassa onkin olennaista ymmärtää mihin osapuolet sopimuksella pyrkivät ja mitkä ovat ne asiat, joita he pitävät sopimuksessa keskeisinä.¹³¹

Salassapitosopimus on mahdollista sopia yksipuolisena (*oneway/unilateral*), tai molemminpuolisena/kaksipuolisena (*mutual/bilateral*).¹³² Ensin mainitussa vain sopimuksen toinen puoli luovuttaa salassapitovelvollisuuden alaista tietoa ja toinen vastaanottaa sitä. Yleisesti yksipuoliset salassapitosopimukset ovat velvoitteiltaan tiukimpia, sillä tietoa luovuttava taho pyrkii sopimaan itselleen mahdollisimman edulliset ja tietoa mahdollisimman hyvin suojaavat sopimusehdot, ilman itseään sitovia velvoitteita. Molemminpuolisessa salassapitosopimuksessa molemmat osapuolet

¹²⁸ Norros 2018, s.169.

¹²⁹ Vapaavuori 2019, s.466.

¹³⁰ Vapaavuori 2019, s.467.

¹³¹ Hemmo 2003, s. 611-612.

¹³² Stim – Fishman 2001, s. 3/5.

toimivat sekä tiedon vastaanottajina ja tiedon luovuttajina. Tietoa pääsääntöisesti vastaanottavan osapuolen kannattaa pyrkiä sopimusneuvotteluissa molemminpuoliseen sopimukseen, jos tietoa edes jossain määrin liikkuu myös toisin päin. Näin pääasiallinen tiedonluovuttaja saadaan sitoutumaan samoihin salassapitovelvoitteisiin ja sopimussakkoon kuin tiedon pääasiallinen vastaanottaja, mikä yleensä johtaa myös ehtojen lieventämiseen sopimusneuvotteluissa.¹³³ Käytännössä molemminpuolinen salassapitosopimus on liikesuhteissa huomattavasti yleisempi kuin yksipuolinen.¹³⁴

4.4 Salassapitosopimuksen kilpailuoikeudellisia kysymyksiä

Salassapitosopimukseen voidaan liittää myös tiettyjä kilpailuoikeudellisia erityispiirteitä. Kilpailuoikeudelliset säännökset ovat kuitenkin useimmiten pakottavaa lainsäädäntöä, eikä niistä ole näin mahdollista poiketa sopimuksin. Heti luvun alkuun voidaan kuitenkin todeta, ettei Suomessa ole kansallisella tasolla mitään välittömästi ja suoraan salassapitosopimukseen liittyviä kilpailuoikeudellisia lakeja tai säädöksiä. Kilpailuoikeudellisten säännösten potentiaaliset liittymäkohdat salassapitosopimukseen on kuitenkin hyvä tiedostaa ja ottaa huomioon kilpailulaki sekä EU:n kilpailulainsäädännön määräykset.¹³⁵ Vähä merkitykselliset määräykset jäävät kuitenkin EU:n kilpailulainsäädännön soveltamisen ulkopuolelle.¹³⁶ Kilpailuoikeudelliset säännökset saattavat rajoittaa myös tiedonvaihtoa.

Englantilaisessa oikeuskäytännössä on tarkasteltu lähemmin salassapitosopimusten ja kilpailuoikeuden välistä suhdetta. Christoun mukaan ilmaisemis- ja käyttämisrajoitusten asettaminen vastineeksi salassapidettävän tiedon luovuttamisesta ei rajoita kilpailua EU:n kilpailuoikeudellisten säännösten tarkoittamalla tavalla. Tämän perusteena hän käyttää tiedon haltijan oikeutta olla jakamatta tietoa kolmansille ja tästä aiheutuen rajoitukset tiedon ilmaisemiselle ja käytölle ovat vain johdannaisia haltijan oikeudesta olla jakamatta tietoa. Tätä periaatetta kutsutaan *opening the door* -periaatteeksi.¹³⁷

EU-viranomaisia ovat sen sijaan kiinnostaneet erityisesti tietotaitoa koskevat sopimukset, joissa tietoa vastaanottava taho ei ainoastaan pidättäydy ilmaisemasta tietoa mutta myös pidättäytyy vastaanottamansa tiedon käytöstä. Näissä lisenssisopimuksissa ehdot koskevat siis tiedon kaupallista hyväksikäyttöä tai tiedon käyttöä palvelujen

¹³³ Vapaavuori 2019, s. 469.

¹³⁴ Hoffman P. 1996, s. 345-346

¹³⁵ Vapaavuori 2019, s.478.

¹³⁶ EUVL C 291, 30.08.2014, de minimis -sopimukset.

¹³⁷ Christou 2013, s. 642.

tarjoamiseksi ja asettavat niille rajoituksia. Vastaavia kilpailua koskevia rajoituksia ei yleensä ole salassapitosopimuksissa.¹³⁸

Myös useissa ryhmäpoikkeusasetuksissa on juuri tietotaitoon liittyviä rajoitteita, jotka kytkeytyvät siten osaksi liikesalaisuuksia. Mikäli salassapitosopimus osana muuta sopimuskokonaisuutta osuu ryhmäpoikkeusasetuksien soveltamisaloille, saattaa kyseiset asetukset rajoittaa salassapitosopimuksen ehtojen muotoilua kilpailuehtojen näkökulmasta.¹³⁹

Velvoittamalla liikekumppani luottamuksellisten tietojen salassapitoon salassapitosopimuksella päästään usein tilanteeseen, jossa muita sopimuksia toiminnan rajoittamiseksi ei ole tarpeellista tehdä. Kilpailukieltotehdot, kilpailuetua koskevat ehdot ja yksinoikeusehdot menevät usein päällekkäin salassapitoehtojen kanssa. Mikäli salassapitovelvoitteet ovat laajuudeltaan riittävät, ne estävät usein liikekumppania harjoittamasta kilpailevaa toimintaa. Tähän on kuitenkin syytä todeta, että salassapitosopimuksella ei saa kuitenkaan kiertää kilpailukieltosopimusten tai -ehtojen pakottavia määräyksiä.¹⁴⁰

Kilpailulaki 5 §

Sellaiset elinkeinonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien päätökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy, ovat kiellettyjä.

Kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

- 1) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;
- 2) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä taikka investointeja;
- 3) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
- 4) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen kilpailuasemaan; tai

¹³⁸ Christou 2013, s. 642.

¹³⁹ Vapaavuori 2019, s. 479.

¹⁴⁰ Vapaavuori 2019, s. 479.

5) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppataivan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.

Tässä luetellut eivät kuitenkaan ole kiellettyjä, mikäli ne kuuluvat kilpailulain 6 §:n poikkeuksiin.

Kilpailulaki 6 §

edellä 5 §:ssä säädetty kielto ei kuitenkaan koske sellaista elinkeinonharjoittajien välistä sopimusta, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymän päätöstä tai elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistettua menettelytapaa tai sellaista sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmää, joka:

- 1) osaltaan tehostaa tuotantoa tai tuotteiden jakelua taikka edistää teknistä tai taloudellista kehitystä;
- 2) jättää kuluttajille kohtuullisen osuuden näin saatavasta hyödystä;
- 3) ei aseta asianomaisille elinkeinonharjoittajille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi; ja
- 4) ei anna näille elinkeinonharjoittajille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia hyödykkeitä.

EU:n komission antaman yrityskauppojen liitännäisrajoituksia koskevassa tiedonannossa on todettu, että kilpailukieltolausekkeet takaavat sen, että ostaja saa siirretyn omaisuuden täydessä arvossaan. Täyteen arvoon sisältyy siis tavanomaisesti aineellinen ja aineeton omaisuus sisältäen myyjän saavuttaman liikearvon ja tietotaidon. Nämä kilpailukieltolausekkeet on nähtävä yrityskaupoissa välttämättöminä, koska muutoin voidaan kohtuudella olettaa, ettei yrityksen tai sen osien myyminen onnistuisi. Jos yrityskauppaan kuuluu asiakasuskollisuuden siirto sekä liikearvon että tietotaidon muodossa on kilpailukieltolausekkeet perusteltuja kolmen vuoden ajalle. Jos kauppaan sisältyy ainoastaan liikearvoa, pidetään kilpailukieltolausekkeitä perusteltuina kahden vuoden ajaksi. Kilpailukieltolausekkeitä ei voida kuitenkaan katsoa välttämättömiksi, mikäli kauppa koskee ainoastaan aineellisiin oikeuksiin tai yksinoikeuteen perustuviin immateriaalioikeuksiin.¹⁴¹ Johtopäätöksenä tästä voidaan todeta, että liikesalaisuuksiin

¹⁴¹ EUVL C 56/03, 05.03.2005, kohdat 18-21.

kuuluva tietotaito on yrityskaupoissa merkittävä peruste myyjän pidemmälle kilpailukiellolle.

EU komission tiedonannossa on yrityskauppojen liitännäisrajoituksista todettu lisäksi, että salassapitovelvoitteilla on vastaava kilpailua rajoittava vaikutus ja niitä arvioidaan samoilla periaatteilla kuin kilpailukieltolausekkeita. Komissio on myös todennut, että asiakkaita koskeviin hintoihin, tietoihin tai määriin koskevia salassapitovelvoitteita ei voida jatkaa, mutta tekniseen tietotaitoon liittyvät salassapitovelvoitteet voivat olla poikkeustapauksissa perusteltuja pidemmiksi ajoiksi.¹⁴² Komissio näkee siis kilpailu- ja salassapitoehdot rinnakkain ja antaa mahdollisuuden suojata teknistä liikesalaisuutta pidempään kuin taloudellista liikesalaisuutta.

Edellä mainitusta poiketen tapauksessa Solvay/Laporte Komissio katsoi, että myyjälle määräämättömäksi ajaksi annettu kielto käyttää ostajan vahingoksi teknistä tietotaitoa oli hyväksyttävissä liitännäisrajoituksena. Komission mukaan myyjän oli mahdollista haastaa ostaja markkinoilla kehittämällä ja käyttämällä muuta teknologiaa ja tietotaitoa.¹⁴³

¹⁴² EUVL C 56/03, 05.03.2005, kohta 26, muotoillut Vapaavuori 2019, s.481.

¹⁴³ Leivo ym. 2012, s. 1264

5 KÄYTTÖKORVAUKSEN JA KÄYTTÖHYVITYKSEN MÄÄRITTÄMINEN

Kuten edellä on mainittu, ovat käyttökorvaus ja käyttöhyvitys merkittäviä uudistuksia, jotka parantavat liikesalaisuuden haltijan asemaa tapauksissa, joissa liikesalaisuutta on luvatta käytetty. Sekä käyttökorvauksen että käyttöhyvityksen määrää arvioidaan käytännössä samalla tavalla, eli tutkitaan mikä olisi ollut liikesalaisuuden hinta, jos se olisi markkinaehtoisesti lisensoitu. Vaikka käyttökorvaus ja käyttöhyvitys ovat käsitteinä varsin selkeitä, on niiden suuruuden määrittelemisen liikesalaisuuden erityispiirteiden vuoksi hankalaa. Liikesalaisuuslaki ja sen esityöt tarjoavat suuruuden määrittelemiseen vain epämääräisiä ohjeita ja tuomioistuimelle jää asiassa varsin suuri harkintavalta. Tässä luvussa pyrin tarkentamaan käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen määrittämisen malleja.

Liikesalaisuuslain esitöiden mukaan liikesalaisuuden haltijalla on oikeus kohtuulliseen hyvitykseen liikesalaisuuden käytöstä. Käyttökorvauksen osalta liikesalaisuuslain 10 §:n toisessa momentissa on säädetty käyttökorvauksen enimmäismääräksi kyseisellä toimialalla yleisesti käytettävien lisenssi- tai muiden maksujen määrää, jotka jouduttaisiin suorittamaan, jos kyseinen taho saisi luvan liikesalaisuuden käyttöön sille ajanjaksolle jolta liikesalaisuuden käyttö voitaisiin kieltää. Tämän lisäksi esitöissä viitataan tavanomaisten lisenssimaksujen selvittämiseksi 11 §:n ensimmäiseen momenttiin, joka koskee käyttöhyvitystä ja vahingonkorvausta.¹⁴⁴

Kyseisen lainkohdan ja siitä kertovien lain esitöiden mukaan lisenssimaksun suuruus on se, johon olisi osapuolten välillä päädytty markkinaehtoisissa lisenssineuvotteluissa ja jos tuotetta on lisensoitu aiemmin, voidaan tätä käyttää tavanomaisena lisenssimaksuna. Jos puolestaan tuotetta ei ole aiemmin lisensoitu, on tuomioistuimen arvioitava mihin vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa olisi todennäköisesti päädytty. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon liikesalaisuuden arvo osapuolille, sekä osapuolten asema.¹⁴⁵ Tässä kohdassa tullaan liikesalaisuuden käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen arvioimisen osalta kompastuskiveen. Usein liikesalaisuudet ovat tietoa, jota ei olisi vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa missään olosuhteissa tai mistään hinnasta lisensoitu. Muista immateriaalioikeuksista, joissa käytetään myös samankaltaisia hyvitys/korvaus - menetelmiä, poiketen liikesalaisuudet harvoin ovat selkeästi määritettäviä tietokokonaisuuksia. Liikesalaisuudet ovat ennemminkin pirstaloitunutta tietoa, kuten esimerkiksi kopioitu tietokoneen kiintolevy, jonka sisältämän teknisen tai taloudellisen tiedon arvonmääritys on huomattavasti hankalampaa koska se ei jäsenny selkeäksi kokonaisuudeksi. Käytännössä osapuolten on tuomioistuimessa mahdotonta näyttää, millaiseen lopputulokseen vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa olisi päädytty ja asia

¹⁴⁴ HE 49/2018, s. 102.

¹⁴⁵ HE 49/2018, s. 103

jää tuomarin arvostamisratkaisun alaiseksi. Kun tuomari harkitsee päätöstään, hän todennäköisesti tekee sen ratkaisun, joka edistää sen lopputilan toteutumista, jonka hän harkitsee edistämisen arvoiseksi.¹⁴⁶ Osapuolten näyttö siitä mitä vapaaehtoisissa neuvotteluissa olisi sovittu onkin ensiarvoisen tärkeää. Mitä vähemmän osapuolet esittävät näyttöä, sitä suuremman merkityksen osapuolet antavat tuomioistuimen arvioinnille.¹⁴⁷

Vaikka korvauksen määrän määrittäminen käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen osalta perustuvat samaan lähtökohtaan markkinaehtoisista lisenssimaksuista, on huomioitava, että kyseiset korvaukset sijoittuvat liikesalaisuusloukkauksen aikajänteellä eri kohtaan ja tällä saattaa osaltaan olla vaikutusta korvausta arvioitaessa. Käyttöhyvitys sijoittuu aikaan, jolloin liikesalaisuutta on jo käytetty ja tuomioistuimella on jo tiedossa, miten käyttö on tapahtunut. Käyttökorvausta määritettäessä liikesalaisuuden käyttö erimuodoissa tapahtuu vasta tulevaisuudessa, mikä lisää epävarmuutta ja vaikeuttaa arviointia liikesalaisuuden tosiasiallisesta käytöstä. Vapaavuoren mukaan käyttökorvauksen tapauksessa kohtuullinen korvauksen määrittämistä helpottaa kuitenkin tieto rajatun liikesalaisuuskokonaisuuden käyttämisestä tiettyyn tarkoitukseen.¹⁴⁸

5.1 Tavanomaisen lisenssimaksun määrittäminen liikesalaisuudelle

Tässä luvussa pyrin määrittämään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat tavanomaisen lisenssimaksun suuruuteen, kun on kyse liikesalaisuudesta. Määritettäessä sellaista lisenssimaksua liikesalaisuudelle, johon olisi vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa päädytty, tulee ensimmäiseksi asiaksi määritellä mitkä tekijät olisivat sopimusneuvotteluissa nousseet merkittäviksi ja miten ne vaikuttaisivat lisenssimaksun suuruuteen. Lisenssimaksun suorittaminen voidaan järjestää monella tapaa esimerkiksi perusmaksuina, kertakorvauksena, rojalteina tai näiden jonkinlaisina yhdistelminä. Lisenssimaksun suorittamistapa on sekä lisenssinsaaajan että lisenssinantajan kannalta merkittävä seikka. Käyttökorvauksen osalta hallituksen esityksessä on todettu, että käyttökorvausta voitaisiin maksaa esimerkiksi jatkuvina vuosikorvauksina, jolloin korvausta maksetaan sen aikaa kuin vastaaja käyttäisi liikesalaisuutta. Tätä perustellaan liikesalaisuuden käyttötarpeen päättymisellä jossain vaiheessa.¹⁴⁹ Liikesalaisuuksien erityispiirteet huomioiden jatkuvat vuosikorvaukset vaikuttavat järkeenkäytiltä,

¹⁴⁶ Aarnio 1975, s. 95.

¹⁴⁷ Halila LM 1961, s. 294.

¹⁴⁸ Vapaavuori 2019, s. 318.

¹⁴⁹ HE 49/2018, s. 102.

kertamaksua olisi käytännössä mahdotonta määritellä, kun liikesalaisuuden merkitystä tulevaisuudessa tai tiedon säilymistä liikesalaisuutena ei ole mahdollista määrittää etukäteen. Käyttöhyvityksen osalta tavanomaisen lisenssimaksun maksutapaa ei tarvitse määritellä, koska kyseessä on korvaus liikesalaisuuden menneestä käytöstä, jolloin en näe syytä miksi kertakorvaus ei olisi sopiva.

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa on muiden immateriaalioikeuksien kohdalla katsottu, että käyttökorvausta/-hyvitystä määritettäessä tulisi ottaa huomioon oikeudenloukkaajan kyseisestä immateriaalioikeudesta johtuva liikevaihto. Liikevoitto sen sijaan ei ole relevantti määre, koska se ei ole suorassa yhteydessä loukkauksen kohteeseen toisin kuin liikevaihto.¹⁵⁰ Näkisin, että tietyissä liikesalaisuustapauksissa tämä on täysin mahdollinen tapa arvioida, minkä arvoinen liikesalaisuus on ja minkä suuruiseen lisenssimaksuun olisi päädytty vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa. Kuitenkaan tavallisesti liikesalaisuus ei ole niin selkeä kokonaisuus, että sen osuus liikevaihdosta olisi selkeästi määritettävissä. Jos esimerkiksi kyseinen liikesalaisuus on haltijalta anastettu asiakaslista, onko mahdollista osoittaa, mikä osuus näille asiakkaille myytyjen tuotteiden tai palvelujen tuottamasta liikevaihdosta johtuu itse asiakaslistasta ja mikä muista seikoista, kuten esimerkiksi tuotteen tai palvelun laadusta tai esimerkiksi edullisista hinnoista?

Sekä käyttökorvauksen että käyttöhyvityksen yhteydessä on hallituksen esityksessä mainittu, että korvauksen/hyvityksen tulee olla liikesalaisuuden haltijalle kohtuullinen korvaus. Hallituksen esityksessä mainitaan myös ettei korvaus/hyvitys saisi ylittää toimialalla yleisesti käytettävien lisenssi- tai muiden maksujen määrää.¹⁵¹ Edellä mainituista seikoista ja siitä, että korvauksen on tarkoitus olla suuruudeltaan se mihin vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa olisi päädytty, voidaan päätellä, että korvauksen on tarkoitus olla kohtuullinen ja hyväksyttävä molemmille osapuolille. Samalla on hyvä huomata, ettei kysymyksessä ole kohtuullisuusarvioinnista siinä mielessä kuin vahingonkorvausta määriteltäessä, vaan pyrkimys on löytää, lisenssi- tai muille vastaaville maksuille taso, joka on objektiivisesti arvioiden hyväksyttävä. Pohjoismaisessa oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu kohtuullisen lisenssimaksun rajoittumisesta liikesalaisuuden loukkauksella saatuun liikevoittoon. Kuten edellä on esitetty, on liikesalaisuuden tapauksessa usein vaikeaa määritellä liikesalaisuuden loukkauksesta suoraan määräytyvä liikevaihto ja tästä johdettava liikevoitto. Yleinen kanta kuitenkin on, ettei kohtuullinen lisenssimaksu rajoitu liikevoittoon.¹⁵² Näkisin, että taloustieteelliseltä kannalta tämä on täysin perusteltua. Mahdollinen tappio tai voitto sisältyy yritystoiminnan riskeihin ja markkinoille tullessaan toimija on hyväksynyt nämä

¹⁵⁰ Castren 1979, s. 200.

¹⁵¹ HE 49/2018, s. 102-103.

¹⁵² Rantala 2005, s. 288.

riskit. Näiden riskien liittämiseksi yksittäiseen lisenssisopimukseen on mielestäni vaikea osoittaa perusteluja.

Aron mukaan korvauksen/hyvityksen pitäisi noudattaa täyden korvauksen periaatetta. Näin ollen loukkaajan ei tulisi selvitä pienemmällä maksuvelvollisuudella kuin mihin hän olisi päätenyt tehdessään sopimuksen liikesalaisuuden käyttämisestä vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa.¹⁵³ Liikesalaisuudenloukkaajalla ei ole enää loukkauksen jälkeen mahdollisuutta päättää, maksaako hän loukkauksesta vai ei, vaan hän on tehnyt päätöksen tästä aloittaessaan liikesalaisuuden loukkauksen. Rantalan kirjoituksessa patentin kohtuullisesta käyttökorvauksesta todetaan, että tämän päätöksen vuoksi lisenssimaksu voidaan katsoa korkeammaksi, kuin mihin loukkaaja tavanomaisissa lisenssisopimusneuvotteluissa olisi rationaalisesti suostunut, jos patentinhaltijalla olisi ollut objektiivisesti arvioiden mahdollisuus vaatia korkeaa lisenssimaksua.¹⁵⁴ Toisaalta on todettu, että täyden korvauksen periaate tarkoittaa myös rikastumiskiellon periaatetta, ja tämän johdosta lisenssimaksu ei saa olla suurempi kuin mihin vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa olisi päädytty. Vaikka täyden korvauksen periaate on yleisesti hyväksytty, ovat korvaukset immateriaalioikeuksien rikkomuksissa olleet pääsääntöisesti selkeästi matalia koko Pohjoismaiden alueella. Yhteiskunnan kannalta tilanne on haastava, koska matalien korvausmäärien vuoksi immateriaalioikeuksien loukkaaminen voidaan nähdä jopa kannattavampana kuin lain noudattaminen.¹⁵⁵ Edellä mainitun näkemyksen mukaan on pääteltävissä, että liian matalat korvaukset voivat pahimmillaan johtaa moraalikatoon, jos lain rikkomisen taloudelliset seuraamukset eivät ole yhtä mittavia kuin lain rikkomisella saavutettava taloudellinen hyöty. Olisikin mielestäni suotavaa, ettei koskaan päädyttäisi tilanteeseen, jossa liikesalaisuuden oikeudeton käyttö olisi oikeudettomalle käyttäjälle suotuisampaa kuin liikesalaisuuden hankkiminen markkinaehtoisesti.

Vapaaehtoisissa sopimusneuvotteluissa sovittava lisenssimaksu on riippuvainen teollisuudenalasta, jolla liikesalaisuutta on loukattu. On esimerkiksi nähtävissä, että auto- ja konepajateollisuudessa on lääketeollisuuteen verraten selkeästi alhaisemmat lisenssimaksujen tasot.¹⁵⁶ Tästä johtuen on mahdotonta määrittää yleispätevää ohjetta lisenssimaksun suuruudelle, vaan tapauksien erityispiirteet on aina otettava huomioon. Samasta syystä myös tietyn tapauksen vertaaminen aikaisempaan oikeuskäytäntöön on ainakin lisenssimaksun suuruuden arvioimisen kannalta hankalaa.

Hallituksen esityksen mukaan, jos kyseessä on tuote, johon tavallisesti myönnetään lisenssi, voidaan korvaus vahvistaa sellaisen tavanomaisen lisenssimaksun suuruiseksi,

¹⁵³ Aro 1985, s. 360.

¹⁵⁴ Rantala 2005, s. 289.

¹⁵⁵ Rantala 2005, s. 290.

¹⁵⁶ Gozzo 1998, s. 136.

johon osapuolet olisivat päätyneet vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa.¹⁵⁷ Kyseisessä lauseessa on ongelmallista määrittää, mitkä ovat niitä tuotteita, joihin on tavanomaisesti myönnetty lisenssi, ja miten tällainen tavanomainen lisenssimaksu käytännössä määritellään. Yhdysvaltojen oikeuskäytännössä¹⁵⁸ on viisikriteerinen asteikko, jolla on määritelty, onko patentin loukkaustilanteessa kyseessä patentti, jonka lisenssimaksutaso voidaan katsoa vakiintuneeksi. Näkisin, että tästä viisikriteerisestä asteikosta on mahdollista hakea tulkinta-apua myös tilanteeseen, jossa arvioidaan liikesalaisuusloukkauksen korvausta/hyvitystä ja siihen liittyvän lisenssimaksun suuruutta.

- 1) Aiemmat rojalit on maksettu tai ne ovat vakuudella taattuina ennen patentinloukkauksen tapahtumista.
- 2) Rojalit maksaneiden tahojen määrä on riittävän suuri yleisen hyväksynnän osoittamiseksi.
- 3) Aiemmista sopimuksissa määritellyt rojalit ovat keskenään yhtäläisiä.
- 4) Lisenssimaksut perustuvat vapaaseen tahtoon.
- 5) Aiemmat lisenssisopimukset koskevat loukkauksen kohteena olevan patentin kanssa samankaltaisia patenteja.¹⁵⁹

Pitää myös muistaa, että vaikka teollisuuden alalle olisi selvästi nähtävissä vakiintunut lisenssimaksutaso, voi liikesalaisuusloukkauksen tilanteessa olla erityispiirteitä, joiden perusteella korvaus poikkeaa merkittävästikin tavanomaisesta tasosta. Haarmanin mukaan aikaisempiin lisenssisopimuksiin vetoamista vaikeuttaa lisenssisopimusehtojen asema liikesalaisuutena, sillä niitä ei asemansa vuoksi voida paljastaa sopimuksen ulkopuolisille tahoille.¹⁶⁰ Mielestäni tavanomainen alalla vakiintunut taso tai aiemmin lisensoidun liikesalaisuuden lisenssimaksu olisi hyvä nähdä lähtökohdaksi, joka määrittää korvauksen suuruusluokkaa. Tapauksen erityispiirteet, kuten esimerkiksi osapuolten asema, osaltaan liikuttavat korvausta ylös tai alaspäin tästä lähtökohdasta.

Kuten edellä on mainittu osapuolten asema ja liikesalaisuuden arvo ovat hallituksen esityksessä mainittu seikoiksi, jotka voidaan ottaa muun muassa huomioon tavanomaista lisenssimaksua määritettäessä. Liikesalaisuuden arvo on sinänsä selkeä muuttuja, joten voitaneen perustellusti todeta, että mitä arvokkaammasta liikesalaisuudesta on kyse, sitä korkeammaksi lisenssimaksu tulee määrittää. Aineettomien oikeuksien merkityksen kasvettua on myös niiden arvonmääritykseen keskittyvien liiketaloudellisten laskentamallien määrä kasvanut. Jos liikesalaisuus on haltijalleen erityisen arvokas ja hän

¹⁵⁷ HE 49/2018, s. 291.

¹⁵⁸ Vaikka Yhdysvaltojen oikeuskäytäntö poikkeaa Suomen oikeuskäytännöstä erityisesti vahingonkorvauskysymyksissä, on käyttökorvauksen perimmäinen ajatus hyvin samanlainen.

¹⁵⁹ *Faulkner v. Gibbs*, 199 F2d 635, 638 (9th Cir 1952).

¹⁶⁰ Haarman 2001, s. 256.

pystyy sitä liiketoiminnassaan hyödyntämään, hän ei rationaalisesti toimien luultavasti sitä vapaaehtoisesti lisensoisi, tai jos lisensoisi niin huomattavan korkeaa lisenssimaksua vastaan. Samaan tapaan liikesalaisuutta oikeudettomasti hyödyntävä osapuoli olisi valmis maksamaan korkeampaa lisenssimaksua, jos liikesalaisuus olisi hänen liiketoiminnalleen tärkeä ja hän pystyisi sitä toiminnassaan hyödyntämään. Liikesalaisuuden arvon voidaan siis katsoa muodostuvan sekä sen itsenäisestä, objektiivisesta arvosta, joka ei vaadi liikesalaisuuden hyödyntämistä että sen subjektiivisesta arvosta haltijan ja oikeudenloukkaajan liiketoiminnan näkökulmasta. Markkinaehtoisissa lisenssineuvotteluissa sekä objektiivinen että subjektiivinen arvo vaikuttaisivat lopputulokseen. Osapuolten aseman arvioiminen on liikesalaisuuden arvoa haastavampaa. Jos oikeudenloukkaajana on pieni yhtiö, voidaan toisaalta katsoa, että yrityksellä ei ole välttämättä resursseja hyödyntää liikesalaisuutta ja toisaalta voidaan todeta, että pienten yhtiöiden koko toiminta voi perustua yhden kilpailuedun hyödyntämiselle, joka tässä tapauksessa on liikesalaisuus. Isojen yritysten osalta voidaan todeta, että suuren yhtiön asema on neuvottelutilanteessa yleensä vahvempi ja se saattaa pystyä tekemään itsensä kannalta edullisempia sopimuksia suuremman neuvotteluvoimansa kautta. Toisaalta suuryhtiöiden mahdollisuudet maksaa suurempia lisenssimaksuja ovat pienyrityksiä paremmat, erityisesti jos liikesalaisuudella koetaan olevan yritykselle erityisen paljon subjektiivista arvoa. Näin ollen yritysten aseman arvioiminen on erittäin hankalaa ja se vaatii tilanteen erityispiirteiden huomioimista. Vapaavuoren mukaan käyttöhyvityksen osalta tosiasiallisesti asiaan vaikuttaa kuitenkin se, mihin ja miten pitkään liikesalaisuutta on oikeudettomasti käytetty, sillä hyvitystä maksetaan nimenomaan jo tapahtuneesta liikesalaisuuden käyttämisestä.¹⁶¹

5.2 Siirtohinnoittelumenetelmien käyttö käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen määrittelyssä

Tärkeä huomio hallituksen esityksestä on edellä mainittu kohta, jonka mukaan hyvityksen laskennallisena perusteena voidaan useimmissa tapauksissa pitää tavanomaista käyttökorvausta eli lisenssimaksua. Näin ollen korvaus/hyvitys voi pohjautua joihinkin muihin tekijöihin kuin lisenssimaksun määrityksessä käytettäviin menetelmiin. Tämä saattaa tulla kyseeseen, jos liikesalaisuus on laadultaan sellainen, ettei sitä voisi lisensoida tai se olisi hyvin vaikeaa.

Itse näkisin, että siirtohinnoittelussa käytettävien arvonmääritysmallien sopivuus liikesalaisuuksien arvonmäärittelyyn loukkaustilanteissa voisi olla mahdollista johtuen

¹⁶¹ Vapaavuori 2019, s. 319.

sekä liikesalaisuuksiin että siirtohinnoittelun alaisiin tuotteisiin usein liittyvästä ainutlaatuisuudesta ja siitä johtuvasta markkinaehtoisten hintojen puuttumisesta. Näin myös erityisesti siitä syystä, että myös siirtohinnoittelussa markkinaehtoperiaatetta¹⁶² pidetään keskeisenä. Siirtohinnoittelussa yleisesti hyväksytyt siirtohinnoittelumenetelmät löytyvät OECD:n siirtohinnoitteluohjeista, joista seuraavaksi esittelen muutamia.

- Vertailukelpoisen riippumattoman hinnan menetelmä perustuu siihen, että kyseessä olevaa transaktiota verrataan riippumattomien osapuolten markkinaehtoiseen transaktioon. Tämä on luonnollisesti ensisijainen menetelmä, mikäli vertailukelpoisia kauppoja on tehty.
- Kustannusvoittolisämenetelmä perustuu tuotteen kustannuksiin ja siihen lisättävään voittolisään. Voittolisän suuruus arvioidaan sen perusteella, kuinka paljon markkinaehtoisesti tuotteesta olisi saatu voittoa.
- Nettokatemenetelmässä yhtiölle lasketaan sopiva voittoa kuvaava indikaattori kuten esimerkiksi liikevoittoprosentti tai pääomantuottoprosentti. Tämä eroaa kustannusvoittomenetelmästä siten, että tässä menetelmässä indikaattori liikkuu liikevoittotasolla, kun taas kustannusvoittolisämenetelmässä liikutaan tuotetasolla.¹⁶³

Näissä siirtohinnoittelumenetelmissä on kuitenkin ongelmia, jotka realisoituvat erityisesti, kun kyseessä on aineeton hyödyke kuten esimerkiksi liikesalaisuus. Ensinnäkin vertailuhinnan osoittaminen usein ainutlaatuiselle aineettomalle hyödykkeelle kuten liikesalaisuudelle on usein mahdotonta. Tämä itsessään sulkee pois vertailukelpoisen riippumattomanhinnanmenetelmän. Toiseksi, aineettoman hyödykkeen hyöty yritykselle on useimmiten hyödykkeen käyttäminen osana liiketoimintaa eikä sen myyminen. Kolmanneksi, aineettomiin hyödykkeisiin liittyvä informaation epäsymmetria on usein suurta yhtiön ja viranomaisten välillä. Tämä tarkoittaa, että yhtiöllä on aina tarkempi käsitys hyödykkeen arvosta sille itselleen kuin mikä viranomaisella voi olla.¹⁶⁴

Siirtohinnoittelussa yleiseksi tavaksi on muodostunut laskea aineettomille oikeuksille markkinaehtoinen hinta kassavirtaperusteisella arvonmäärityksellä. Näin siksi, että vertailukelpoista hintaa hyödykkeelle ei usein löydy, jolloin vertailukelpoisen

¹⁶² Markkinaehtoperiaatteen mukaan etuyhteisyriyten välisissä transaktioissa tuotteen hinnan pitää vastata sitä mihin kilpailluilla markkinoilla olisi markkinaehtoisesti päädytty.

¹⁶³ OECD 2010, s. 59-77.

¹⁶⁴ Wittendorff 2010a, s. 324.

riippumattoman hinnan menetelmä rajautuu pois. Myöskään yksipuolisen näkökulman antava nettokate- tai muut vastaavat menetelmät eivät ole luotettavia aineettomien hyödykkeisen hinnoittelussa. Lisäksi kustannuksiin perustuvat menetelmät toimivat heikosti aineettomien hyödykkeiden arvon ollessa usein lähes riippumaton tuotantokustannuksista.¹⁶⁵ Kassavirtaperusteisen arvonmäärityksen perusta on diskontata hyödykkeen tulevaisuudessa tuottamat kassavirrat nykyhetkeen ja laskea näiden netto nykyarvo. Arvonmääritys on siten laskennallisesti yksinkertaista, mutta toisaalta tuleviin kassavirtoihin ja niihin liittyviin riskeihin perustuvat mallit vaativat paljon oletuksia, eivätkä mallit ole tämän takia yksiselitteisiä.¹⁶⁶ Yksi keskeisimmistä netto nykyarvo-menetelmään liittyvistä oletuksista on diskonttokorko ja sen suuruuden määrittäminen. Liikesalaisuuden ollessa kyseessä diskonttokoron määrittelyssä pitäisi näkemykseni mukaan ottaa huomioon liikesalaisuuden erityispiirteet ja millaisia riskejä liikesalaisuuden käytölle tulevaisuudessa mahdollisesti on. Näitä riskejä ovat esimerkiksi liikesalaisuuden paljastuminen kilpailijoille *reverse engineeringin* tuloksena tai mahdollisuus liikesalaisuuden muuttumisesta yleiseksi tiedoksi. Nämä samat tekijät tosin vaikuttaisivat liikesalaisuuden arvoon myös markkinaehtoisesti käytävissä neuvotteluissa. Luonnollisesti hankalaa on myös määrittää liikesalaisuuden tulevaisuudessa tuottamat kassavirrat ja erityisen hankalaksi tilanteen tekee se, että yrityksellä itsellään on tästä varmasti huomattavasti tuomioistuinta selkeämpi näkemys. Kuitenkin tulevaisuuden epävarmuuden vuoksi tämän näkemyksen perusteluihin liittyy luultavasti paljon epävarmuustekijöitä, jotka alentavat liikesalaisuuden arvoa. Mielestäni voidaan perustellusti todeta, että tulevaisuuden kassavirtoihin pohjautuvalla arvonmääritysmallilla saadaan aina vain subjektiivinen käsitys immateriaalioikeuden arvosta johtuen siihen liittyvistä riskitekijöistä. Toisaalta myös muunlainen arvonmäärittäminen käyttökorvauksen tai käyttöhyvityksen tapauksessa johtaa aina subjektiiviseen näkemykseen arvosta ja siten myös korvauksesta.

Yhteenvedona lisenssimaksun määrittämiselle voidaan todeta, että yksiselitteistä vastausta siitä, miten arvonmääritys ja sitä seuraava lisenssimaksun määrittäminen tulisi suorittaa. Tässä luvussa on esitetty erinäisiä seikkoja, jotka vaikuttaisivat tietyissä tapauksissa siihen mitä vapaaehtoisissa lisenssineuvotteluissa olisi osapuolten välillä sovittu. Kaikki seikat eivät ole oleellisia kaikkia liikesalaisuuksia koskevissa tilanteissa, vaan esitetyistä seikoista tulee valita ne, jotka soveltuvat kyseisen liikesalaisuuden arvonmäärittämiseen sen erityispiirteet huomioiden. Siirtohinnoittelumenetelmistä kassavirtamenetelmän käyttö vaikuttaa liikesalaisuuksille mielekkäimmältä arvonmääritysmallilta, vaikka voidaan todeta senkin käyttämiseen liittyvän paljon epävarmuustekijöitä ja oletuksia. Tämän osalta näen, että kassavirtamenetelmä soveltuu

¹⁶⁵ OECD 2014b, s. 74.

¹⁶⁶ Tham § Velez-Pareja 2004, s.5.

hyvin niiden liikesalaisuuksien arvonmääritykseen, joiden tuotot ovat mitattavissa ja joiden käyttöikä on arvioitavissa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

6.1 Liikesalaisuuden määritelmästä

Syksyllä 2018 voimaantullut liikesalaisuuslaki on näkemykseni mukaan täyttänyt sille annettuja tavoitteita niin EU kuin myös kansallisella tasolla. Ehkä tärkein saavutettu tavoite on liikesalaisuuslainsäädännön tuominen tähän päivään, jossa tiedon määrä ja erilaiset sopimusverkostot, joissa tietoa vaihdetaan ovat kasvaneet massiivisesti.

Kansallisesti merkittävä uudistus on jo liikesalaisuusdirektiivissä mainittu liikesalaisuuden määritelmä. Ennen liikesalaisuuslakia varsinainen määritelmä puuttui kansallisesta lainsäädännöstä ja tämä ilmeni jo käytetystä terminologiasta, SopMenL:ssa käytettiin liikesalaisuus käsitettä, työsopimuslaissa ammatti- ja liikesalaisuus käsitettä, VilpKilpL:ssa liike- ja ammattisalaisuus käsitettä ja rikoslaissa yrityssalaisuus käsitettä. Sinällään käsitteiden miellettiin tarkoittavan samaa kokonaisuutta, mutta terminologia tuotti käsitteestä epäselvän kuvan, mikä teki aiheesta vaikeasti lähestyttävän. Terminologian yhdistäminen liikesalaisuus käsitteen alle muodostaa koko liikesalaisuuslainsäädännöstä selkeämmin hahmotettavan kokonaisuuden, kuin aiempi termiviidakko. Tämä nostaa liikesalaisuuksien arvoa suomalaisten yritysten silmissä ja auttaa näkemään liikesalaisuudet selkeämmin määriteltynä immateriaalioikeuksina, joilla on todellista arvoa yritystoiminnassa.

Vielä terminologiaa tärkeämpi, liikesalaisuuden käsitteeseen liittyvä uudistus ovat luvussa kaksi käsitellyt liikesalaisuuden kolme tunnusmerkkiä. Vaikka ne eivät olennaisesti eroa kansallisessa lainsäädännössä aikaisemmin käytetyistä kriteereistä ovat ne nyt selvästi erotettu kolmeen osaan, joista kaikkien tulee täytyä, jotta tieto olisi liikesalaisuus. Aikaisemmin kansallisessa oikeuskäytännössä ei ole tehty selvää rajaa eri kriteerien välille, mutta liikesalaisuuslain muotoilu ja määritelmän selkeä jako kolmeen elementtiin antaa viitteitä siitä, että tulevaisuudessa tiedon asemaa liikesalaisuutena arvioidaan kolmen selkeän ja yksilöidyn kriteerin kautta. Mielestäni jako kolmeen selkeään kriteeriin helpottaa hahmottamaan liikesalaisuuksien todellista luonnetta ja niiden perusteella on aiempaa helpompaa arvioida, onko kyseessä todella liikesalaisuuden kriteerit täyttävää tietoa. Liikesalaisuuden aseman selkeämpi määrittely nostaa liikesalaisuuksien arvoa liike-elämässä, kun tiedon selkeämpi asema liikesalaisuutena nostaa sen arvoa verrattuna aikaan ennen liikesalaisuuslakia, jolloin liikesalaisuuden asema ei ollut yhtä selkeästi ennakoitavissa.

Kolmanneksi näen, että uudella liikesalaisuuden määritelmällä on huomattava merkitys myös liikesalaisuuslain soveltamisalan ulkopuolella, mikä on merkittävä uudistus. Liikesalaisuuden määritelmä määrittää elinkeinotoiminnassa käytettävää luottamuksellista tietoa myös kaikilla muilla oikeudenaloilla, sekä monissa tapauksissa

myös sopimuksilla suojattua tietoa. Tämä itsessään lisää liikesalaisuuslain tärkeyttä ja samalla tekee kansallisesta lainsäädännöstä aiempaa yhtenäisempää.

6.2 Liikesalaisuuden oikeussuojakeinoista

Liikesalaisuuden oikeussuojakeinoissa on muutamia kohtia, jotka ovat muuttaneet merkittävästi liikesalaisuuden suojaa liikesalaisuuslakia edeltäneestä ajasta. Näistä ensimmäinen on liikesalaisuuslain 3.3 §:ssä esitetty liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen. Liikesalaisuuden hankkiminen on oikeudetonta, jos tekijä on liikesalaisuuden hankkiessaan tiennyt, tai hänen olisi pitänyt tietää, että liikesalaisuus on saatu suoraan tai välillisesti siltä, joka on oikeudettomasti käyttänyt sitä tai ilmaissut sen liikesalaisuuslain 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Vastaavaa säännöstä ei löydy SopMenL:sta tai rikoslaista vaan kyseessä on aiempaa lainsäädäntöä pidemmälle vietyä sääntelyä. Aikaisemmassa lainsäädännössä on katsottu, että jos tekijä on tiennyt aikaisemmassa portaassa tapahtuneesta liikesalaisuuden loukkaamisesta, on liikesalaisuuden käyttäminen ja ilmaiseminen ollut kiellettyä mutta ei liikesalaisuuden hankinta. Käytännössä uuden lain myötä on mahdollista puuttua tilanteeseen, jossa liikesalaisuus on päätyntä aikaisemmasta oikeidenloukkauksesta tietoiselle henkilölle mutta tämä ei ole vielä käyttänyt tai ilmaissut sitä. Vaikka kyseessä on pienehkö lainsäädännöllinen muutos, on selkeästi nähtävissä, että tällä pyritään suojaamaan liikesalaisuuden vuotamista yleiseen tietoon ja näin suojataan tiedon asemaa liikesalaisuutena.

Liikesalaisuuslain 4 §:n viidennen momentin mukaan liikesalaisuutta loukkaavien tuotteiden tuotanto, tarjoaminen ja saattaminen markkinoille sekä liikesalaisuutta loukkaavien tuotteiden tuonti, vienti ja varastointi katsotaan liikesalaisuuden oikeudettomaksi käyttämiseksi. Tämä lainkohta, jonka mukaan oikeudettomasti hyödynnettyyn liikesalaisuuteen liittyvä tuote voi ”saastua” on aiempaa lainsäädäntöä pidemmälle vietyä sääntelyä ja parantaa siten liikesalaisuuksien suojaa. Vaikka kohta parantaa liikesalaisuuksien suojaa, voi sillä olla kauaskantoisia ja vaikeasti ennakoitavia seurauksia. Vapaavuoren esittämässä esimerkissä työnantajan liikesalaisuuden salassapitoon määrittelemättömäksi ajaksi sitoutunut työntekijä siirtyy uuden työnantajan palvelukseen ja ryhtyy myymään laillisesti valmistettuja, edellisen työnantajan tuotteiden kanssa kilpailevia tuotteita. Jos tällaisen tuotteen markkinoinnissa ja myynnissä käytetään kuitenkin edellisen työnantajan liikesalaisuudeksi luettavaa tietoa, muuttuu tuote loukkaavaksi tuotteeksi. Tämän jälkeen kaikki loukkauksesta tietoisien henkilön taloudellinen toiminta tuotteeseen liittyen on liikesalaisuuden oikeudetonta

käyttämistä.¹⁶⁷ Tämä muutos on hankala nähdä täysin onnistuneeksi sen potentiaalisten seurausten vuoksi, huolimatta liikesalaisuuksien parantuneesta suojasta.

Liikesalaisuuslain 5 ja 6 §:n sääntelyissä on mainittu poikkeustapauksista, joissa liikesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen ja ilmaiseminen on oikeutettua. 5 §:n mukaan näitä tilanteita ovat väärinkäytösten paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen ja 6 §:n mukaan liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle. Näistä erityisesti 5 §:n maininta väärinkäytösten paljastamisesta on periaatteellisesti merkittävä ja ajankohtainen uudistus, koska tällaista kohtaa ei ole ennen lainsäädännössä mainittu. Väärinkäytösten paljastamisen sisällyttäminen lainsäädäntöön lisää tietoisuutta tämän oikeuden olemassaolosta ja täten helpottaa väärinkäytösten ilmituloa. Sen tosiasiallinen muutos oikeustilaan ei kuitenkaan ole kovin merkittävä.

Kuten edellä on mainittu liikesalaisuuslain 7 §:n teknistä ohjetta koskeva sääntely ei perustu liikesalaisuusdirektiiviin, vaan se on suomalainen erikoisuus, jolla liikesalaisuuslakia on täydennetty. Se ei merkittävästi ole muuttanut oikeustilaa liikesalaisuuslakia edeltävästä ajasta, mutta on huomionarvoinen sen kansallisen erityisyyden vuoksi. Käytännössä sen suurin merkitys on liikesalaisuuksien suojan laajentaminen koskemaan teknistä ohjetta, joka muuten jäisi liikesalaisuuden määritelmän ulkopuolelle. Näin yritysten tarve solmia erillisiä salassapitosopimuksia vähenee.

Liikesalaisuuslain 8 §:n kielto ja korjaavat toimenpiteet antavat liikesalaisuuslain perusteella laajemman toimenpidevalikoiman, kuin mitä SopMenL:ssa oli aiemmin säädetty. Ehkä konkreettisimpana uudistuksena on mahdollisuus kieltää uhkaava oikeudenloukkaus. Tämä tarkoittaa, että oikeudettoman liikesalaisuuden hankinnan jälkeen on mahdollista määrätä kielto tai korjaava toimenpide tämän liikesalaisuuden käyttöön ja ilmaisemiseen ennakoivasti.

6.3 Käyttökorvauksesta ja -hyvityksestä

Käyttökorvaus ja -hyvitys ovat parantaneet liikesalaisuuden haltijan asemaa ja mahdollisuuksia saada korvauksia liikesalaisuusloukkauksissa. Samalla yhtenäisempi sääntely muihin immateriaalioikeuksiin nähden nostaa liikesalaisuuksien aseman samalla tasolle muiden immateriaalioikeuksien kanssa.

Käyttökorvaus ja -hyvitys ovat käsitteinä hyvin selkeitä, mutta lainsäädännön soveltaminen käytännössä on hankalampaa. Ongelmallinen osuus käyttökorvauksen ja -hyvityksen arvioinnissa on liikesalaisuuden arvon määrittäminen ja siitä johdettavan

¹⁶⁷ Vapaavuori 2019, s. 252.

lisenssimaksun tai muun korvauksen määrittäminen, joka toimii käyttökorvauksen tai -hyvityksen perustana. Tässä asiassa lainsäädäntö jättää tuomioistuimelle runsaasti harkintavaltaa, sillä laki edellyttää käyttöhyvityksen kohdalla kohtuullista korvausta ja käyttökorvauksen kohdalla korkeintaan sitä lisenssimaksujen tai muiden korvausten määrää, jolla liikesalaisuuden saisi markkinaehtoisesti käyttöönsä, tätä kuitenkin tarkemmin määrittelemättä. Vaikka markkinaehtoisen lisenssisopimuksen arvoon perustuvat korvaukset ovat muissa immateriaalioikeuksissa käytössä olevia ratkaisuja, on niiden määrittäminen huomattavasti vaikeampaa liikesalaisuudelle, kuin esimerkiksi patentille, molempien erityispiirteet huomioiden. Luvussa viisi on käsitelty tavanomaisen lisenssimaksun määrittämistä liikesalaisuudelle ja eritelty tekijöitä, joiden tulisi vaikuttaa tällaisen lisenssimaksun suuruuteen. Samassa luvussa on myös esitetty siirtohinnoittelumenetelmien käyttöä yhtenä vaihtoehtoisena arvonmäärittämismallina, sekä pohjana käyttökorvauksen ja -hyvityksen määrittämiselle. Johtopäätöksenä käyttöhyvityksestä ja korvauksesta lienee turvallista todeta, että ennen varsinaisia oikeustapauksia on hankalaa arvioida, miten niiden suuruutta tullaan oikeuskäytännössä arvioimaan. Tulevasta oikeuskäytännöstä riippuen voi olla toiveikas siitä, että liikesalaisuuden haltijan asema on kuitenkin käyttökorvauksen ja käyttöhyvityksen myötä aiempaa suojatumpi. Toisaalta lienee turvallista todeta, että niin kauan kuin käyttökorvauksesta ja -hyvityksestä ei ole oikeuskäytäntöä, on ainoa epäselvästä oikeustilasta hyötyjä liikesalaisuudenloukkaaja.

6.4 Salassapitosopimuksista

Liikesalaisuuslain voimaantulon myötä salassapitosopimukseen sovellettava lainsäädäntö on muuttunut merkittävästi. Liikesalaisuuslain mukaan liikesalaisuuslakia sovelletaan, kun on solmittu liikesalaisuuden käyttämistä tai ilmaisemista rajoittava sopimus. Tämä merkitsee liikesalaisuuslain oikeussuojakeinojen ja seuraamusten soveltamista laaja-alaisesti erilaisissa tilanteissa. Toisaalta uusi liikesalaisuuslaki on kattavamman liikesalaisuuksien suojansa vuoksi tehnyt salassapitosopimuksista tietyissä tilanteissa turhia, koska liikesalaisuuslaki tulisi sovellettavaksi myös ilman solmittua salassapitosopimusta. Samalla on hyvä huomioda, että salassapitosopimuksella voi laajentaa tai kaventaa liikesalaisuuksien suojaa, verrattuna liikesalaisuuslain antamaan suojaan, mikäli salassapitosopimusta ei olisi solmittu. Huomion arvoista on, että liikesalaisuuslaki tulee sovellettavaksi myös, jos luovutettava tieto on liikesalaisuuslaissa määritelty tekninen ohje.

Kokonaisuudessaan liikesalaisuuslaki on ankaroittanut salassapitosopimusten rikkomisen seurauksia ja tämän takia varsinkin tietoa vastaanottavan osapuolen tulee

kiinnittää asiaan erityistä huomiota solmiessaan salassapitosopimuksia. Yleisesti on myös nähtävissä, että salassapitosopimuksen solmimisesta on tullut liike-elämässä yleinen tapa, kun neuvotellaan sopimuksesta kuin sopimuksesta. Tämä tietenkin parantaa liikesalaisuuksien suojaa mutta samalla voi aiheuttaa ennalta arvaamattomia seurauksia, kun salassapitosopimuksia allekirjoitetaan rutiininomaisesti.

6.5 Yhteenveto

Kokonaisuudessaan uusi liikesalaisuuslaki on täyttänyt ne tavoitteet mitä sille annettiin, kun EU vuonna 2016 antoi liikesalaisuusdirektiivin. EU:n jäsenvaltioiden implementoitua liikesalaisuus lainsäädännön osaksi kansallista oikeusjärjestystä, on yritysten huomattavasti helpompi luottaa siihen, että liikesalaisuudet ovat turvattuja kansainvälisessä liiketoimintaympäristössä, ainakin EU-alueella. Samalla EU vastasi informaatioyhteiskunnan tarpeeseen suojata tietoa usein yrityksen tärkeimpänä kilpailuetuna. Parantaessaan ja yhtenäistäessään liikesalaisuuksien suojaa EU myös nosti liikesalaisuuksien arvoa yritysten silmissä.

Kansallisella tasolla liikesalaisuuslaki kokosi yhteen pirstaloitunutta lainsäädäntöä ja yhtenäisti käsitteistöä. Tämä yhdessä liikesalaisuuden uuden määritelmän kanssa muodostaa selkeän ja helposti lähestyttävän kokonaisuuden. Yritysten silmissä tiedon selkeä ja ennakoitava asema liikesalaisuutena nostaa liikesalaisuuksien arvon muiden immateriaalioikeuksien rinnalle.

Liikesalaisuuslaissa säädetyt oikeussuojakeinot ja seuraamukset ovat ankaroittaneet väärinkäytösten seuraamuksia verrattuna aikaisempaan lainsäädäntöön. Tämä luonnollisesti antaa liikesalaisuuksille parempaa suojaa ja ennaltaehkäisee liikesalaisuusloukkauksia. Liikesalaisuusloukkausten ennaltaehkäisy taas johtaa liikesalaisuuksien pysymiseen salaisena tietona ja siten niiden liikesalaisuus-statusen säilymiseen, joka puolestaan nostaa liikesalaisuuksien arvoa immateriaalioikeuksina. Toisaalta tilanne, jossa on uutta lainsäädäntöä ja ankarampia seuraamuksia liikesalaisuusloukkauksista, aiheuttaa tiettyä epävarmuutta ennen kuin liikesalaisuuslaista on oikeuskäytäntöä, joka helpottaa lain tulkintaa. Kokonaisuudessaan liikesalaisuusloukkausten seuraamusten ankaroittaminen on nähtävä positiivisena asiana ja jälleen signaalina siitä, että tiedon asemaa kilpailuetuna pyritään suojaamaan myös lainsäädännön avulla.

LÄHDELUETTELO

Aarnio, Aulis (1975) *Laki, teko ja velvoite. Tutkimus tavoitteellisuudesta lain tulkinnassa ja sen soveltamisessa*. Lainopillisen ylioppilastiedekunnan kustannustoiminta, Helsinki.

Aro, Pirkko-Liisa (1985), *Patenttiloukkaus ja vahingonkorvaus*. Defensor Legis 1985, s. 359-370.

Castren, Martti (1973) *Liikesalaisuuksien oikeussuojasta yhteistoimintasuhteissa ja niiden jälkeen*. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki.

Castren, Martti (1979) *Vahingonkorvaus immateriaalioikeudessa: silmälläpitäen patenti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, tekijänoikeus- ja valokuvauslakia = Der Schadensatz beim Immaterialgüterrecht im Blick auf das Patent-, Warenzeichen-, Musterrechts-, Urheberrechts- und Fotografiegesetz*. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki.

Castren, Martti (1990) *Rikoslain uudistuksessa ehdotetaan: Liikesalaisuuksien rikomisrangaistuksia kovennetaan*, Lakimiesuutiset 4/1990.

Castren Martti (1999) *Immateriaalioikeudet ja niitä täydentävä kilpailunormisto. Teoksessa Yritysoikeus*, toim. Kirsti Rissanen ym, Werner Söderström lakitieto, s.595-721.

Christou, Richard (2013) *Drafting Commercial Agreements*. Sweet & Maxwell, London.

Gozzo, Giovanni (1998) *Företagens immaterialrätter och licensavtal*. Industrilitteratur, Eskilstuna.

Haarmann, Pirkko (2001) *Immateriaalioikeuden oppikirja*, Kolmas uudistettu painos. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Halila, Jouko (1955) *Todistustaakan jaosta silmälläpitäen erityisesti varallisuus oikeudellisia oikeussuhteita*. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja, Porvoo.

Hemmo, Mika (2003) *Sopimusoikeus I*, Toinen uudistettu painos. Talentum : Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Hoffman Paul S (1996) *Disclosure and Nondisclosure Agreements in the Development of New Media Products*, Practising Law Institute / Patents, Copyrights, Trademarks, and Literary Property Course Handbook Series, New York.

Huhtamäki, Heikki A (2014) *Kilpailukiello ja salassapito sopimussuhteissa*. Helsingin kauppakamari, Helsinki.

Katarzyna A. Czapracka (2008) *Antitrust and trade secrets: the US and EU approach*, Santa Clara Computer & High Tech. L.J. Volume 24.

Leivo, Kirsi – Leivo, Timo – Huimala, Hannele – Huimala, Mikko (2012) *EU:n ja Suomen kilpailuoikeus*, Toinen, uudistettu painos. Talentum, Helsinki.

Norros, Olli (2015) *Vahingonkorvausvelan vanhentuminen*. Talentum, Helsinki.

Norros, Olli (2018) *Velvoiteoikeus*. Alma Talent, Helsinki.

Nyblin, Klaus (1998) *Yrityssalaisuuksien suoja palveluksessa olleita vastaan*, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, tutkielma.

Nyblin, Klaus (2001) *Yrityssalaisuuksille dokumenttisuoja?* Defensor Legis 2001, s. 76-97.

Nyblin, Klaus (2007) *Yrityssalaisuusrikokset*, teoksessa *Talousrikokset*, toim. Raimo Lahti – Pekka Koponen, toinen tarkistettu painos. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki.

Nyblin, Klaus (2016) *Yrityssalaisuusrikokset – Korkeimman oikeuden ratkaisut 2013-2015, osa 2*. Defensor Legis 2016, s. 205-224.

OECD Guidance on Transfer Pricing Aspects of Intangibles, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, (2014b) OECD Publishing.

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Companies and Tax Administrations, (2010) OECD Publishing.

Oesch, Rainer – Pihlajamaa, Heli – Sunila, Rami (2014) *Patenttioikeus*. Talentum, Helsinki.

Rantala, Tapio (2005) *Kohtuullisen käyttökorvauksen määrittäminen patentinloukkaustilanteessa*, Defensor Legis 2005, s. 284-301.

Sableman, Mark (2016) *Trade Secrets in the Internet Age*, Thompson Coburn LLP, <https://www.thompsoncoburn.com/insights/blogs/internet-law-twists-turns/post/2016-07-01/trade-secrets-law-in-the-internet-age>, haettu 31.12.2019.

Sosnova, Natalja (2016), EU directive proposal: Trade Secret 2016, Teoksessa *Marquette Intellectual Property Law Review*, Vol 20, Is 1, Art 5.

Stim, Richard – Fishman Steven (2001) *Nondisclosure Agreements (2001) Protect Your Trade Secrets and More* Berkeley, California.

Sullivan Patrick H. Jr – Sullivan Patrick H. Sr (2000) Valuing intangibles companies. An intellectual capital approach, *Journal of Intellectual Capital*, Vol.1 (4), 328-340, 2000.

Tham J. – Velez-Pareja I (2004) *Principles of Cash Flow Valuation : An Integrated Market-Based Approach*, Elsevier Science & Technology.

Vapaavuori, Tom (2016) *Yrityssalaisuudet, liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset*, toinen uudistettu painos. Talentum Media Oy, Helsinki.

Vapaavuori, Tom (2019) *liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset*. Alma Talent Oy, Helsinki.

Viljanen, Pekka (2018) *Yrityssalaisuusrikokset*, teoksessa *Keskeiset rikokset*, toim. Dan Frände ym, Neljäs uudistettu painos. Edita, Helsinki 2018, s. 711-765.

Wittendorf Jens (2010a) *Valuation of Intangibles under Income-based Method – Part 1*, International transfer pricing journal. Vol. 17 (5), 323-335.

Oikeuskäytäntö:

Faulkner v. Gibbs, 199 F2d 635, 638 (9th Cir 1952).

KKO 2013:17

KKO 2013:20

Helsingin HO 18.12.2017, dnro R 16/2036

Jostens, Inc. V. Nat'l Computer Sys, Inc, 318 N.W.2d 691, 700 (Minn.1982).

Vaasan HO 25.05.2004, dnro R 03/1074

Vaasan HO 17.05.2005, dnro R 03/1245

Virallislähteet:

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/943 julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta laittomalta hankinnalta, käytöltä ja ilmaisemiselta.

HE 114/1978 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa ja markkinatuomioistuimessa annetun lain muuttamisesta.

HE 247/1981 Hallituksen esitys eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 66/1988 Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 49/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle liikesalaisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

IPR University Center lausunto 24.01.2014, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviehdotus liikesalaisuuksien suojaamisesta.

EUVL C 56/03, Komission tiedonanto keskittymiin liittyvistä ja niiden kannalta välttämättömistä rajoituksista. 05.03.2005.

EUVL C 291, Komission tiedonanto – Tiedonanto vähämerkityksellisistä sopimuksista, jotka eivät Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla rajoita tuntuvasti kilpailua. 30.08.2014.

LaVL 8/2018 Valiokunnan lausunto LaVL 8/2018 vp – HE 49/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle liikesalaisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Liikesalaisuusmietintö 2018, Liikesalaisuusdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintö, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2/2018, Helsinki.